

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Diplomová práce

2024

Natália Jane Grestyová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**História a súčasnosť poradenských stĺpčekov a ‘agony aunts’ v
anglosaskej a tuzemskej žurnalistike s prihliadnutím na otázku genderu**

Diplomová práca

Autorka práce: Natália Jane Grestyová

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. 4. 2024

Natália Jane Grestyová

Bibliografický záznam

GREŠTYOVÁ, Natália Jane. *História a súčasnosť poradenských stĺpčekov a 'agony aunts' v anglosaskej a tuzemskej žurnalistike s prihliadnutím na otázku genderu*. Praha, 2024. 103 s. Diplomová práca (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Inštitút komunikačných štúdií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Lenka Vochocová, PhD.

Rozsah práce 144 686 znakov

Abstrakt

Diplomová práca „História a súčasnosť poradenských stĺpčekov a 'agony aunts' v anglosaskej a tuzemskej žurnalistike s prihliadnutím na otázku genderu” analyzuje publicistický žáner poradenských stĺpčekov, ktoré skúma z pohľadu genderovej a feministickej optiky. V historickej časti práca približuje dejiny tohto žánru od jeho vzniku po súčasnosť a to v prostredí Veľkej Británie, Spojených štátov amerických a aj v Česku a na Slovensku. V metodologickej časti sú v krátkosti načrtnuté teoretické východiská výskumu, genderová ideológia, ako aj doterajšie štúdie v tejto oblasti.

V analytickej časti práca skúma deväť rôznych poradenských rubriek; štyri z Veľkej Británie, dve zo Spojených štátov amerických a tri z Českej republiky, a to z rôznych typov médií (národných denníkov, bulvárnych denníkov, dámskych magazínov, rádia). V konkrétnych príkladoch z týchto rubriek hľadá odpovede na dve kľúčové otázky; a to ako daný stĺpček vykresľuje genderové roly a aké ideologické inklinácie je možno nájsť v stĺpčekoch, najmä na osi konzervatizmu-liberalizmu a feminizmu-patriarchátu. Vo výsledkoch analýzy poukazuje na aj prípadné rozdiely v týchto hodnotách medzi stĺpčkami z anglosaského vs. českého prostredia, aj stĺpčkami z komerčných či bulvárnych médií vs. celoštátnych denníkov.

Abstract

The presented thesis, „The history and current state of advice columns and 'agony aunts' in both English and Czech and Slovak journalism with a focus on the question of gender” explores and analyzes advice columns as a journalistic genre, examining them from a feminist point of view and focusing on the question of the presented gender norms. The thesis begins with a brief historic overview of advice columns from its origins in the United Kingdom, the United States as well as Czech Republic and Slovakia. The methodological part of the study briefly outlines the theoretical background of the research, gender ideology, as well as previous studies in the field.

Analytical part of the thesis looks into nine different advice columns; four British examples, two American ones and three from the Czech Republic, covering different types of media (daily newspapers, tabloids, women's magazines, radio). In selected examples

from each of the columns, it strives to answer two key questions; how a given column portrays gender roles and what ideological inclinations can be found in the columns, particularly on the conservatism-liberalism and feminism-patriarchy axes. The thesis concludes with the results of the analysis, where it also highlights differences in these values between columns from British/American and Czech backgrounds, as well as columns found in tabloids vs. those in the national dailies.

Klíčová slova

Poradenské stĺpčeky, agony aunts, feminizmus, gender, genderové roly, obsahová analýza, stereotypizácia

Keywords

Advice columns, agony aunts, feminism, gender, gender roles, content analysis, stereotyping

Title/název práce

The history and current state of advice columns and 'agony aunts' in both English and Czech & Slovak journalism with a focus on the question of gender

Pod'akovanie

Rada by som poďakovala svojej školiteľke PhDr. Lenke Vochocovej Ph.D. za kvalitný prístup, trpezlivosť a užitočné smerovanie, blízkym aj vzdialeným priateľom a rodine za podporu a autorkám poradenských stĺpčekov za inšpiráciu a nespočetné rady.

Obsah

Úvod	3
1 Dejiny poradenských stĺpčekov	5
1.1. Anglosaské prostredie (Veľká Británia a Spojené štáty americké)	5
1690 - 1850	5
Zlatá éra dámskych magazínov (druhá polovica 19. storočia)	8
20. storočie	10
1.2. České a slovenské prostredie	16
2 Teoretické východiská výskumu a doterajšie štúdie o poradenských stĺpčekoch	21
2.1 Genderový aspekt a feminizmus	21
2.2 Doterajšie štúdie	22
2.2.1 Obsahová a diskurzívna analýza poradenských stĺpčekov	23
2.2.2 Genderová ideológia v poradenských stĺpčekoch	23
2.2.3 Lingvistické prostriedky poradenských stĺpčekov	27
3 Analytická časť	29
3.1 Metodológia: Cieľ práce, výskumné otázky, vzorka	29
3.2 Výskum	31
3.2.1 Dear Mariella (The Guardian) - Mariella Frostrup	31
Súhrnná analýza	36
3.2.2 Dear Dolly (The Times UK) - Dolly Alderton	38
Súhrnná analýza	44
3.2.3 Dear Deidre (The Sun) - Deidre Sanders	46
Súhrnná analýza	49
3.2.4 Grill Graham (BBC Radio 2) - Graham Norton	50
Súhrnná analýza	54
3.2.5 Work Friend (The New York Times) - Roxane Gay	56
Súhrnná analýza	60
3.2.6 Ask Polly (New York Magazine) - Heather Havrilesky	62
Súhrnná analýza	67
3.2.7 Poradňa v magazíne Svět ženy	69
Súhrnná analýza	74
3.2.8 Poradňa v magazíne Vlasta	76
Súhrnná analýza	81
3.2.9 Poradňa „Jak to vidí chlap“ v dámskom online magazíne Proženy.cz	83
Súhrnná analýza	87
3.3 Výsledky analýzy	89
Záver	91

Summary	92
Zoznam použitej literatúry	93
Teze Diplomové práce	97
Zoznam príloh	107

Úvod

Poradenské rubriky v novinách a časopisoch nie sú v dejinách žurnalistiky ničím novým, práve naopak. Prvý poradenský stĺpček sa objavil už roku 1690 v britskom periodiku *The Athenian Mercury* a samotný vydavateľ novín, John Dunton, odpovedal na skutočne rôznorodé dilemy a problémy, ktoré skončili v schránke jeho londýnskej redakcie. Storočia predtým, než túto rolu vykonávali poradkyne, ktorým medzičasom prischla prezývka *agony aunts* (doslova tety agónie), a pred dobou internetu šlo, neprekvapivo, o širšie spektrum problémov než dnes. Na prvých stránkach sa objavili dilemy a otázky ako napríklad „*Odkiaľ vane vietor?*“, „*Pamätajú si duše mŕtvych, že kedysi žili na zemi?*“, či „*Je rozvod z morálneho hľadiska správny?*“. Stĺpčeky sa postupne vyprofilovali do relatívne stabilnej časti novín a s ich rastúcou popularitou ruka v ruke vznikla aj samostatná profesia spomínaných *agony aunts*; redaktoriek, novinárov a viac-či-menej expertiek na problémy rôznych druhov. Stereotyp stĺpčekov ako typický ženského žurnalistického žánru sa, vcelku oprávnene, prejavil už v 19. storočí; stĺpčeky sa objavovali častejšie v dámskych magazínoch či dámskych prílohách novín. Témy ako láska, sex, výzor, problémy v rodine, v práci či s priateľmi, ale aj zdravie, deti a domácnosť boli a dodnes sú hlavnými oblasťami, s ktorými potrebovali čitateľky poradiť. Napriek radikálnym zmenám v spoločnosti a dobových podmienkach, ktoré tón otázok aj odpovedí často reflektuje, sa charakter väčšiny problémov zmenil len minimálne.

Poradenské stĺpčeky sú vo svojej podstate prvou formou interaktívneho, recipročného média. Svojim hovorovým, priateľským tónom a ak nie užitočným tak aspoň pútavým obsahom si neraz získali lojalitu pravidelných čitateľov jednoduchšie, než spravodajské rubriky. V akademickom prostredí sa však poradenským stĺpčekom doposiaľ nevenovalo priveľa záujmu; azda v prospech tzv. hard news (konceptu Gaye Tuchmanovej), či „serióznejších“ žurnalistických žánrov, je táto téma pomerne málo preskúmaná.

Táto diplomová práca bude pojednávať o histórii aj súčasnej podobe poradenských stĺpčekov v anglosaskom a československom prostredí. Po úvodnom predstavení dejín a zhrnutí doterajšej literatúry bude v analytickej časti skúmať diskurz odpovedí a predkladané hodnoty najmä z pohľadu genderovej, feministickej optiky. Tým, že práca skúma celkom deväť zvolených poradenských stĺpčekov; štyri z Veľkej Británie, dva zo

Spojených štátov amerických a tri z Českej republiky, bude takisto analyzovať prípadné rozdiely a spoločné prvky.

Práca tak stojí na pomedzi mediálnych štúdií, dejín spoločenských trendov a genderových štúdií. Dámske periodiká reflektujú populárnu kultúru a spoločenské trendy azda viac než akékoľvek iné tituly, a práve anonymné poradenské stĺpčky a listárne často ukazujú pravú tvár ženských problémov a zmýšľania.

V porovnaní s tézou práce prekladanou v roku 2021 nastalo, z uchopiteľných a praktických dôvodov, niekoľko zmien; časové ohraničenie skúmaných stĺpčekov bolo zredukované z 10 rokov na dva, a to 2020 a 2021; namiesto analýzy poradne v českom teen magazíne Bravo, ktorý zanikol v roku 2015, bola zvolená dodnes existujúca poradňa Jak to vidí chlap v magazíne Proženy.cz, a po zúžení časovej vzorky a špecifikácii výskumných otázok práca upustila od auditoriálnej analýzy, ktorá je uvedená v metodologickej časti tézy.

1 Dejiny poradenských stĺpčekov

Poradenské stĺpčeky neboli prvým tlačeným žánrom, ktorý experimentoval so šírením rád. Spisovatelia, vydavatelia, náboženský vodcovia aj iní samozvaní poradcovia podávali verejnosti rady už od 17. storočia a či už bola ich motivácia mocenská, ekonomická alebo náboženská, vždy šlo o jednosmerný prenos informácií od experta k publiku.

Premeny spoločnosti, kultúry a médií v 19. storočí pripravili pôdu pre novú formu poradenstva: interaktívnu, verejnú no zároveň osobnú a zameranú na ženy. Rastúca závislosť novinového priemyslu od príjmov z reklám viedla vydavateľov k premene cieľovej skupiny zákazníkov z mužov na ženy, ktoré sa postupne stali primárnymi konzumentkami v domácnosti. Noviny začali do svojich stránok zaraďovať stránky a rubriky pre ženy a takisto najímali ženy ako novinárky a redaktorky. Jedným z populárnych žánrov sa stal práve poradenský stĺpček a z pôvodne jednostrannej prednášky sa stala dynamická, nepretržitá sa vyvíjajúca konverzácia o tých najosobnejších problémoch z bezpečnej vzdialenosti. Stĺpčeky postupne spopularizovali modernú predstavu, že útechu a pomoc už ženy nemusia hľadať len vo svojej rodine, ale v spoločnosti podobne zmýšľajúcich no anonymných kamarátok. Prvé novinové poradne však mali od typicky dámskych stránok ako po obsahovej, tak aj po formálnej stránke ďaleko (Golia, 2021, Gudelunas, 2008).

1.1. Anglosaské prostredie (Veľká Británia a Spojené štáty americké)

1690–1850

John Dunton, vydavateľ britského periodika *The Athenian Mercury*, je v dejinách žurnalistiky považovaný nielen za zakladateľa prvého dámskeho magazínu *The Ladies' Mercury*, no aj za priekopníka novinových poradenských stĺpčekov. V roku 1690 založil Dunton tzv. *Aténsku spoločnosť*, skupinu čiastočne fiktívnych a čiastočne skutočných osôb, ktoré sa údajne pravidelne stretávali a každý týždeň odpovedali vo svojom periodiku na rôzne otázky čitateľov oboch pohlaví (Gudelunas, 2008, s. 21). Názov novín je odvodený od biblického odkazu na cesty sv. Pavla v Grécku: „Celé obyvateľstvo Atén trávalo čas len

rozpráváním a počúvaním o nových veciach.” (Berry, 2006, s. 34).

Problémy, ktoré sa na stránkach *The Athenian Mercury* počas dekády existencie objavovali, sa už na prvý pohľad líšia od problémov medziľudských vzťahov, sexuality, či kariéry typických pre súčasné poradenské stĺpčky. Otázky ako „*Môj známy vlastnou chybou zavraždil neznámeho muža na ulici, no rodina obete nevie, kto vraždu spáchal. Je morálne správne odsúdiť môjho známeho za jeho čin?*”, „*Ak je svetlo mesiaca iba odrazom slnka, prečo sú ich štruktúry také rozdielne?*”, „*Je legálne tancovať?*”, „*Čo je to láska?*”, či „*Malo by byť ženám dovolené študovať?*”¹ boli prvými z vyše šesťtisíc listov doručených na adresu londýnskej redakcie. Istá skupina historikov sa dokonca domnieva², že Dunton začal svoju poradenskú rubriku kvôli tomu, že sám bol svojej manželke neverný a túžil sa anonymne spýtať verejnosti na radu. Duntonov zámer, odpovedať na „čokoľvek, čo si vyžaduje riešenie”, počnúc otázkami o matematike, fyzikálnych javoch, etike, teológii či metafyzike, sa zo začiatku daril; cirkulácia novín rýchlo rástla a zakrátko dokonca vznikli viaceré spoločnosti napodobňujúce tú Aténsku. Po roku 1697 však popularita novín klesla a hoci Dunton prijal do svojho tímu poradcov napríklad aj spisovateľa Daniela Defoa, noviny *Athenian Mercury* čoskoro zanikli a Defoe v roku 1704 založil vlastné periodikum s názvom *Review*, kde sa stal hlavným poradcom (Mangan, 2009).

Síce noviny *The Athenian Mercury* neprežili na trhu ani desať rokov, Duntonovi sa ako prvému podarilo práve poradenskými stĺpkami dostať do verejnej sféry hlasy iných ľudí, než spoločenskej či náboženskej elity. Historička Helen Berry si vo svojej štúdií *Gender, spoločnosť, a printová kultúra v neskorom stuartovskom Anglicku* všimla tri nové záujmy ľudí súvisiace s otázkou genderu, ktoré noviny posunuli do verejnej sféry: záujem o ľudské telo, o romantické vzťahy a o sexualitu (Berry, 2006, s. 41). Hoci sa v stĺpkoch objavilo niekoľko listov od žien a mnoho listov týkajúcich sa ženských rolí, Dunton sa ukázal byť kritickým k rastúcej účasti britských žien vo verejnej sfére a jeho stĺpek bol zameraný na obavy mužských čitateľov z meniacich sa genderových rolí. Len málo žien

¹ The Athenian oracle; an entire collection of all the valuable questions and answers in the old Athenian mercuries, by a member of the Athenian society [J. Dunton, ed. by S. Wesley]. Dostupné z: https://play.google.com/store/books/details/Athenian_society_1691_1697_The_Athenian_oracle_an?id=cvklAAAAQAAJ

² citácia z článku Dear Agony Aunts: BOWER, Iona. Dear Agony Aunts. The Simple Things [online]. 2020 [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://www.pressreader.com/uk/the-simple-things/20200325/284009014243764>

písalo listy dostatočne často na to, aby rozvíjali nepretržitý dialóg s redaktorom alebo publikom (tamtiež, s. 46).

Prvý britský dámsky magazín písaný ženou a zároveň prvá ženská poradkyňa *agony aunt* bola autorka Eliza Haywood, ktorá vydávala magazín s názvom *The Female Spectator*. Časopis začal vychádzať v roku 1744 vo forme knihy a jednotlivé vydania sa venovali jednej téme či otázke čitateľov. Približne v rovnakom čase začala druhá ženská autorka, Frances Brooke, viesť dámsky magazín zvaný *Old Maid*, a rola poradkýň v novinách a časopisoch sa postupne stala doménou žien.

Aj v Spojených štátoch amerických sa prvé novinové poradenské rubriky objavili v 18. storočí. Podobne ako v *Athenian Mercury*, najprv šlo o listárne v novinách, v ktorých sa skutočné alebo fiktívne listy čitateľov (v drivej väčšine mužských), komentujúc politické dianie, obsahovo aj formálne podobali „objektívnym“ správam. Základy akejkoľvek žurnalistickej objektivity však boli položené neskôr – takmer všetky periodiká 18. a 19. storočia boli explicitne stranícke (Golia, 2021, s. 10).

Je takisto dôležité pripomenúť, že pred industriálnou revolúciou a rapídny rozmachom vzdelávacích inštitúcií bolo v západnej Európe gramotných menej než 20 % populácie, hoci šlo o najvyspelejšiu oblasť sveta (Eskelson, 2021, s. 109). Vysoké náklady na tlač novín a ich relatívne nízka cirkulácia viedla k tomu, že väčšina titulov bola určená pre homogénne publikum – vzdelaného, mestského muža strednej a vyššej vrstvy. Aj prvé dámske magazíny vytvárali akýsi obraz „ideálnej ženy“ (a to ako po obsahovej, tak po vizuálnej stránke); gramotnej, vydatej za vzdelaného a bohatého muža, ktorá nechodí do práce, no stará sa o domácnosť a svoj výzor, a ktorá má predovšetkým dostatok času na čítanie (Lulu & Alkaff, 2019, s. 15). Otázky v poradenských stĺpčekoch riešili najmä etiketu, módu a prinášali čitateľkám praktické rady o tom, ako byť dobrou (a dobre vyzerajúcou) manželkou, matkou a ženou v domácnosti (Golia, 2021, s. 12).

Ruka v ruke s prísnu etiketou viktoriánskeho Anglicka aj kresťanskou morálkou vynikla veľká výhoda stĺpčekov: ich anonymita. Ženy mohli po prvýkrát klásť spoločensky neakceptovateľné a tabu otázky, ktoré im nemal kto zodpovedať (Carey, 2009, s.2). Odpovede však neboli tak vládne, a novinárky neboli apriori na strane ženy tak, ako je to dnes pomerne bežné. Priam naopak – až do dvadsiateho storočia sa *agony aunts* nebáli ostrej kritiky; ich hlavnou úlohou bolo nastoľovať morálne štandardy a nie uisťovať danú

ženu, že všetko bude v poriadku a že jej pohľad na problém je automaticky správny (tamtiež, 2009, s.3).

Ako už bolo spomenuté, až prvé *penny press*-y okolo roku 1830 v Británii a v Spojených štátoch amerických radikálne premenili žurnalistiku a sprístupnili ju masám. Na konci osemnásteho storočia už predstavovala cirkulácia Hearstovho *New York Journal*-u vyše jeden milión výtlačkov denne (Spencer, 2007, s. 225) a rovnako rapidny bol nárast gramotnosti; napríklad v Británii bolo v roku 1800 až 40% mužov a 60% žien negramotných a do roku 1900 sa toto číslo zredukovalo na menej než 3% (Lloyd, 2007, s. 2). Sťahovanie do miest, čoraz vyššia zamestnanosť, povinná školská dochádzka a vzdelanosť žien, znižujúca sa cena za vydávanie novín, zvyšujúce sa príjmy z reklamy a postupne aj prvé zárodky feministického hnutia všetky viedli ku tzv. zlatej ére dámskych časopisov.

Zlatá éra dámskych magazínov (druhá polovica 19. storočia)

Azda najvýznamnejšia revolúcia v produkcii novín a časopisov prišla s rozvojom inzercie ako hlavného zdroja financovania. Vydavatelia v Británii a Spojených štátoch amerických plne pochopili jej dôležitosť až v polovici 19. storočia a v našom prostredí ešte neskôr (Penkalová, 2011, s. 18). Žena ako primárna konzumentka v domácnosti sa stala kľúčovým objektom záujmu vydavateľov, ktorí jej začali prispôsobovať obsah aj formu tlače. Takisto začalo dochádzať k tzv. diferenciacii čitateľiek – tituly sa mohli začať užšie profilovať; potreba osloviť väčšinového čitateľa sa oslabila a trh sa otvoril rozlične zameraným periodikám. Z feministického aspektu je dôležité podotknúť, že vydavatelia postupne ich prestali vnímať ako homogénnu skupinu a inzercia im umožnila zamerať svoj titul na jednu cieľovú skupinu (vekovú, genderovú či záujmovú).

Ženy z vyššej triedy, obvykle žijúce v mestách, sa zaoberali najmä módou, cestovaním, literatúrou a luxusným tovarom, a vidiecke ženy zo strednej a nižšej vrstvy vyhľadávali típy na starostlivosť o domácnosť, recepty či predlohy na šitie odevov. Koncom devätnásteho storočia vznikli dnes celosvetovo známe tituly ako *Harper's Bazaar*, *Ladies' Home Journal* ale aj *Vogue*, a napríklad cirkulácia *Ladies' Home Journal* sa za niekoľko rokov vyšplhala na viac než milión výtlačkov (tamtiež, s. 21). Vydavatelia si uvedomili, že vybudovať si lojálne publikum, ktoré by si pravidelne kupovalo daný

magazín, si vyžadovalo témy, ktorých aktuálnosť a relevantnosť nevyprší, ako aj interaktívne rubriky, ktoré by zahájili akúsi diskusiu medzi autormi a čitateľmi (a čitateľmi samotnými). Ženy, ktoré do daného periodika napísali o svojich problémoch, si na odpoveď museli počkať do ďalšieho vydania.

Rozmach ženských titulov a celkovo čitateľnosti však neznamenal, že stĺpčky a ich čitateľky boli okamžite moderné a emancipované v oblasti romantických vzťahov. Manželstvu vo viktoriánskej Británii devätnásteho storočia predchádzalo dvorenie; ženy museli na mužov čakať, ich pasívna rola im nedovoľovala viac než mlčky odkývať okoloidúcim mužom naspäť a čo i len kráčať pod jedným dáždnikom s mužom, s ktorým nebola žena zasnúbená, bolo považované za prestúpenie vtedajšej morálky (Carey, 2009, s.4). Nezadaní muži a ženy si boli po komunikačnej stránke na míle vzdialení a ženy tak boli odkázané na dekódovanie nenápadných signálov zo strany potenciálnych záujemcov, s čím sa veľmi často obracali práve na listárne a problémové stránky. Podrobné články o interpretácii mužského správania k ženám sa stali neoddeliteľnou súčasťou ženských titulov, čomu ani dnes nie je inak. „10 signálov, že sa mu naozaj páčite“, „Vďaka týmto znameniam to naozaj zistíš!“ a podobne dodnes zapĺňajú dámske magazíny, čo len poukazuje na nadčasovosť a univerzálnosť ľudských problémov.

Vo viktoriánskom Anglicku vyvstal v súvislosti s problémami s láskou problém už spomínanej spoločenskej triedy – *agony aunts* boli často oslované s otázkami, ako a či vôbec je možné prekonať socioekonomické rozdiely dvoch zaľúbených ľudí (odpoveď bola, ako sa dá predpokladať, takmer vždy negatívna). Okrem lásky stĺpčky devätnásteho storočia pravidelne odpovedali na otázky ohľadom krásy a výzoru. Predstavy skrášľovania sa však často líšili od moderných vedeckých poznatkov; medzi mnohými odporúčaniami na diéty sa objavili aj rady typu „*Kilá možno schudnúť váľaním a roľovaním sa po zemi*“, či „*Ak sa ti nepáči tvar svojho nosa, skús si ho fyzicky premodelovať prstami*“ (Carey, 2009, s. x).

Nezanedbateľným aspektom poradenských stĺpčkov naprieč históriou je ich rasová segregácia, čo sa naplno ukázalo najmä v Spojených štátoch amerických počas veľkého sťahovania ľudí do miest. Interakcia s ľuďmi inej pleti či inej socioeconomickej vrstvy bola pre väčšinu vidieckej populácie sa pre mnohých stala novou skúsenosťou a diskurz poradní pokračoval v predpoklade, že ich čitatelia sú bieli, vzdelaní a majetní

kresťania. Najmä v otázkach súvisiacich s romantickými vzťahmi nebral iný kontext do úvahy (Golia, 2021, s. 32).

Z genderovej optiky sú zaujímavé aj listy od mužov a chlapcov. Zriedkavé no predsa len existujúce chlapčenské magazíny mali takisto svoje poradenské stránky. Podobne ako u žien, problémy s láskou a výzorom boli jednými z najpálčivejších otázok; ku koncu viktoriánskej éry bolo britských chlapcom radené, aby sa „*každé ráno sprchovali ladovou vodou a utlmili tak chlapčenské zlozvyky*” (tamtiež, s. x).

Pred začiatkom ženského emancipačného hnutia a prvou svetovou vojnou, kedy boli ženy po prvýkrát nútené pracovať, bol najmä v Spojených štátoch amerických badať tzv. *kult domesticity* či *kult „skutočnej ženskosti”*. Dámske magazíny boli kľúčovým prostredníkom, ktorý tento kult šíril; kult bielej čitateľky z vyššej vrstvy, ktorej prioritami mali byť najmä rodina, láska k deťom, starostlivosť o domácnosť, podriadenosť voči manželovi a domácnosť (Welter, 1966, s. 152). Muži chodili do práce a rodinu zabezpečili finančne, a ženy im robili de facto neplatené asistentky, spoločníčky, sexuálne partnerky, upratovačky, kuchárky, terapeutky a vychovávateľky ich detí. A obsah nielen náboženských kázní ale aj dámskych magazínov túto realitu reflektoval; výzor aj správanie danej ženy mali byť prispôsobené túžbam jej manžela, články sa zameriavali na to, ako si týchto mužov najprv získať a neskôr udržať, a predovšetkým uspokojiť po všetkých stránkach.

20. storočie

V roku 1898 začala 26-ročná redaktorka dámskej sekcie Hearstovho *New York Evening Journal* Marie Manning odpovedať na pribúdajúce listy čitateľiek prosiacich o rady ohľadom nevery a romantických vzťahov (Golia, 2021, s. 19). Netrvalo dlho jej odpovedí sa stal pravidelný stĺpček, ktorý pod pseudonymom Beatrice Fairfax nazvala „*Advice to the Lovelorn*” (*Rady zaľúbeným*). Stĺpček sa stal jedným z najpopulárnejších poradní v histórii a väčšina amerických titulov, ktorá doposiaľ poradne nemala, ich začala zaraďovať do svojho obsahu. Do konca medzivojnového obdobia už mali takmer všetky americké a britské noviny dámsku sekciu, minimálne v nedeľnom vydaní, no mnohé každodenne – a poradne, často aj viaceré, zamerané na špecifickejšie problémy, sa stali ich stálou súčasťou (Golia, 2021, s. 15). Isté stĺpčeky sa venovali len zdraviu, iné romantickým

vzťahom, a iné zasa móde a obliekaniu. Mnohé redakcie zamestnali do poradní hned niekoľko žien; niektoré z nich len čítali a triedili prichádzajúce listy do kategórií podľa problémov, iné vykonávali rešerš (napríklad ak šlo o problém z oblasti medicíny či vedy), a samotné novinárky a spisovateľky, ktoré na problémy odpovedali.

Ženské emancipačné hnutie a nástup sufražetiek počas prvej vlny feminizmu neznamenal, že genderové stereotypy sa z médií okamžite odstránili, hoci v 20. rokoch 20. storočia prešli aj stĺpčky prvou vlnou liberálnejšieho zmýšľania v otázkach aj odpovediach. Napriek tomu, že počet žien pracujúcich v médiách sa postupne rozrastal, stereotypizovaná rola novinárov – pokrývať najmä ľudsky zaujímavé príbehy, tzv. „soft news“, a témy súvisiace so životným štýlom, oddychom, domácnosťou, zdravím, medziľudskými vzťahmi pretrvávala – a to aj napriek priekopníckych reportérkach, akými boli legendárne Nellie Bly či Ida Tarbell. Už v 30. rokoch dostali *agony aunts* novú populárnu prezývku; „sob sisters“ (doslova uplakané sestry). Tento termín nebol nikdy používaný v pozitívnom zmysle slova, a hoci úspešné *agony aunts* ako napríklad Dorothy Dix tento pojem napravili a priznali ako svoj, tento slang vždy naznačoval, že uplakané sestry sú menej dôležité, než skutoční novinári (Gudelunas, 2008, s. 51).

Aj vizuálna reklama v dámskych magazínoch bola na začiatku 20. storočia patriarchálna a orientovaná na takzvaný ‚feminínny kvocient‘. Feministická autorka Naomi Wolf vo svojej knihe *Mýtus krásy* popisuje, ako dobové články upozorňovali na to, že mužom sa stále páči, „ak ženy vyzerajú žensky, hoci vykonávajú prácu, na ktorú treba chlapa.“ (Wolf in Cviková a kol., 2005, s. 132).

Generácia mladých žien 20. rokov 20. storočia sa výrazne odlišovala od predošlej generácie; a to vo svojom ekonomickom kapitále, v pracovných, rodinných, ale aj sebarealizačných možnostiach. Tón a prístup *agony aunts* túto skutočnosť dobre reflektoval – pre modernú, pracujúcu a emancipovanú ženu už nemusela byť rodina a manžel jedinou oporou; aj jej priatelia, kolegovia aj anonymné poradkyne v magazínoch už dokázali porozumieť jej problémom a ponúknuť svoje stanovisko. Pre mnohé ženy predstavoval tento nový životný štýl revolučné premeny a práca v mestách a vlastný zárobok dal ženám prvýkrát možnosť stať sa finančne nezávislou. Žiť sama, bez rodičov či partnera, míňať vlastné peniaze, tráviť svoj voľný čas akokoľvek – tieto zmeny oslabili potrebu mladých žien vydávať sa z ekonomických dôvodov a manželstvo sa postupne stalo

dobrovoľným zväzkom založeným na láske, čo známa *agony aunt* Dorothy Dix (svojho času najčítanejšia a najlepšie platená ženská novinárka v USA) pomenovala ako „*moderný manželský problém*” (Golia, 2021, s. 32). Ženy tak začali riešiť existenčné otázky; ak si už ženy dokázali zarobiť na seba samé, prečo by mali byť finančne závislé na manželovi? Ak už ich rola nespočívala len v praní, varení a žehlení, aké bolo ich skutočné životné poslanie? (Ehrenreich, 1978, s. 14). Koncept ženskosti a genderových rolí sa menil zo dňa na deň a čím ďalej tým viac žien sa priznávalo s tým, že ich romantické a emocionálne očakávania sa im od svojich vyvolených mužov nenaplnili. Počet rozvodov a slobodných matiek v USA aj Británii rapídne stúpala, a čím viac žien vo svojich listoch popisovalo problém osamelosti. S touto novozískanou slobodou vyvstalo množstvo praktických aj filozofických otázok a dichotómiu medzi tradičnou a modernou ženou začali komentovať aj nespokojní čitatelia stĺpčiekov, kritizujúc mnohé poradkyne za zavrhovanie tradičných hodnôt spoločnosti (tamtiež, s. 27).

Medzi ďalší klasický problém medzivojnových poradní patrili otázky žien o práci, plate, a zamestnaní popri starostlivosti o deti. Mnohé ženy anonymne priznávali, že sklbiť prácu a výchovu detí, prípadne len prácu a harmonický vzťah s manželom sa im nedarí, a nevedia, čo si majú vybrať. Obdobie obrovskej nezamestnanosti počas Veľkej depresie nahrlo mnohým konzervatívnejším *agony aunts* do kariet, a celá rada poradkýň na čele s paradoxne konzervatívnou Dorothy Dix začala prezentovať manželstvo a rodičovstvo ako „*jedno z najlukratívnejších zamestnaní, ktoré môže žena mať*” (tamtiež, s. 44). Rady, ako šetriť peniaze a zároveň variť, upratovať a obliekať celú domácnosť sa objavovali čoraz častejšie a niektoré *agony aunts* dokonca čitateľkám vytvárali konkrétne rozpočty na týždeň či mesiac.

Počas 2. sv. vojny sa dôležitosť ekonomických tém ešte posilnila; ženy boli nútené prevziať všetku finančnú zodpovednosť rodiny na seba a začať pracovať. Otázky o práci, o hľadani zamestnania či o prídavkoch zapĺňali poradenské rubriky. Obzvlášť náročnou témou, ktorej sa v tomto období venovali napríklad Beatrice Fairfax a Dorothy Dix, boli mimomanželské tehotenstvá mladých žien a dievčat s vojakmi. V liste adresovanom svojej neteri v roku 1945 Dix píše: „Je ťažké tomu veriť, ale väčšina žien, ktoré do redakcie píšu, sú 16- a 17-ročné dievčatá, ktoré čakajú nemanželské dieťa a chcú zistiť aspoň meno daného vojaka či námorníka, ktorý po sebe nezanechal ani stopu.” (cit. z Marie Manning Collection, Series I, Box 2, in Golia, 2021, s. 149). Podobne to bolo s otázkami o

rozvodoch či potratoch počas vojny a o kontaktovaní zajatých mužov v zahraničí. Poradenské stĺpčky sa premenil na studňu praktických informácií a v odpovediach často odkazovala na oficiálne úrady a vládne organizácie (Gudelunas, 2008, s. 81).

Až 3 milióny amerických a milión britských žien boli po druhej svetovej vojne však opäť nútené opustiť pracoviská a vrátiť sa do riadenia domácnosti, čo podľa povojnových prieskumov až 85% žien dobrovoľne nechcelo (Wolf in Cviková a kol., 2005, s. 133). Dámske magazíny a poradne mali tento trend nasledovať, no stretli sa s istou dávkou odporu. Napríklad Dorothy Dix už neakceptovala typické žurnalistické pohľadanie ženami, ktoré sa zaujímajú len o *soft news* témy. Čítanie receptov, strihov na šitie a poradenské rubriky považovala za rovnako dôležité, ako ekonomické alebo politické stránky písané najmä pre mužov. Riadenie domácnosti bolo remeslom žien a Dix bola presvedčená, že noviny by sa mali venovať ženským záležitostiam rovnako intenzívne a agresívne ako mužským (Gudelunas, 2008, s. 101).

Politická situácia sa však pobrala konzervatívnym smerom a mnohé *agony aunts* priznávali, že striktná a tradičná povojnová morálka 50. rokov 20. storočia obmedzila ich slobodu vyjadrovania sa k problémom čitateľiek. Šťastné a harmonické manželstvo a domácnosť bolo vnímané ako niečo, na čom musia pracovať najmä ženy a ich práva a potreby boli opäť odsunuté na druhú koľaj. Liberálne zmeny v spoločnosti a témy genderovej rovnosti sa začali naplno objavovať až o dekádu neskôr, počas druhej vlny feminizmu. A dámske magazíny boli katalyzátormi týchto myšlienkových prúdov – sexuálna revolúcia, vynález antikoncepčnej tabletky a nová forma ženskej emancipácie sa odzrkadlili vo všetkých rubrikách vrátane poradní, ktoré sa postupom času začali objavovať okrem tradične tlačenej formy aj v rádiu a televízii. Téma sexu a sexuálnych orientácií bola po prvýkrát komunikovaná explicitne; vynálezom antikoncepčnej tabletky ženy nadobudli novú formu slobody odkiaľ už nebolo cesty späť. Napríklad predmanželský sex či umelé prerušenie tehotenstva sa postupne stali bežnou praxou. (Carey, 2009, s. xiv) a *agony aunts* sa mohli začať slobodne vyjadrovať k týmto témam.

Okrem Beatrice Fairfax a Dorothy Dix sa počas druhej polovice 20. storočia preslávilo nemálo ďalších *agony aunts*; Marje Proops, Ann Landers, Abigail Van Buren, Virginia Ironside, Claire Rayner sú menami, ktoré v Británii a Spojených štátoch aj dnes registruje veľká časť generácie čitateľiek. Z pozície doposiaľ neznámych, anonymných

žien a mužov, ktorí obvykle písali pod pseudonymom, sa autorky začali podpisovať pod svoje odpovede pravým menom, pridávať fotografiu či hlas k svojim textom. Dorothy Dix, svojho času najlepšie platená novinárka, nadobudla takmer kultový status; zakaždým, keď niekam cestovala, sa jej príchod objavil na titulnej stránke novín. Keď pristála v Sydney, na titulku v Sydney Herald stálo: „Dorothy Dix je tu – je to žena”. (Gudelunas, 2008, s. 91).

Popularita poradenských stĺpčiek od 60. rokov 20. storočia takisto súvisí s rastúcim záujmom povojnovej spoločnosti o mentálne zdravie, nové myšlienkové prúdy a alternatívne filozofie či náboženstvá. Moderné stĺpčeky sa stali stálou súčasťou väčšiny magazínov a novín, nadobudli štandardizovanú formu, osobnejší tón a ponúkali pomoc osamelým, rozvedeným, traumatizovaným, úzkostlivým, depresívnym, chorým aj strateným; tým, ktorí si nemohli terapiu dovoliť, či na ňu nemali čas alebo odvahu (Gudelunas, 2008, s. 120). S nástupom modernej masovej kultúry, globalizácie a postupným spochybňovaním a prehodnocovaním zastaralých hodnôt sa každodenná realita miliónov jedincov menila rapídny tempom – boje za ľudské práva, hnutie Black Power, druhá vlna feminizmu, boj za práva LGBT ľudí, sexuálna revolúcia, experimenty s užívaním rekreačných drog, HIV/AIDS epidémia a zväčšujúce sa ekonomické rozdiely vyvolali väčšiu izoláciu a alienáciu jednotlivcov zo spoločnosti než kedykoľvek. Priateľský, ubezpečujúci a optimistický hlas *agony aunts* tak pre mnohých predstavoval jednu z mála istôt a čitateľky sa začali zapájať do odpovedí a poskytovali svoje stanovisko (tamtiež, s. 121). Čítať o problémoch druhých je svojim spôsobom takisto formou terapie, respektíve minimálne uistenia, že jedinec nie je so svojimi starosťami sám a že mnohí sa ocitli v podobných a väčšinou riešiteľných situáciách.

Nie je preto azda prekvapením, že s nástupom internetu sa rozšírilo obrovské množstvo anonymných online poradní, blogov, sociálnych sietí a špecializovaných komunit či fór. Napríklad subreddit AITA (*Am I The Asshole?, tj. Som ja ten debil?*) je miestom, kde používatelia zverejňujú príspevky o svojich medziľudských konfliktoch, a ostatní členovia (ktorých je momentálne 4,1 milióna³) ho môžu zhodnotiť a určiť, či vinníkom je daný človek, druhá osoba v spore, obaja, alebo ani jeden z nich. Tento subreddit sa stal celosvetovým kultúrnym fenoménom a komentátorka Elle Hunt z

³ <https://www.reddit.com/r/AmItheAsshole/>

britského denníka Guardian sa pýta, či si s ústupom náboženstva nezačneme *crowdsourceovať* etiku⁴. Medzi ďalšie platformy, na ktorých je možné ako sa pýtať, tak aj odpovedať miliónom anonymných používateľov z celého sveta patria napríklad Myspace či Quora. Ani v dobe Googlu a vymoženosti bezplatných a okamžitých odpovedí na akékoľvek otázky však poradenské stĺpčky nezaniikli, čo opäť potvrdzuje fakt, že ľudia nehľadajú len odpoveď na svoj problém, ale aj uistenie, že nie sú sami, a potreba byť vypočutý sa neraz javí byť rovnako dôležitá ako potreba danú situáciu vyriešiť. Mnohí autori a novinári na voľnej nohe dnes takisto presúvajú svoje stĺpčky z médií na vlastné webové stránky, prípadne na platformy ako Substack či Medium, z ktorých môžu mať priamy výnos, plnú autorskú slobodu a neobmedzené publikum (Golia, 2021, s. 181). Z začať vlastnú poradenskú rubriku tak môže prakticky ktokoľvek a rôzne špecializované stĺpčky dávajú priestor a hlas rôznym skupinám spoločnosti, najmä tým, ktoré boli doposiaľ marginalizované a v úzadí.

⁴ HUNT, Elle. AITA? How a Reddit forum posed the defining question of our age. The Guardian [online]. 2020 [cit. 2022-06-21]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2020/oct/22/aita-how-a-reddit-forum-posed-the-defining-question-of-our-age>

1.2 České a slovenské prostredie

Podobne ako v zahraničí, aj v prostredí dnešného Česka a Slovenska bol vývoj tlačенých médií z pohľadu tvorcov aj čitateľov až do 20. storočia primárne doménou mužov. Prvé noviny v českom jazyku vyšli v roku 1719 – Rosenmüllerov *Český postilion nebolizto Nowiny české* (Bednařík, 2019, s. 144). Ku koncu 18. storočia sa na našom území objavili aj prvé časopisy, spočiatku šlo o vedecké a odborne zamerané tituly a od politicky zlomového roku 1848 zasa najmä o politické, stranícke periodiká (tamtiež, s. 224). V roku 1848 bola takisto cisárskym patentom zrušená cenzúra, čo viedlo k rapídному nárastu periodík, hoci mnohé nemali dlhé trvanie (Volf, 1933, in Bednařík, 2019, s. 286). O rok na to však nastala dekáda prísneho Bachovho absolutizmu a až politické uvoľnenie 60-tych rokov 19. storočia opätovne rozprúdilo českú žurnalistiku a okrem iného aj rozvoj ženských spolkov (Šrolová, 2010, s. 34).

V roku 1861 vznikol prvý dámsky časopis v češtine s názvom *Lada* a podtitulom *Belletristický a módní časopis* (Šrolová, 2010, s. 35), ktorý redigovala A. Melišová-Körschnerová (Kadlecová, 2010, s. 29). Miestne tituly pre ženy boli až do uzákonenia rovnoprávnosti češtiny v roku 1866 publikované v nemčine, oficiálnom jazyku vtedajšej Rakúskej monarchie (Penkalová, 2011, s. 23). Prvý dámsky časopis v slovenčine, *Dennica*, vznikol až v roku 1898 (Gladiš, 2021, s. 5).

Kľúčovou charakteristikou prvých českých dámskych magazínov bola ako ich patriotická láska k vlasti, tak ich emancipačný a feministický podtón. Vzdelané české a slovenské ženy, doposiaľ odkázané na parížske a nemecké magazíny, si dožadovali vlastné tituly, ktoré by reprezentovali ich záujmy a situácie. Prvým politickým feministickým spolkom v Česku sa stal *Ženský klub český* na čele s Františkou Plamínkovou, ktorá následne založila *Časopis učitelek* (Kadlecová, 2010, s. 30). Česká historička Marie Neudorfllová-Lachmanová vo svojej knihe *České ženy v 19. století* komentuje súvislosť začiatkov ženského emancipačného hnutia v Česku s dámskymi magazínmi:

„...všechny české ženské časopisy sehrály v ženském hnutí významnou vzdělávací a komunitní roli. Výměna odborných informací, názorů na ženskou problematiku a zpráv o práci žen v zahraničí podstatně rozšiřovaly rozhled českých žen, a tím jejich schopnost urychlovat svůj emancipační rozvoj.“ (Neudorfllová, 1999, s. 198)

Ani jeden z prvých dámskych časopisov však nemal vysokú cirkuláciu; je dôležité

spomenúť, že vtedajší mediálny trh bol na našom území pomerne obmedzený, tlač ženských príloh bohatých na ilustrácie bola finančne náročná a mnoho titulov sa, v snahe uľahčiť si prácu, spoliehalo na „preklápanie” a opisovanie obsahu zo zahraničných novín a časopisov, najmä francúzskych a nemeckých (Penkalová, 2011, s. 24).

Za prvý český feministický časopis možno považovať titul *Ženské listy*, ktorý vznikol najprv ako súčasť spomínaných *Květov*, a od 1. januára 1873 už ako samostatné periodikum. Šéfredaktorkou sa stala Věnceslava Lužická (Ligurská, 2015, s. 24). Na titulnej strane prvého vydania *Ženských listov* stál Program, ktorý priblížil zámery nového periodika:

„ŽENSKÉ LISTY sblížovali duševně dcery českoslovanské, ve sloupcích jejich mohly si pohovořiti o pravých a hlavních potřebách svých, pojednávatí o svých záležitostech a seznamovati se s podobnými snahami spolusester svých u jiných národův.”⁵ Program takisto naznačil, že jednou z rubriek budú „[...] 5. Dopisy ze všech částí země koruny české, které by dcery českoslovanské vzájemně sblížovaly.”⁶

Síce nešlo o vyslovene poradenské stĺpčeky, *Ženské listy* mali interaktívne sekcie hneď dve, a to *Dopisy* a *Listárnu redakce*. V *Dopisoch* zverejšňovala redakcia vybrané listy a vlastnú tvorbu čitateľov a v *Listárni* mala redaktorka Lužická možnosť priamo komunikovať s čitateľmi, no zväčša šlo len o stručné reakcie na ich listy, či otázky súvisiace s publikáciou ich tvorby (Ligurská, 2015, s. 39). Podobné rubriky bolo možné nájsť aj v ostatných ženských magazínoch danej doby, čitateľky posielali svoje otázky a názory do listárni a redaktorky sa nimi mohli nechať inšpirovať vo svojich nadchádzajúcich článkoch; nešlo však o klasické poradenské stĺpčeky s otázkou a priamou odpoveďou.

Prvá novinárka, ktorej stĺpček by sme mohli dnes považovať za poradenský, bola až ikona českej ženskej žurnalistiky 20. a 30. rokov 20. storočia, Milena Jesenská. Jej novinárske začiatky sú spojené s módnymi rubrikami (*hlídkami*) v dennej tlači a časom jej články začali presahovať do širších celospoločenských tém. Súčasťou jej pravidelných stĺpčekov v *Národních listech* a *Tribune* bola aj prvá listáreň, ktorú redaktorka *Tribuny* začala v roku 1922 týmito slovami:

⁵ Program. *Ženské listy*. 1873, č. 1, s. 1. Archiv Národní digitální knihovny. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:c0c10e8c-435d-11dd-b505-00145e5790ea?page=uuid:ac599dd0-140f-11e9-a37e-5ef3fc9ae867>

⁶ tamtiež

„Vážené dámy, milé čtenářky! Dosud byl Váš poměr k redakci zcela lhostejný. Záleží nám na tom, utvářeti jej vroucněji, tepleji, intimněji. Máte jistě své názory a přání, jež by v našem listě mohla býti prodebatována. Myslíme nejen na modu, ale i na věci, jež Vás jako ženy, matky a hospodyně zajímají. Někdy nevíte si rady ve výchově, v kuchyni, zahrádce, domácnosti, šití, vaření, pořádání tabule, opravy věcí, obrazů, nábytku, zařízení bytu, kuchyně i jinak. Napište, odpovíme.“⁷ (cit. in Penkalová, 2011, s. 55).

Rozsah listárne sa po tomto kroku zakrátko niekoľkonásobne zväčšil a Jesenská do svojich odpovedí takisto začala vkladať rôzne ankety a otázky na čitateľky; žien sa napríklad pýtala na ich zamestnanie, neveru mužov, ale aj na tipy na hry pre deti či recepty (Penkalová, 2011, s. 84). Svojrázny, priateľský no autoritatívny hlas z nej vytvoril akúsi znalkyňu ženskej duše a z dobových novinárook bola jedinou, ktorá si zvolila priamu a recipročnú komunikáciu so svojimi čitateľkami (tamtiež, s. 84). Jesenská bola známa svojimi jasnými názormi na politiku, životný štýl aj na postavenie žien v spoločnosti (Bednařík, 2019, s. 497). Alena Wagnerová v biografii o Milene Jesenskej píše, že „Jesenská čtenáři ukázala možnost, jak se lépe vyrovnat se životem, lépe jej pochopit a vyhnout se chybám. Tu a tam se pak proměňuje v přátelskou laskavou starší sestru, která ví všechno lépe, i když bez domýšlivosti.“ (Wagnerová in Penkalová, 2011, s. 84).

Hoci sa dnes prvorepublikové obdobie možno vníma ako roky, v ktorých sa moderný, feministický a emancipačný diskurz dostal na titulné stránky, témy romantických, intímnych vzťahov, či sexuality sa do popredia dostávali len postupne. Súkromná a verejná sféra sa miešali len v anonymných listárňach. Lenka Penkalová vo svojej dizertačnej práci o ženských rubrikách v českej tlači vysvetľuje:

„Dobové konvence a nejspíš také přirozený ostych autorům bránil v detailnějším rozebírání vztahů, jaké je běžné v současných ženských časopisech. Novinářky ctily soukromou sféru svých čtenářů a konkrétní rady sdělovaly nanejvýš v listárnách, kde odpovídaly na dotazy, ale vždy anonymně. Postoj novinářek k partnerství, rodičovství a k vlastnímu ženství se však dají vyčíst i z textů, které nejsou tomuto tématu explicitně věnovány.“ (Penkalová, 2011, s. 193)

Medzi ďalší prvorepublikový dámsky časopis patrí *Eva* s podtitulom *Časopis moderní ženy*. Tento magazín bol založený v roku 1928 a takisto do svojho obsahu začlenil hneď niekoľko poradní – zdravotné, právne, no aj poradne pojednávajúce o ženskej emancipácii (Nosálková, 2006, s. 19).

⁷ *Tribuna*, 18. 6. 1922, str. 2.

Po druhej svetovej vojne počas totalitného režimu bol prístup dámskych časopisov k otázke ženskej emancipácie dvojaký; feminizmus bol produktom zakázaného západu, hoci by sme dnes mohli povedať, že nie všetky feministické hodnoty ako také boli zavrhané. Niektoré ženy sa síce po vojne vrátili do domácností, mnohé však pokračovali v zamestnaní. Diskurz vtedajších magazínov a odpovede v poradniach sa sústredil na iné aspekty života žien; napríklad na ich vysokú zamestnanosť, najmä v typicky mužských odboroch (Jedličková, 2006, in Kadlecová, 2010, s. 31).

Až po páde komunizmu v roku 1989 sa mediálny trh v českom a slovenskom prostredí naplno otvoril; médiá sa mohli začať otvorene a slobodne vyjadrovať na akékoľvek témy z rôznych uhlov pohľadu. Noviny a časopisy sa stali komoditou súkromných vlastníkov; mnohí mediálni vlastníci zo západu začali odkupovať české médiá a vznikli tak mnohé lokalizované formy nemeckých či britských časopisov. V neposlednom rade viedla táto kapitalistická premena k nárastu lifestylových magazínov pre ženy či teenagerov, práve v ktorých sa objavovali poradenské stĺpčky. Lifestylová žurnalistika, rovnako ako v zahraničí tak aj u nás, robí z čitateľov primárne konzumentov zameraných na samých seba, svoje pohodlie, než na širšie celospoločenské dianie; jej hlavnou úlohou je odľahčiť tému, zabaviť, poradiť a inšpirovať; kontext do ktorého zapadá koncept osobných poradní a listární.

Postkomunistická sloboda médií dala priestor doposiaľ zakázaným myšlienkovým prúdom dostať sa do mainstreamového diskurzu, medzi ktoré patrí aj feminizmus. Už v roku 1992 priniesol týždenník *Respekt* verejnú diskusiu o feminizme, ktorá však podľa viacerých odborníkov negatívne ovplyvnila pohľad spoločnosti na tento pojem a jeho konotácie v našom prostredí (Kadlecová, 2010. s. 32) bez toho, aby mu spoločnosť poriadne rozumela. Podobne situáciu opisuje Barbora Osvaldová v knihe *Česká médiá a feminizmus*:

„V súčasnej podobe ide o dialóg medzi mužmi a ženami, o ničenie mýtov o ženách ako o jediných opatrovatelkách, ktoré sa musia obetovať, o Eve ako o hriešnici, o mužovi, ktorý nesmie plakať a je slabý, keď pracuje o domácnosti a o menštruácii, ktorá je špinavá. Ide tu o premenu tradičných hodnôt, ako sú rodina, sex, náboženství, o zastúpenie žien vo verejnom a politickom živote...” (Osvaldová, 2004, s. 76)

V opozícii negatívneho vnímania sa ruka v ruke rozrástla aj druhá strana; teda feministické spolky, združenia a médiá v Českej republike aj na Slovensku (za zmienku stojí napríklad slovenský časopis *Aspekt* (1993-2004)). Feminizmus sa však usadil ako okrajová, radikálna a kontroverzná téma v porovnaní so západom, kde je dnes už samozrejmom súčasťou diskurzu, výchovy a vzdelávania.

Poradenské stĺpčeky sa objavili najmä v magazínoch pre ženy, ktoré, ako to už bolo viackrát spomenuté, sú z pohľadu feministickej optiky vnímané negatívne; ako paradoxný produkt písaný ženami ženám, avšak z mužského, patriarchálneho pohľadu. Dôraz na neustále sebazlepšovanie žien a médiami vytváraný obraz ideálnej ženy sa premietajú aj do väčšiny odpovedí, ktoré možno nájsť v tuzemských poradenských rubrikách.

2 Teoretické východiská výskumu a doterajšie štúdie o poradenských stĺpčkoch

2.1 Genderový aspekt a feminizmus

V úvode pojednávania o problematike genderu je potrebné zmieniť, že predkladaná práca vychádza z predpokladu, že gender nie je determinovaný len biológiou človeka, ale že ide o sociálny konštrukt. Nahliadať na gender touto optikou znamená, že afektívne, kognitívne a behaviorálne vzorce, ktoré bývajú spojené buď s maskulinitou alebo femininitou, nie sú vnímané ako biologicky dané. Novozélandský sexuológ John Money je považovaný za prvého vedca, ktorý v roku 1955 zaviedol rozdiel medzi biologickým pohlavím a genderovou identitou/rolou (Downing, 2014, s. 21), hoci už dekádu pred ním popísal americký psychológ Isaac Madison Bentley gender ako „spoločensky determinovaný protipól biologického pohlavia” (Horly & Clarke, 2016, s. 24). Aj Svetová Zdravotnícka Organizácia (WHO) už definuje gender ako „spoločensky vytvorené roly, správanie, činnosť a atribúty, ktoré určitá spoločnosť považuje za príznačné pre mužov a ženy“⁸. Súhrn vplyvov kultúry, rodiny, okolia a v neposlednom rade médií sú faktormi, ktoré diktujú normy, štandardy a očakávania od osôb všetkých biologických pohlaví, genderových identifikácií a sexuálnych orientácií.

Táto diplomová práca analyzuje výroky viažuce sa k maskulinite a feminite; ako aj akékoľvek náznaky nerovnosti pohlaví, diskriminácie a stereotypné normy, roly a vzorce správania, ktoré spoločnosť od osôb daného pohlavia očakáva.

Problémové stránky magazínov, tým, že sú väčšinou doménou žien, a vďaka svojmu osobnému charakteru prirodzene reflektujú genderové roly, stereotypy, hodnoty spoločnosti, a feminizmus či jeho opak. Jedným z kľúčových genderových aspektov a kultúrnej zmeny je ženské oslobodenie, samostatnosť, a také životné rozhodnutia, z ktorých má prospech daná žena. Stereotyp ženy ako tej druhej (najmä v romantických vzťahoch), menej dôležitej, pasívnej, obetavej bytosti, bol odrazom reality žien po celé tisícročia.

Novinárka a autorka Betty Friedan vo svojom klasickom feministickom diele *Ženská mystika* (1963) ostro odsudzuje spôsoby, akými dámske magazíny prakticky až do

⁸ https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1

začiatku druhej vlny feminizmu v 60. rokoch 20. storočia tento stereotyp ženy zobrazovali: „Obraz ženy, ktorý vyvstáva z tohto krásneho časopisu je mladý a ľahkovážny, takmer až detinský; je nadýchaný a ženský; pasívny; a najmä je spokojný vo svete, ktorý zahŕňa len spáľňu, kuchyňu, sex, deti a domácnosť. Časopisy nevynechávajú sex; predsa len jediná vášeň, jediná úloha, jediný cieľ, ktorý je žene povolený mať, je jej úsilie získať a uspokojiť muža. Dámske magazíny sú takisto preplnené jedlom, oblečením, kozmetikou, nábytkom a obrazmi fyzických tiel mladých žien, ale kde sa nachádza svet myšlienok, intelektu a nápadov, život duše a ducha? Podľa časopisov ženy nepracujú; teda okrem domácich prác a práce na svojom tele, ktoré si musia udržiavať krásne, aby si získali a udržali muža.” (Friedan, 1963, s. 63).

Friedan pokračuje v citácii mužského šéfredaktora istého dámskeho magazínu, ktorý opisuje typickú čitateľku: „Naše čitateľky sú ženy v domácnosti na plný úväzok. Nemajú záujem o súčasné kľúčové spoločenské otázky spoločnosti. Nezaujímajú sa o národné a medzinárodné záležitosti. Zaujímajú sa len o svoju rodinu a domácnosť. Nezaujímajú sa o politiku, pokiaľ sa netýka bezprostrednej potreby domácnosti, ako je napríklad cena kávy. Humor musí byť jemný, pretože satiru nechápu...” (Friedan, 1963, s. 64)

O žene ako o pasívnom objekte, na ktorý sa díva aktívny subjekt (muž) písal aj britský kritik John Berger. „Muž koná a žena sa ukazuje” (Berger, 1972, s. 47) je Bergerov známy výrok o zobrazovaní žien v klasických maľbách, no nielen v nich; jeden je pozorujúci a druhý je pozorovaný. Koncept Johna Bergera neskôr rozpracovala a ukotvila feministická filmová teoretička Laura Mulvey. Vo svojej eseji *Visual pleasure and narrative cinema* (1975), prichádza Mulvey s pojmom „male gaze”, teda mužský pohľad/zazeranie. Teória male gaze pochádza pôvodne z filmového kontextu, avšak film, rovnako ako literárne diela, reflektuje a zároveň spätne vytvára realitu, preto býva táto optika rozširovaná aj na ostatné médiá, ako je žurnalistika a publicistika, v ktorých je aktívnemu subjektu pasívny objekt čiastočne podriadený.

2.2 Doterajšie štúdie

V dejinách výskumu dámskych magazínov ako stretu mediálnych, genderových a sociologických štúdií, kam zaraďujeme aj túto prácu, sa pozornosť akademikov zväčša

orientovala na reklamnú a vizuálnu zložku časopisov (Lulu & Alkaff, 2019, s. 15). Ako už bolo viackrát spomenuté, ostatné rubriky, medzi ktoré patria aj poradenské stĺpčeky, sú doposiaľ takmer nepreskúmané. Relatívne malý počet existujúcich štúdií sa však obvykle sústreďuje na tri aspekty stĺpčekov:

1. kvalitatívnu analýzu obsahu a diskurzu poradenských stĺpčekov, tj. dominantné témy, hodnoty, odkazy čitateľom (napr. Gill, 2009; Gupta, 2008);
2. lingvistickú analýzu stĺpčekov, teda napríklad analýza persuzívnych stratégií v texte, využívanie zámen, tón textu či lexikálna analýza (napr. Lorensen, 2012; Conradie, 2011);
3. analýzu genderovej ideológie, genderových rolí, sexu a ženskej sexuality v stĺpčekoch, úzko prepojenej ako s lingvistickými prostriedkami, ktoré ju konštruujú, tak s ich obsahom a diskurzom (napr. Erjavec, 2006).

2.2.1 Obsahová a diskurzívna analýza poradenských stĺpčekov

Autorky a autori poradenských stĺpčekov majú, pochopiteľne, len obmedzenú moc ovplyvniť obsah svojich textov; môžu si vybrať, na ktoré otázky budú odpovedať a svoj stĺpček môžu zamerať na špecifickú tému (napr. na romantické či kariérne problémy). Obsah otázok sa však vo väčšine prípadov zhoduje s tradičnými témami dámskych magazínov; romantické, priateľské a rodinné vzťahy, vzťah voči sebe samej, sex, fyzické zdravie, duševné zdravie, výzor, kariéra, peniaze apod.

Analýzy diskurzu v mediálnej teórii skúmajú text ako viac, než len osobitný celok; na akýkoľvek mediálny výstup sa pozerajú v rámci danej kultúry, doby či spoločnosti (Trampota, 2010, s. 169). Vďaka nadpriemerne osobnému charakteru problémových stĺpčekov odrážajú poradne ako charakter čitateľov, tak celkovú dobu a autorku či autora odpovede, príp. dané médium, ktoré poradňu publikuje. Podľa Foucaulta pri skúmaní diskurzu nie sú dôležití jeho autori, ale vzťah textu k ďalším textom (Foucault in Trampota, 2010, s. 170).

2.2.2 Genderová ideológia v poradenských stĺpčekoch

Genderovej ideológii v médiách sa už od 60. rokov 20. storočia venovalo množstvo

štúdií zameraných napríklad na recipročný vzťah médií a genderu, na postavenie žien v médiách; iné zase skúmali špecificky dámske magazíny, či dámske televízne a rádiové relácie, iné zase feministický či antifeministický diskurz v textoch, vo vizuálnych prvkoch magazínov či v reklame. Dámske magazíny sú z pohľadu feministickej optiky už od prvej vlny emancipačného hnutia objektom zároveň kritiky a zároveň pochvaly. Myra Macdonald si všíma, že kritika dámskych magazínov sa často orientuje na fakt, že jednotlivé články v magazínoch často komunikujú protikladné správy a hodnoty (Macdonald 1995 in Gill, 2009, s. 9).

Machin & Thornborrow vo svojej štúdii *Branding and discourse: the case of Cosmopolitan* (2003) vhodne zhrňajú spôsoby, akými sú ženy zobrazené v dámskych magazínoch; a to ako (1) sexuálne objekty, ako (2) osoby, ktoré vykonávajú len triviálne aktivity (tj. nerobia nič dôležité či konštruktívne), ako (3) osoby žijúce v zjednodušenom svete binárnych genderových opozícií, a ako (4) osoby, ktorým chýba sebedomie, resp. majú o sebe pokrivenú mienku (Machin & Thornborrow, 2003, s. 455).

Erjavec (2006) skúmala diskurzívne stratégie využívané v poradenských stĺpčkoch zameraných na sex v slovinskej verzii magazínu *Cosmopolitan*, a dospela k záveru, že autori a autorky týchto stĺpčkov využívajú pseudo-intímny, pseudo-vedecký a preskriptívny diskurz na to, aby ženám diktovali, ako má vyzerat' „normálna“ a správna ženskosť a ženská sexualita (Erjavec, 2006, s. 42).

Ellen McCracken v kvalitatívnej štúdii článkov z amerického *Cosmopolitanu* popisuje, ako je väčšina článkov o sexualite založená na mužských fantáziách o ženách, ktoré sa následne snažia projektovať ako sexuálne túžby samotných žien (McCracken, 1993, s. 162).

Gill (2009) vo svojej diskurzívnej analýze poradní o sexe a medziľudských vzťahoch v dámskom magazíne *Glamour* skúma to, aké „repertoáre“ sa v textoch vyskytujú. Nadväzujúc na prácu Stuarta Halla z rokov 1982 a 1988, Gill pod pojmom repertoár chápe akýsi širší diskurz; jednotku analýzy, ktorá umožňuje ísť nad rámec individuálnych prvkov a ktorá identifikuje vzory v textoch a vzťahy medzi nimi, zasadené do kontextu s dôrazom na ich interpretáciu a artikuláciu (Gill, 2009, s. 13). Tri takéto repertoáre boli identifikované v poradenských stĺpčkoch magazínu *Glamour*; a to vnímanie romantického vzťahu ako profesionálneho zamestnania, tzv. „mužológia“ ako

dôraz na (takmer až vedecké) štúdium mužov, a transformácia samej seba (fyzicky aj psychicky), ktorá je prezentovaná ako potrebná pre zvýšenie sebavedomia a záujem zo strany mužov ako potenciálnych sexuálnych partnerov (tamtiež, s. 13). Štúdia takisto popisuje, ako tri stratégie v poradenských stĺpčekoch z časopisu *Glamour* zvýhodňujú a privilegujú mužov a heterosexuálnu.

Už spomínaná diskurzívna štúdia o poradni v britskom magazíne *Glamour* (Gill, 2009) skúma úroveň feminizmu, respektíve jeho absencie v textoch. Tento rozpor je viditeľný najmä v článkoch zdôrazňujúcich lásku k svojmu telu bez ohľadu na to, ako vyzerá, ktoré okamžite striedajú články s radami na chudnutie a reklamy propagujúce zoštíhľujúce prípravky a diétne recepty, čím jasne implikujú, že výzor je v skutočnosti pre ženy veľmi dôležitý (Gill, 2009, s. 29). Diskusiu o tom, či sú dámske magazíny feministické alebo antifeministické posúva Gill do roviny tzv. postfeminizmu; stavajúc na predošlých štúdiách (McRobbie, 2004, Scharff, 2009) popisuje, že postfeminizmus je charakteristický napríklad bráním feministických myšlienok za samozrejmosť, no zároveň prudkým odmietaním podstaty feminizmu; takisto prehnanou obsesiou s telom a sexualitou ako jadrom ženskosti, ale aj potvrdzovaním sexuálnych rozdielov medzi pohlaviami, a v neposlednom rade pravidelnému apelu na vlastnú transformáciu a neustále sebazlepšovanie (Gill, 2009, s. 5).

K podobným zisteniam dospeli aj Gupta a kol. (2008) v štúdiu o vzťahovej poradni v *Cosmopolitane*. Magazín síce poskytuje niekoľko užitočných rád pre páry, naďalej však posilňuje stereotypné genderové posolstvá a apriórnu heterosexuálnu (Gupta, 2008, s. 263). Jedným z opakovaných posolstiev zo strany *Cosmopolitanu* je to, že na dosiahnutie či udržanie si zdravého romantického vzťahu je potrebné úsilie zo strany žien; ženy sa musia naučiť správne sa správať, dobre vyzerieť, takisto sa musia naučiť, ako naplniť sexuálne aj emocionálne potreby svojich mužov a často musia počítať s nevyhnutnými kompromismi a obeťou – teda v prípade, že chcú v danom romantickom vzťahu aj naďalej zostať (tamtiež, s. 264).

Kauppinen (2013) však napríklad popisuje, ako boli v histórii genderových mediálnych štúdií dámske magazíny považované za feministické a bojujúce za čoraz silnejšie postavenie žien v spoločnosti. Dôraz na kariérne úspechy žien, neospravedlňujúci apel na ženskú sexualitu a uspokojenie, a sebaistota začali byť považované za tzv. moderný

postfeminismus (Kauppinen, 2013, s. 82).

2.2.3 Lingvistické prostriedky poradenských stĺpčekov

Ťažiskom analýzy akéhokoľvek textu sú jeho lingvistické prostriedky. Skúmať témy a diskurz stĺpčekov a ani to, či sú feministické alebo antifeministické, nie je bez analýzy textu možné, pretože práve lingvistické prvky a stratégie tvoria diskurz. Napríklad v čase vzniku kritickej diskurzívnej analýzy (CDA) ako populárnej analytickej metódy na konci 70. rokov 20. storočia sa veľká proporcía štúdií venovala práve vzťahu medzi jazykom, diskurzom, genderom a feminizmom (Dijk, 2007, s. xxiv).

Niekoľko špecificky zameraných lingvistických štúdií o poradniach v magazínoch však skúma napríklad persuzívne stratégie, ktoré autorky a autori stĺpčekov využívajú vo svojich odpovediach, či akým spôsobom konštruujú svoj priateľský tón.

Lorenset (2012) porovnáva verbálne a vizuálne aspekty poradní v americkom *Cosmopolitane* s brazílskym dámskym magazínom *Nova*. Vydavatelia magazínov dnes podľa nej od svojich čitateľov očakávajú interaktivitu viac než kedysi a práve poradenské stĺpčeky sú kľúčovým spôsobom, akým sa interaktivita dá dosiahnuť. Zvolené lingvistické prostriedky podľa Ballastera (1991) musia v čitateľoch poradní navodiť pocit, že daný magazín je ako blízky priateľ, ktorý prehovára k všetkým ženám bez rozdielu (Ballaster, 1991, in Lorenset, 2012, s. 1). Získať si dôveru a rešpekt čitateľiek a čitateľov zveriť sa so svojimi problémami s cudzími osobami v redakcii a čitateľmi, hoci anonymne, si vyžaduje niekoľko lingvistických stratégií zo strany poradkýň; prezentáciu otázok čitateľom v interaktívnej forme, využívanie priamych zámen ako „ty”, a písanie v hovorovom, neformálnom jazyku, ktorému rozumie väčšina čitateľov (Lorenset, 2012, s. 70).

Conradie (2011) skúma lingvistickú konštrukciu genderovej ideológie v magazíne *Cosmopolitan* v článkoch o psychológii, medziľudských vzťahoch a sexe, a dospieva k záveru, že táto ideológia je komunikovaná (a teda konštruovaná) práve v poradenských stĺpčekoch. Magazín *Cosmopolitan* sa v nich totižto stavia do role priateľského experta na to, ako sa ženy cítia, a s čím potrebujú pomôcť (Conradie, 2011, s. 406). Tento „priateľ” ženám a ich problémom súvisiacim s feminitou rozumie; vníma ich však ako homogénnu skupinu, pre ktorú platia rovnaké pravidlá, čo vidieť najmä pri zámernom používaní zámen „my” a „naše” (tamtiež, s. 410).

Interkultúrna štúdia skúmajúca persuzívne stratégie poradenských stĺpčekov v

Malajzii, Blízkom Východe a USA od Lulu & Alkaff (2019) sa diskurzívnou analýzou pozerá na techniky, akými je využívanie zámen („ty” vs „my”), využívanie imperatív (kedy je autor stĺpčeka zároveň kamarát a expert), využívanie navádzajúcich modálnych slovík („mal by si”, „mohol by si”), využívanie otázok (čím autor stĺpčeku znie menej „expertne”) a intímna interakcia s čitateľmi (konverzačný tón, slová ako „vidíš”, humor, neformálny jazyk, sexuálne výrazy, metafory atď.) Vo výsledkoch popisujú dve základné roly, do ktorých sa autorky stĺpčekov obvykle stavajú; a to buď do pozície priateľky či staršej a múdrejšej sestry, alebo do pozície expertky, ktorá v odpovediach na ich problémy dokáže demonštrovať svoju autoritu (Lulu & Alkaff, 2019, s. 26). Vo všetkých troch regionálnych kontextoch prevažovala rola kamarátky nad expertkou; tento priateľský tón je pripisovaný záujmu magazínu získať si pravidelných čitateľov nenáročným, ľahkým tónom, a nie autoritatívnym a preskriptívnym hlasom. Používanie druhej osoby singuláru pri adresovaní čitateľiek takisto pomáha konštruovať vzťah staršej sestry voči mladšej, pravdepodobne menej skúsenej sestre (tamtiež, s. 29).

V českom prostredí sa lingvistickej analýze dámskych magazínov venovala napríklad Jana Jindřichová. Vo svojej *Lingvistickej analýze dievčenských magazínov* (2009) z českého prostredia pojednáva o poradenských stĺpčekoch v mesačníku *Dívka* (ktorý mal tri poradne; krása, duša a sex), v *Top Dívka* a jej *Poradni S.O.S.*, a v časopise *Šťastná 13*, ktorý mal takisto jednu poradňu. Pre všetky spomínané rubriky je typický tzv. epištolárny, teda korešpondenčný či listový štýl písania, plný hovorového jazyka, oslovenia krstným menom, miešania spisovného a nespisovného jazyka, privlastňovacích zámen, zdobnení, a neverbálnych znakov, akými sú napríklad emotikony (Jindřichová, 2009, s. 13-16).

3 Analytická časť

3.1 Metodológia: Cieľ práce, výskumné otázky, vzorka

Predkladaná diplomová práca skúma celkom 63 úryvkov z poradenských stĺpčekov z deviatich rôznych rubriík (tj. 7 konkrétnych príkladov z každej rubriky), a to z anglosaského aj českého prostredia v rozmedzí rokov 2020 a 2021. Okrem úvodného predstavenia ich autoriek a autorov (ich genderu, veku, profesie, príp. politickej afiliácie a sexuálnej orientácie) ako aj daného média je ťažiskom analýzy hermeneutická, tj. interpretačná analýza zvolených textov. Podobne, ako bolo načrtnuté v doterajších štúdiách o poradenských stĺpčekoch, táto práca si všíma niekoľko aspektov:

- obsah a diskurz stĺpčekov: témy otázok a hodnoty, postoje, prístup a normy či ideológie, ktoré v odpovediach autori/ky stĺpčekov predkladajú;
- zvolené lingvistické prostriedky a presvedčacie stratégie v stĺpčekoch: využívanie zámen druhej osoby jednotného čísla, aktívne slovesá a tón hlasu;
- genderový aspekt konštruovaný ako obsahom, tak aj lingvistickou formou stĺpčekov: otázka feministickej dogmy a genderových stereotypov, a to, do akej miery je gender faktorom, ktorý ovplyvňuje obsah aj formu stĺpčekov.

Výskumné otázky

V praktickej časti tejto diplomovej práce boli uvedené skúmané aspekty sformulované do dvoch výskumných otázok:

1. Ako forma a obsah stĺpčeka vykresľuje genderové roly?
2. Aké hodnoty či ideologické inklinácie môžeme vyčítať zo stĺpčekov, a to z pohľadu osí liberalizmus–konzervativizmus a feminizmus–patriarchát?

Vzorka

Zvolená vzorka predstavuje nasledujúcich deväť poradenských rubriík:

- The Guardian: Ask Mariella (Mariella Frostrup)
- The Times UK: Dear Dolly (Dolly Alderton)
- The Sun: Dear Deidre (Deidre Sanders)
- BBC Radio 2: Grill Graham (Graham Norton)
- The New York Times: Ask Roxane & Work Friend (Roxane Gay)

- New York Magazine: Ask Polly (Heather Havrilesky)
- Poradňa v časopise Svět ženy
- Poradňa v časopise Vlasta
- Poradňa „Jak to vidí chlap” (Josef Hausmann) v online magazíne [Proženy.cz](https://prozeny.cz).

Zámerom práce bolo preskúmať poradenské stĺpčky z britského (4), amerického (2), aj českého kontextu (3), všímajúc si ich prípadné spoločné prvky a rozdiely. Poradne boli takisto účelovo vybrané z rôznych typov médií; z denníkov – The Guardian, The Times UK, The New York Times, z bulvárneho denníka The Sun, z rádia BBC Radio 2, z magazínu New York Magazine a v českom prostredí z magazínov Vlasta, Svět ženy a online magazínu [proženy.cz](https://prozeny.cz). Analyzované obdobie bolo v porovnaní s pôvodným znením tézy práce z pragmatických, uchopiteľných dôvodov zredukované z desiatich rokov na rozmedzie rokov 2020-2021. Konkrétne bolo zvolených 7 analyzovaných stĺpčkov z každej rubriky, kým nebola dosiahnutá teoretická saturácia.

V porovnaní s predloženou tézou takisto nastala druhá zmena; namiesto poradne v teen časopise Bravo, ktorý prestal v Českej republike vychádzať v roku 2015, bola zvolená online poradňa z magazínu [proženy.cz](https://prozeny.cz) *Jak to vidí chlap*, vedená Josefom Hausmannom.

3.2 Výskum

3.2.1 Dear Mariella (The Guardian) - *Mariella Frostrup*

Nórsko-britská televízna moderátorka, publicistka a novinárka Mariella Frostrup viedla každotýždňový poradenský stĺpček v britskom magazíne *The Observer* (súčasť denníka *The Guardian*) od roku 2002 do júna 2021. Noviny *The Guardian* majú poradní niekoľko; Dear Mariella riešila najmä problémy súvisiace s láskou, vzťahmi v rodine a sexom.

The Guardian je liberálny, stredofavicovo-orientovaný denník, známy svojimi progresívnymi názormi a ideologickou inklináciou k rozmanitosti a rovnosti. Podľa štatistík z roku 2023 má *The Guardian* každý mesiac v priemere vyše 83 miliónov čitateľov, z čoho 60% sa nachádza mimo územia Veľkej Británie. Spektrum čitateľov je teda široké a nejde o médium s jedným špecifickým zameraním.

Mariella Frostrup bola už v čase vzniku stĺpčeka mediálne známou osobou; jej otec písal do novín *The Irish Times*, sama už v osemnástich rokoch začala pracovať v PR a zakrátko na to cez prax v televízii, rádiu aj tlači pokrývala rozhovory so známymi osobnosťami, ale aj cestovateľské témy a umeleckú kritiku. O jej politickej príslušnosti, rodinnom stave, sexuálnej orientácii a rodovej identite sa dozvedáme prostredníctvom jej odpovedí, v ktorých je Frostrup veľmi úprimná a otvorená.

Vybrané stĺpčky:

- 30. mája 2021: „**Mám 48 rokov, skvelú dcéru, prácu aj priateľov, no neviem si nájsť partnera. Ako si mám užívať svoj život ako nezadaná žena?**”⁹
- 16. mája 2021: „**Snúbenec ma chce kontrolovať a zabraňuje mi stretávať svojich rodičov, pretože si myslí, že ma zle vychovali...**”¹⁰
- 18. apríla 2021: „**Neustále sa obávam o bezpečnosť svojich dcér.**”¹¹

9

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/may/30/dear-mariella-frostrup-i-cant-find-a-partner-how-can-i-learn-to-love-my-single-life>

10

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/may/16/my-fiance-is-trying-to-control-me-and-stop-me-seeing-my-parents-mariella-frostrup>

11

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/apr/18/i-worry-constantly-about-the-safety-of-my-grown-up-daughters-mariella-frostrup>

- 7. februára 2021: „Môj nový manžel začal podrobne analyzovať moju sexuálnu minulosť a myslí si, že mu klamem...”¹²
- 24. januára 2021: „Predstava mať dieťa ma desí. Čo ak z neho vyrastie strašný človek?”¹³
- 13. decembra 2020: „Mám veľké šťastie, že mám vo svojom živote dvoch rovnako skvelých mužov, no neviem si medzi nimi vybrať...”¹⁴
- 23. augusta 2020: „Mám skoro 30 rokov a pracujem v zahraničí, no moji rodičia stále kontrolujú môj život a prestávam to zvládať...”¹⁵

12

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/feb/07/my-new-husband-keeps-quizzing-me-about-my-past-lovers>

13

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/jan/24/the-idea-of-having-a-baby-scaries-me-what-if-my-child-is-horrible-mariella-frostrup>

14

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2020/dec/13/i-have-two-great-men-in-my-life-but-i-cant-choose-between-them-mariella-frostrup>

15

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2020/aug/23/i-am-in-my-late-20s-but-my-parents-still-control-my-life-mariella-frostrup>

Súhrnná analýza

Ako to už bolo spomenuté, *The Guardian* je britský liberálny, stredolavicovo-orientovaný denník, známy svojimi progresívnymi názormi so širokým spektrom čitateľov po celom svete. Vo svojom poradenskom stĺpčeku v tomto denníku odpovedá Mariella Frostrup v súlade s feministickým zmýšľaním klasických autoriek druhej vlny, ako sú napríklad Betty Friedan či Simone de Beauvoir. Autorka vyjadruje svoje poslanstvo rôznymi jazykovými prostriedkami vrátane metafor a obrazov. Využíva aj presvedčovacie stratégie, akými je napríklad používanie zámen v druhej osobe a razantný no neodsudzujúci tón hlasu.

Autorka je vo svojich odpovediach veľmi otvorená a vychádza z vlastných skúseností; napríklad v otázke nezadanej skormútenej čitateľke sa priznáva so svojimi doterajšími romantickými skúsenosťami:

„Niekedy sa pristihnem pri tom, ako svoje dvadsiate a tridsiate roky opisujem ako „slobodné“, hoci som počas týchto dobrodružných dekád zažila mnoho romantiky aj spolužitia. Hovoriť, že som „single“ počas rokov plných rôznych skúseností, niektorých síce krátkodobých, iných predĺžených dlho po svojej expiračnej dobe sa mi teraz javí ako naprogramovaná reakcia na mýtus, ktorým sme kŕmení od narodenia...“¹⁶

Podobne humorne vníma svoju romantickú minulosť aj v nasledovnom výroku:

„Snažím sa nepremýšľať nad mužmi, za ktorých som sa mohla vydať pred tým, než idem spať, pretože by mi to mohlo spôsobiť nočné mory.“¹⁷

Medzi kľúčové hodnoty, z ktorých vychádza tento stĺpček, patrí rovnosť ľudí všetkých pohlaví, sexuálnych orientácií a genderových identifikácií. Frostrup opakovane

16

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/may/30/dear-mariella-frostrup-i-cant-find-a-partner-how-can-i-learn-to-love-my-single-life>

17

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/feb/07/my-new-husband-keeps-quizzing-me-about-my-past-l-overs>

zdôrazňuje dôležitosť sebaúcty, rešpektu k druhým a nájdenia takého rovnocenného partnera, ktorého hodnoty a presvedčenia sú v súlade s hodnotami danej osoby:

„Dobrou správou je, že ako žena v Británii dnes máte na výber. Vziať si muža, ktorý tvrdí, že vo vašom živote sa nachádza oblasť, ktorej by mal veliť on, je dnes vnímané ako akt sebaškodzovania, ktorému sa musíte za každých okolností vyhnúť.“¹⁸

Prístup autorky k problémom čitateľov je empatický a podporujúci, hoci je z pohľadu zvolených lingvistických prostriedkov rázna a jasná. Na osi konzervativizmu–liberalizmu je autorka jasne progresívna a liberálna; napríklad v odpovedi žene, ktorá si nevie vybrať medzi dvoma potenciálnymi partnermi, píše v prospech myšlienky polyamórie:

„V prvom rade, prečo si vyberať? Žijeme v zmenenom svete, kde už neplatia štandardy 19. storočia a ak má svet byť lepším miestom, keď ste spolu traja, prečo nenabrať odvahu a nepustiť sa do nemysliteľného? ... Uvoľnenie pravidiel, ktoré definujú naše romantické vzťahy je dobrým nápadom v dobe rastúcej priemernej dĺžky života, kedy partnerstvá môžu trvať až sedem desaťročí.“¹⁹

Frostrup sa stavia ku konzervatívnym normám randenia kriticky aj v nasledovnom výroku:

„Naše romantické naratívy zvládnu tolerovať zopár chybných začiatkov v mladosti, no po nich už očakávame len priamočiaru cestu životom cez dlhodobé šťastné záväzky, rodičovstvo, dôchodok a radostné záhradkárčenie až do smrti. Odráža to však reálnu skúsenosť kohokoľvek mladšieho, než 60 rokov? [...] Pokiaľ ide o randenie v 21. storočí, nič ako jeden univerzálny vzorec či 'normál' neexistuje.“²⁰

18

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/may/16/my-fiance-is-trying-to-control-me-and-stop-me-seeing-my-parents-mariella-frostrup>

19

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2020/dec/13/i-have-two-great-men-in-my-life-but-i-cant-choose-between-them-mariella-frostrup>

20

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/may/30/dear-mariella-frostrup-i-cant-find-a-partner-how-can-i-learn-to-love-my-single-life>

Autorka takisto presadzuje liberálne hodnoty sexuálnej slobody, skúmania vlastných preferencií a otvorene akceptuje viacero sexuálnych partnerov pred manželstvom:

„Poznám mnoho ľudí, ktorí vedú podať len približný odhad a nie presné číslo svojich predošlých sexuálnych partnerov. Len málo z tých, ktorí začali svoj sexuálny život po 60. rokoch 20. storočia, by dokázalo poskytnúť zoznam predošlých milencov, ktorý by zďaleka nepresahoval vaše viktoriánske čísla. Čo ste vy dvaja vôbec robili predtým, než ste si prisahali vernosť? ... Ako sa má niekto rozumne rozhodnúť, s kým prežije svoj život, kým neotestuje aspoň niekoľko neuspokojivých exemplárov (a povestných žiab)?”²¹

Genderové roly teda nevníma konzervatívnou optikou, prehodnocuje očakávania, ktoré spoločnosť má, respektíve mala od žien, čo možno vidieť v mnohých príkladoch. Napríklad v liste žene, ktorá si nie je istá, či chce mať deti, odpovedá:

„Pôrod nie je vašou zodpovednosťou a ani oprávneným očakávaním od vášho okolia.”²²

Konzervatívny spoločenský tlak na ženy v reprodukčnom veku mať deti kriticky komentuje aj nasledovne:

„Mať deti nie je pas k trvalému šťastiu a ani jednosmerná vstupenka do pekla. V mnohých oblastiach sveta je materstvo jediná možnosť, ktorú ženy majú – jediná priama línia od puberty cez manželstvo, sex a pôrod, ktorá pokračuje dookola, až kým nezomrieme od vyčerpania alebo kým nenastúpi menopauza a prvýkrát si nevydýchame. Hovorím to preto, lebo vás chcem povzbudiť, aby ste nad tým naďalej premýšľali rovnako kriticky, ako teraz. Planéte pomôže, ak sa rozhodnete povedať nie, a čoraz viac žien to dnes robí.”²³

21

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/feb/07/my-new-husband-keeps-quizzing-me-about-my-past-lovers>

22

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/jan/24/the-idea-of-having-a-baby-scares-me-what-if-my-child-is-horrible-mariella-frostrup>

23

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/jan/24/the-idea-of-having-a-baby-scares-me-what-if-my-child-is-horrible-mariella-frostrup>

Podobne spochybňuje aj tlak mať partnera za každých okolností a povzbudzuje čitateľku zaľúbenú do dvoch mužov naraz, aby spravila krok späť a sústredila sa na vlastné blaho a autonómiu:

„Do vašich dvoch mužov ste investovali niektoré zo svojich najlepších rokov plných dobrodružstiev a experimentovania, a to, čo mi tu hovoríte, naznačuje, že namiesto toho, aby boli obaja dokonalí, nie je uspokojivý ani jeden. Čo tak vziať krok späť od oboch a konečne zistiť, čo naozaj chcete? Nechceli by ste aspoň na chvíľu zažiť svet bez prítomnosti inej osoby? [...] Naozaj chcem, aby ste sa zastavili a premýšľali o sebe a netrávili tieto vzácne dni mylným presvedčením, že kľúčom k vášmu šťastiu je výber toho správneho z týchto dvoch mužov.“²⁴

V odpovedi matke, ktorá sa obáva o bezpečnosť svojich dcér Frostrup smutne konštatuje realitu žien v 21. storočí napriek všetkému úsiliu feministiek počas doterajších vln feminizmu:

„Čo mi takisto nedáva v noci spať je to, ako je možné, že sme ako ženy ustúpili a zvykli si na spôsoby, akým býva naša polovica populácie každodenne terorizovaná, ponížovaná a diskriminovaná. Prečo feministky druhej vlny a ich oprávnený hnev nestačili na to, aby dnes ich dcéry a vnučky mohli kráčať ulicami do ulíc bez večného obzerania sa? ... Ignorovať dôkazy o mizogynii a obťažovaní, ktoré sa pre niektorých mužov stali obľúbenou voľnočasovou aktivitou, je dnes už nemožné. ... Ešte pred niekoľkými mesiacmi bolo bežné, že dospievajúce dievčatá o sebe tvrdili, že nie sú feministky, pretože to už nepotrebujú. No dnes, ako sa nám hromadia svedectvá a výpovede obetí, sexizmus už konečne nie je považovaný za vtip a feminizmus už nie je vyhradený len pre osoby s chromozómom XX.“²⁵

Frostrup odmieta patriarchálne vnímanie žien ako druhoradých bytosti (v súlade s konceptom klasického diela *The Second Sex*), čo vidieť v nasledujúcej odpovedi:

24

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2020/dec/13/i-have-two-great-men-in-my-life-but-i-cant-choose-between-them-mariella-frostrup>

25

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/apr/18/i-worry-constantly-about-the-safety-of-my-grown-up-daughters-mariella-frostrup>

„Povyšujúci sa prístup vášho snúbenca, ktorý si myslí, že má nad vami morálne výsostné postavenie, je nemiestny a pôsobí priam hrozivo. Máte právo byť znepokojená a nemali by ste ignorovať jeho pokusy ovládať vás.“²⁶

Ako je vidieť naprieč všetkými analyzovanými stĺpčekmi, Mariella Frostrup je vo svojom ideologickom a feministickom presvedčení jasne liberálna, progresívna a neoblomná. Známy výrok Simone de Beauvoir; „Ženami sa nerodíme, ženami sa stávame.“ (de Beauvoir, 1949, s. 283), implikuje to, že pohlavie je sociálny konštrukt a nie biologický fakt. Frostrup túto teóriu podporuje vo svojich odpovediach a naznačuje, genderové roly sú premenlivé a nie sú určené ani biológiou ani kultúrnou tradíciou.

26

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2021/feb/07/my-new-husband-keeps-quizzing-me-about-my-past-l-overs>

3.2.2 Dear Dolly (The Times UK) - Dolly Alderton

Dolly Alderton je 35-ročná britská novinárka, spisovateľka a publicistka, ktorá od roku 2020 vedie každotýždňovú poradenskú rubriku v britskom denníku The Times. Medzi jej predošlé novinárske projekty patrí napríklad stĺpček o romantických vzťahoch a randení, ktorý viedla medzi rokmi 2015-2017 (takisto v The Times), jeden z najpočúvanejších podcastov v Británii, The High Low, a množstvo článkov, ktoré vyšli v magazínoch The Telegraph, GQ, The New Statesman, Red, Marie Claire, Marie Claire Australia, Esquire, Grazia, Glamour, Cosmopolitan a ďalších. Alderton je takisto autorkou memoáru Everything I Know About Love (v češtine Vše, co vím o lásce, 2018) a románov Ghosts (v češtine Jsi tam? 2022) a Good Material (2023). Témy, ktorým sa autorka najčastejšie venuje, sú priateľstvá medzi ženami, láska, a každodenný život mileniálok, reflektujúc tak vlastné skúsenosti ako nezávislej, tvorivej mladej ženy žijúcej v Londýne.

Vybrané stĺpčky:

- 11. júla 2021: „**Mám 27 a doteraz som chodila len s mužmi, ale mám pocit, že sa mi začína páčiť moja šéfka...nie je neskoro na zaľúbenie sa do ženy?**”²⁷
- 2. mája 2021: „**Môj priateľ sa na mňa začal plne spoliehať čo sa týka financií, a začína mi to prekážať...**”²⁸
- 21. februára 2021: „**Mám čerstvých 24 a bojím sa, že mrhám svojou mladosťou...**”²⁹
- 18. október 2020: „**Zvykol som sa stretávať s prostitútkou, no postupom času som sa do nej zamiloval...**”³⁰
- 6. septembra 2020: „**Páči sa mi partner mojej najlepšej kamarátky.**”³¹
- 9. augusta 2020: „**Zakaždým sa zaľúbim do rádoby beatnikov s dlhými**

27

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-im-27-and-cant-tell-if-my-girl-crush-on-my-boss-is-something-more-w6tmfjw50>

28

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-my-boyfriend-relies-on-me-financially-and-its-starting-to-bug-me-qrr8xtk57>

29

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-i-have-recently-turned-24-and-am-terrified-i-am-wasting-my-youth-3vmkvhzfs>

30

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-i-used-to-see-an-escort-regularly-and-now-ive-fallen-in-love-with-her-dkszg2hzq>

³¹ <https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-ive-got-a-crush-on-my-best-friends-boyfriend-srrpqrx2>

vlasmi...³²

- 12. júla 2020: „Ako prestať byť dočasnou a prechodnou partnerkou?”³³

³²

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-i-keep-falling-for-wannabe-beatniks-with-floppy-hair-nm7s08wvg>

³³ <https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-how-can-i-stop-being-a-foster-girlfriend-mz9ndr5z0>

Súhrnná analýza

Obsah otázok a odpovedí v poradni *Dear Dolly* z *The Times* je, podobne ako v *Dear Marielle* z denníka *The Guardian*, vzhľadom na náтуру periodika rôznorodý. Ako jeden z najstarších a najčítanejších britských denníkov má *The Times* široké spektrum čitateľov a otázky v *Dear Dolly* tomu zodpovedajú; hoci prevládajú listy od žien, v rubrike možno nájsť mnohé odpovede na problémy s láskou, identitou, rodinnými a priateľskými vzťahmi aj kariérou od ľudí všetkých pohlaví a vekových kategórií. Autorka je vo svojich rozsiahlych odpovediach veľmi osobná a zachováva si svoj autentický štýl písania, ktorý možno nájsť aj v jej románoch či autobiografii. Odpovede konštruuje s humorom a neraz priznáva svoju hlbokú empatiu či naopak neznalosť v danej oblasti.

Alderton vo svojich odpovediach spochybňuje tradičné genderové normy; napríklad v diskusii o premenlivosti sexuality a sexuálnych preferencií odmieta predstavu príliš neskorého veku na prehodnotenie vlastnej sexuálnej orientácie. Naopak, zdôrazňuje potrebu seba prijatia a dôležitosť akceptácie akýchkoľvek pocitov bez ich apriórneho odsúdenia:

„Sexualita nie je naše vlastné rozhodnutie. ... Na nové nápady nie je nikdy neskoro, no vaša sexualita nie je nápad, ale to, kým ste. ... Jediná vec, pred ktorou by som vás varovala, bez ohľadu na gender, je ponáhľanie sa do čohokoľvek.“³⁴

V tejto odpovedi 27-ročnej (doposiaľ) heterosexuálnej žene, ktorej sa začala páčiť jej kolegyňa, sa Alderton kriticky vyjadruje ku konceptu *girl crush* (tj. *zaľúbenie do dievčaťa*, ktoré však býva vnímané ako menej seriózne či trvácna zamilovanosť, než tá k mužom) a demonštruje rovnako seriózne postoj k obdivu a zaľúbeniu do žien, v protiklade s tým, ako je tento fenomén bežne vnímaný v spoločnosti:

„Vždy, keď používame výraz „girl crush“ by ma zaujímalo, čo tým vlastne myslíme. Snažíme sa, aby naša sexualita bola prijateľnejšia pre iných? Skrývame svoje potlačené túžby?

³⁴

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-im-27-and-cant-tell-if-my-girl-crush-on-my-boss-is-something-more-w6tmfjw50>

Alebo sa nám úcta a obdiv k žene zdá taký hlúpy, že ho prezentujeme ako slepé teenagerské zaľúbenie?”³⁵

Alderton obvykle nevníma genderové roly tradičnou optikou, avšak niekedy priznáva existenciu istých rozdielov medzi pohlaviami:

„Nie je nezvyčajné, že jeden člen páru zarába výrazne viac ako ten druhý. No myslím si, že sú minimálne dva faktory, ktoré to môžu sťažiť: prvým je to, ak je primárne zarábajúcou osobou žena. Tradične to bývalo naopak a popasovať sa s mužskou pýchou môže byť poriadna otrava.”³⁶

V otázke o spoločenských tlakoch súvisiacich s mladosťou a starnutím sa Alderton zameriava najmä na to, ako rozdielne sú tieto tlaky vnímané v závislosti od genderu danej osoby. Alderton neprijíma názor, že hodnota ženy je spojená s mladosťou a plodnosťou, pričom zdôrazňuje očakávania, ktoré na ženy spoločnosť odmalička vyvíja a nabáda k sebareflexii a ich prehodnoteniu:

„Neviem, či ste muž alebo žena. Myslím, že ste pravdepodobne žena, pretože aj keď je posadnutosť mladosťou tlakom pre všetky pohlavia, pociťujú ju najmä ženy. Majte to na pamäti zakaždým, keď si spomeniete na bolestivú realitu toho, že 24 rokov nebudete mať navždy. No naozaj vám to spôsobuje bolesť? Alebo sú vaše obavy len reakciou na tlaky spoločnosti, ktoré ste absorbovali už od narodenia? Predstava toho, že skutočne hodnotní sme len vtedy, keď sme sexuálne prítazliví a plodní? Odkážte týmto myšlienkam, nech si oddýchnu.”³⁷

V odpovedi žene, ktorá pracuje v sexuálnom priemysle, spochybňuje Alderton stereotypy a stigmy súvisiace s takýmto zamestnaním a preukazuje svoj liberálny postoj. Hoci otázka, nakoľko je práca v sexuálnom priemysle feministická je pomerne rozporuplná a komplexná naprieč históriou feministického zmýšľania, Alderton zdôrazňuje autonómne

35

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-im-27-and-cant-tell-if-my-girl-crush-on-my-boss-is-something-more-w6tmfjw50>

36

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-my-boyfriend-relies-on-me-financially-and-its-starting-to-bug-me-qrr8xtk57>

37

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-i-have-recently-turned-24-and-am-terrified-i-am-wasting-my-youth-3vmkvhzfs>

rozhodnutie danej ženy, ktoré vníma ako feministický akt:

„Zaujímalo by ma, či si myslíte, že táto žena potrebuje záchranu, a že tou jedinou záchranou je romantický vzťah s vami. Čo ak nepotrebuje záchrancu? Čo ak chce vo svojej práci pokračovať, čo ak ju práca dokonca baví? ... Skutočnosť, že pracuje v sexuálnom priemysle, nie je dôvodom, prečo s ňou nemôžete byť – mnoho sexuálnych pracovníčok je v oddaných, monogamných a dlhodobých vzťahoch.“³⁸

V liste čitateľke, ktorej partner sa na ňu začal plne finančne spoliehať, Alderton odmieta tradičné vnímanie zamestnania a príjmu ako kľúčového faktora šťastia a sebavedomia:

„Budovanie kariéry sa môže ľahko vyvinúť na posadnutosť – môže ľuďom ukradnúť čas, spánok, koničky aj vzťahy. Úplne rozumiem tomu, prečo niektorí ľudia chcú, aby práca bola niečím, na čo myslia iba medzi deviatou a piatou hodinou, päť dní v týždni. Nemyslím si, že človek musí byť profesionálne ambiciózny na to, aby bol zaujímavý. Takisto si nemyslím, že hodiny strávené v kancelárii, štúdiu alebo knižnici sú dôležitejšie ako hodiny strávené doma, cestovaním či von s priateľmi v baroch alebo parkoch.“³⁹

Alderton sa takisto dotýka fenoménu ženskej závistlivosti a súťaživosti, napríklad v odpovedi dievčaťu, ktoré sa zaľúbilo do priateľa svojej najlepšej kamarátky ho kritizuje ako správanie, ktoré je v priamom protiklade s feministickým zmýšľaním:

„Naša kultúra ženám tvrdí, že na svete je nedostatok bohatstva, o ktoré sa musíme podeliť, čo je naozaj prefičaný spôsob, akým nás spoločnosť vie obrátiť proti sebe. A ak bojujeme proti sebe, plytváme tým svojou drahocennou energiou namiesto toho, aby sme spoločne bojovali za veci, na ktorých skutočne záleží.“⁴⁰

Je niekoľko tém, ktoré sa vo feministickom diskurze niektorými stranami považujú za feministické a druhými zase patriarchálne a jednou z nich patria rozhodnutia ženy, ktoré

³⁸

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-i-used-to-see-an-escort-regularly-and-now-ive-fallen-in-love-with-her-dkszg2hzc>

³⁹

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-my-boyfriend-relies-on-me-financially-and-its-starting-to-bug-me-qrr8xtk57>

v budúcnosti môžu viesť k negatívnym následkom, avšak v danom okamihu môžu byť zábavné či oslobodzujúce. V liste dievčaťu, ktoré sa opakovane zaľubuje do 'nesprávnych' mužov, nekonvenčných liberálnych umelcov Alderton poskytuje nasledovné stanovisko:

„Azda najslávnejšia 'groupie' na svete, Pamela Des Barres, tvrdila, že čas strávený s hudobníkmi bol pre ňu niečím, po čom hlboko túžila a čo vyhľadávala, a preto išlo o „feministický“ čin. Ak je však vo vašom prípade jediný spôsob, ako zažiť takéto romániky dynamika, v ktorej ste bezmocná, chcem vás povzbudiť, aby ste s tým skončili.“⁴¹

Väčšina načrtnutých odpovedí autorky teda pojednáva o dynamikách moderných vzťahov, tlakoch spoločnosti a dôležitosti vlastných rozhodnutí. Alderton neustále zdôrazňuje hodnoty vlastnej autonómie, rešpektu a solidarity, ktoré sú v súlade s feministickým myslením. Autorka spochybňuje tradičné rodové normy a povzbudzuje jednotlivcov, aby uprednostňovali svoje blaho, rešpektovali hranice ostatných a kriticky skúmali spoločenské očakávania čo sa týka vzťahov, kariéry a identity.

⁴⁰ <https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-ive-got-a-crush-on-my-best-friends-boyfriend-srrpqgrx2>

⁴¹

<https://www.thetimes.co.uk/article/dear-dolly-i-keep-falling-for-wannabe-beatniks-with-floppy-hair-nm7s08wvg>

3.2.3 Dear Deidre (The Sun) - Deidre Sanders

Novinárka Deidre Sanders viedla poradňu Dear Deidre v najčítanejšom britskom bulvárnem denníku⁴² The Sun od roku 1980 do konca roka 2020. Zozačiatku šlo o stĺpček, ktorý vychádzal raz týždenne; poradňa sa však zakrátko stala populárnou a s tímom pomocníčok sa Sanders rozhodla odpovedať na každý jeden list a to sedem dní v týždni. Do novín následne vybrala niekoľko rezonujúcich, univerzálnych listov, ktoré boli publikované. Odpovede Sanders sú omnoho kratšie, praktickejšie a vecnejšie, než doposiaľ analyzované stĺpčeky Dear Mariella či Dear Dolly. Obsahovo je Dear Deidre takmer výlučne poradňou o sexe, romantických a rodinných vzťahoch. Je preto zaujímavé skúmať genderový a feministický diskurz; bulvárna tlač bývajú tradične obviňované za antifeministickú rétoriku, hoci niekedy sa vedľa mizogýnnej reklamy ocitnú rýdzo feministické články. Samotná Sanders v rozhovore o svojej kariére so smútkom tvrdí, že jedna oblasť, ktorá sa pre ženy ani za štyridsať rokov praxe nezmenila, je ženská sexualita, najmä sexuálne uspokojenie žien⁴³.

Vybrané stĺpčeky:

- 18. decembra 2020: „**Mám priateľa a máme spolu aj malého chlapčeka, no začala som ho podvádzať s krásnym dievčaťom z mojej práce...**”⁴⁴
- 17. decembra 2020: „**Zakaždým, keď so mnou nejaký muž prehovorí o sexe hneď, čo sa stretne si myslím, že je to to jediné, o čo má záujem.**”⁴⁵
- 17. decembra 2020: „**Moja manželka už viac nechce deti a obávam sa, že to zničí náš vzťah.**”⁴⁶
- 15. decembra 2020: „**Obávam sa, že moja manželka narazí na jedného z mužov, s ktorými mala kedysi románik...**”⁴⁷
- 4. decembra 2020: „**Moja nová partnerka predáva sexy fotografie na internete**”

⁴² Údaj pochádza z agentúry Agility PR z júla 2021:

<https://www.agilitypr.com/resources/top-media-outlets/top-10-uk-newspapers-by-circulation/>

⁴³ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13009158/dear-deidre-problems-alcoholic-mum-teen-pregnancy/>

⁴⁴ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13517922/cheating-on-boyfriend-sex-girl-work/>

⁴⁵ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13508116/man-talks-about-sex-straight-away/>

⁴⁶ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13508118/wife-no-kids-end-marriage/>

⁴⁷ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13487657/wife-men-she-had-affairs-with-old-haunts/>

a začínam na ňu žiarlit'...’’⁴⁸

- 18. novembra 2020: **„Moja dcéra mi práve povedala, že moja vnučka sa cíti byť chlapcom.’’⁴⁹**
- 1. novembra 2020: **„Môj snúbenec je mylne presvedčený o tom, že som ho podviedla a chce odo mňa, aby som kúpila detektor lži...’’⁵⁰**

⁴⁸ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13385749/my-girlfriend-sells-sexy-pictures-online/>

⁴⁹ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13234174/daughter-told-me-granddaughter-wants-boy/>

⁵⁰ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13079864/partner-demanding-lie-detector-test/>

Súhrnná analýza

Odpovede Dear Deidre sú už na prvý pohľad stručné, praktické a vecné, čomu zodpovedá aj lingvistický aspekt odpovedí a zvolené presviedčacie stratégie. *The Sun* je, ako to už bolo spomenuté, jedným z najčítanejších britských bulvárnych denníkov a vykazuje mnoho typických aspektov bulvárnej tlače. Texty v týchto periodikách sú obvykle krátke, písané jednoduchým, nekomplikovaným jazykom, aby boli zrozumiteľné masám.

Deidre Sanders však rozumne a pohotovo odkazuje na rôzne linky pomoci, odborníkov, či ďalšie publikácie. V porovnaní s rozsiahlejšími stĺpčkami, akými sú napríklad analyzované Dear Mariella či Dear Dolly, Sanders do svojich odpovedí takmer vôbec nekladá osobnú skúsenosť. Svoje názory komunikuje fakticky a presvedčivo, bez prílišných emócií aj v náročných dilemách. Kombináciu obsahu a štýlu typického pre túto rubriku možno dobre vidieť v nasledujúcom úryvku z listu heterosexuálnej matke, ktorá začala podvádzať svojho partnera so svojou kolegyňou:

„Naša sexualita je zriedka čiernobiela. Väčšinou ide o spektrum, o škálu, a takmer každý z nás raz pocíti príťažlivosť voči osobe rovnakého pohlavia. Dôležité je však to, čo s tým urobíme. Či už ste hetero, gay alebo bi, nič z toho vás neospravedlňuje za podvádžanie vášho priateľa. Najlepšie bude okamžite zastaviť sex so svojou kolegyňou na pracovisku.”⁵¹

Sanders niekedy znie prísne, priam až kruto, avšak v rovnakom liste neskôr chlácholí danú ženu praktickou radou:

„Necíťte sa však pod tlakom svoju sexualitu okamžite oznámiť a vysvetliť celej rodine a priateľom. Sústreďte sa na rozhodnutia, ktoré nebudete ľutovať.”⁵²

Autorka takisto opakovane pripomína ženám ich hodnotu (nielen) v dynamike romantických vzťahov, čo je v súlade s feministickým zmýšľaním:

„Ak chcete vzťah a nie len príležitostný sex, najlepšie bude sa s nim už nestretávať. Viete,

⁵¹ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13517922/cheating-on-boyfriend-sex-girl-work/>

⁵² <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13517922/cheating-on-boyfriend-sex-girl-work/>

čo chcete, tak sa neuspokojte s málom. Vylúčte zo svojho života mužov, ktorí pre vás nie sú vhodní.”⁵³

Genderový aspekt odpovedí je v zvolených stĺpčekoch ambivalentný. Na otázku od muža, ktorého partnerka predáva na internete sexy fotografie, odpovedá Sanders konzervatívnou optikou a odmieta sexuálny priemysel ako taký:

„Znepokojuje ma, keď ľudia monetizujú svoju sexualitu, pretože to následne zvykne otupiť ich emocionálne reakcie v romantických vzťahoch.”⁵⁴

V iných odpovediach však Sanders vyjadruje svoje feministické, liberálne hodnoty a kritizuje tradičné rozdelenie rolí v domácnosti:

„Opýtajte sa svojej ženy, čo ju odrádza od predstavy mať deti. Obáva sa, že to negatívne ovplyvní jej kariéru, alebo má zlé spomienky z vlastného detstva? Videla svoje priateľky, ktorým partneri prenechali na krku drvivú väčšinu starostlivosti o deti a domáce práce? Ak dokážete určiť špecifiká jej nezáujmu, môžete sa dohodnúť na riešeniach.”⁵⁵

Sanders takisto podporuje transgenderovú osobu v jej rozhodnutí podstúpiť tranzíciu nasledovnými slovami:

„Je dobré, že to vaša vnučka povedala svojej mame a teraz ju môžete všetci podporiť. Najlepší spôsob, ako jej pomôcť je povedať jej, že ju nikdy neprestanete ľúbiť (alebo ich, alebo jeho, akokoľvek sa rozhodne).”⁵⁶

V liste znepokojenému mužovi, ktorý sa obáva, že jeho manželka mala priveľa vzťahov v minulosti, stojí Sanders na strane ženy a pripomína mužovi, že ide o jeho problém:

„Nie je problém to, do ktorého baru vaša žena vojde. Problém je to, že ste v ňu stratili

⁵³ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13508116/man-talks-about-sex-straight-away/>

⁵⁴ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13385749/my-girlfriend-sells-sexy-pictures-online/>

⁵⁵ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13508118/wife-no-kids-end-marriage/>

⁵⁶ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13234174/daughter-told-me-granddaughter-wants-boy/>

dôveru.”⁵⁷

Na záver možno konštatovať, že hoci sa odpovede Sanders vždy stopercentne nezhodujú s feministickými a liberálnymi normami, vo všeobecnosti vyjadrujú hodnoty autonómie, vzájomného rešpektu vo vzťahoch rodovej rovnosti, akceptácie LGBTQ+ osôb a individuálnych práv, ktoré sa často spájajú s feministickými aj liberálnymi ideológiami. Sanders opakovane spochybňuje tradičné genderové roly a obhajuje spoločenské a kultúrne zmeny smerujúce k väčšej rodovej rovnosti, eliminácii sexizmu a diskriminácie a posilneniu postavenia žien v spoločnosti.

⁵⁷ <https://www.thesun.co.uk/dear-deidre/13487657/wife-men-she-had-affairs-with-old-haunts/>

3.2.4 Grill Graham (BBC Radio 2) - Graham Norton

Graham Norton (1963) je írsky komik, herec, autor a televízny a rádiový moderátor. Norton je niekoľko násobným víťazom ocenenia BAFTA za humornú televíznu talkshow *The Graham Norton Show*, ktorá vychádza od roku 2007. V októbri 2010 začal Norton spolu s britskou rozhlasovou redaktorkou Mariou McErlane moderovať víkendovú reláciu v rádiu BBC Radio 2, najpočúvanejšom rádiu v Spojenom kráľovstve⁵⁸. K tejto súčasťou bola aj poradňa s názvom *Grill Graham* (doslova *Ugriluj Grahama*), v ktorej dvojica každý týždeň odpovedala na dve otázky poslucháčov. Jedinečným aspektom tejto poradne je aj segment reakcií ostatných poslucháčov relácie, ktoré moderátori takisto čítajú po vlastných odpovediach. Tón, akým sa Graham a Maria k problémom stavajú, je často humorný a nadľahčený a široká škála poslucháčov všetkých vekových kategórií písucich do redakcie získa okrem odpovedí samotného Grahama a Marie aj reakcie ostatných poslucháčov a čitateľov (každý týždeň sa otázky najprv objavili na webovej stránke rádia *BBC Radio 2*). Relácia bola pravidelne vysielaná na rádiu BBC Radio 2, ako aj na webovej stránke bbc.co.uk a ako podcast, a zanikla v roku 2020.

Vybrané stĺpčky

- 19. decembra 2020: „**Mám 19 rokov a dostal som prvú dobrú prácu, no musím sa kvôli nej presťahovať do iného mesta. Čo bude s mojou 17-ročnou priateľkou?**”⁵⁹
- 19. decembra 2020: „**Mám 15 a moja mama ma natoľko kontroluje, že sa cítim ako vo väzení**”⁶⁰
- 7. novembra 2020: „**Je nevera v istých prípadoch v poriadku? Môj manžel po 30 rokoch povedal, že náš intímny život sa skončil, a našla som si ďalšiu známosť...**”⁶¹
- 10. októbra 2020: „**Nedávno som zistil, že moja manželka má odložených 20**

⁵⁸ <https://www.bbc.co.uk/mediacentre/latestnews/2018/rajar-2017-q4>

⁵⁹ <https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/3g2CdQq1f0IKhCNX24Dh5yt/grill-graham>

⁶⁰

<https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/17H3c3zdDGBTfwg65QwD7Qt/my-mum-is-so-controlling-i-feel-like-a-prisoner>

⁶¹ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000p7j8>

tisíc libier. Pred desiatimi rokmi som ju podviedol, no už je to za nami. Odvtedy si však šetrila peniaze 'pre istotu' a cítim sa podvedený. Ako mám na to zareagovať?"⁶²

- 14. marca 2020: „Moja známa Lynda (68) už 40 rokov chodí so ženatým mužom, no jeho manželka nedávno zomrela. Lynda dúfala, že táto situácia ich zblíži, možno aj oficiálne, no zistila, že už dvadsať rokov má tento muž aj druhú tajnú priateľku. Ako jej môžem pomôcť?"⁶³
- 7. marca 2020: „Moja kamarátka si začala románik s kolegom, no tvrdí, že voči sebe nič necítia. Chystajú sa na spoločný víkend mimo mesta no potom si od nej vraj kolega chce dať na dva týždne pauzu. Ako jej mám poradiť?"⁶⁴
- 15. februára 2020: „Moja 82-ročná stará mama sa mi priznala, že je lesbička. Možno preto, že aj ja som gay. Mám to povedať svojej mame?"⁶⁵

⁶² <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000ndmh>

⁶³ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000gd4w>

⁶⁴ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000g4nr>

⁶⁵ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000ffj3>

Súhrnná analýza

Rádiová poradňa *Grill Graham* je jediná analyzovaná rubrika v predkladanej diplomovej práci, ktorej forma sa odlišuje od písaného textu. V poradni odpovedajú obaja moderátori Graham Norton a Maria McErlane naraz, miestami sa dopĺňajú no inokedy spolu nesúhlasia; ich odpovede takisto neprechádzajú žiadnou korektúrou a sú teda čiastočne improvizované. Keďže navyše ide o humornú reláciu, moderátori reagujú na problémy poslucháčov s ľahkosťou a nadhľadom, ich tón reči je hovorový a sami miestami neberú svoje odpovede príliš vážne.

Forma a obsah skúmaných stĺpciekov vykresľujú genderové roly rozličnými spôsobmi. V odpovedi 19-ročnému chlapcovi hovoria o samostatnosti a zrelosti, ktorá sa očakáva od mladých mužov vo vzťahoch, pričom však predpokladajú aj určitú mieru citovej vzdialenosti, bez toho, aby hlbšie zvažoval emocionálne dôsledky, ktoré rozchod bude mať na jeho priateľku:

„To, že si si svojim rozhodnutím istý, podľa mňa znamená, že si na koniec vášho vzťahu pripravený. Úprimne sa porozprávajte a dajte šancu vzťahu na diaľku, no nemaj strach, nech sa stane čokoľvek. Prežili ste spolu krásnych pár rokov a obaja budete v poriadku.”⁶⁶

V otázke o manželke, ktorá si roky po manželovej nevere šetrila peniaze, vyobrazujú Norton a McErlane genderové roly tradične, implikujú normalizáciu ekonomickej neistoty a obáv žien v romantických vzťahoch:

„Nehnevaj sa na svoju manželku, pretože si tie peniaze pravdepodobne odkladala zo strachu a neistoty.”⁶⁷

Neskôr zasa zdôrazňujú dôležitosť žien uprednostňovať v romantických vzťahoch vlastné blaho a asertivitu, čo je v súlade s feministickými hodnotami:

„Tento muž sa k nej správa ako k rohožke a úprimne povedané, znie naozaj hrozne. Celé

⁶⁶ <https://www.bbc.co.uk/programmes/articles/3g2CdQq1f0IKhCNX24Dh5yt/grill-graham>

⁶⁷ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000ndmh>

roky sa Lynda musela cítiť ako plán B a teraz je z nej plán C! Lynda, vonku ťa čaká šírý svet. Nemusíš už byť pre niekoho tretia či štvrtá v poradí. Môžeš byť pre niekoho prvá!”⁶⁸

Podobne (hoci s menšou iróniou) apelujú na slobodnú vôľu manželky, ktorej muž viac už netúži po (fyzicky) intímnom vzťahu aj v nasledujúcom úryvku, čo takisto možno považovať za feministický prístup:

„Použi svoju novonadobudnutú sebaistotu na rozhovor so svojim manželom a povedz mu, že keď ti oznámil tento fakt, šlo o jednostranný monológ a nemala si príležitosť vyjadriť sa k celej situácii aj ty. Povedz mu, že takto si si jeseň svojho života nepredstavovala.”⁶⁹

Moderátori sa takisto venujú téme vzájomnej závislosti dvoch romantických partnerov na sebe a na tom, ako negatívne to vplýva na sebavedomie jednotlivcov, niečo, čo tiež možno vnímať za feministickú myšlienku:

„Nie je zaujímavé, že pred 40 rokmi Lynda nebola touto osobou? Nebola ženou, ktorá samu seba odsunula na druhú koľaj. No postupom času sa jej sebavedomie prepadlo na takú nízku úroveň, že úplne odsekla samu seba v prospech tohto strašného muža. Avšak sama sa tak rozhodla, dovolila mu to, takže aj ona je čiastočne na vine, a obaja sú na sebe závislí.”⁷⁰

V stĺpčeku o priateľke zapletenej do aféry vykresľujú genderové roly tradične tým, že predpokladajú určitú mieru naivity alebo nedostatočnú aktivitu zo strany ženy, ktorá sa do aféry zapojila. V odpovedi naznačujú, že daná žena nie je schopná poučiť sa zo svojich chýb a v konečnom dôsledku je odsúdená na pocit hanby za svoje činy, čím posilňujú stereotypy o emocionálnej zraniteľnosti žien a ich náchylnosti na manipuláciu vo vzťahoch:

„Jediné, čo z toho bude mať ona, je pocit zahanbenia. Chystá sa na víkendový výlet s mužom, ktorý jej hneď potom povie veľké *Maj sa pekne, už ťa nechcem vidieť!*? Ved' to je hrozné.”⁷¹

⁶⁸ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000gd4w>

⁶⁹ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000p7j8>

⁷⁰ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000gd4w>

⁷¹ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000g4nr>

V diskusii o babičke, ktorá sa svojmu vnukovi na sklonku života priznala, že sa identifikuje ako lesbička, preukazujú progresívny pohľad na genderové roly. Moderátori nabádajú chlapca k prijatiu a podpore babičkinho rozhodnutia žiť autenticky bez ohľadu na spoločenské normy, očakávania od svojho okolia a svoj vek, odpovedajúc teda v súlade s liberálnymi myšlienkovými prúdmi 21. storočia:

„Tvoja babička v sebe celý život niesla toto veľké tajomstvo a teraz, na sklonku svojho života, možno tým, že vidí, ako sa svet navôkol zmenil, alebo tým, že vidí teba šťastného, sa rozhodla, že sa ti zverí. Je to však ona, kto sa musí rozhodnúť, kedy o tom povie aj ostatným. Neprosí ťa o radu. Buď na jej strane, podporuj ju, ukáž jej, že sa o ňu zaujímaš. ... Keď bola babka v tvojom veku, doba bola iná a mnohí ľudia museli žiť tak, ako ona – robiť, čo sa má a patrí. Muži a ženy sa vzali, mali deti, a určite boli čiastočne šťastní a naplnení, no nežili svoju pravdu. Nikdy na to však nie je neskoro.”⁷²

Čiastočnú genderovú stereotypizáciu ohľadom správania 'typických mužov' však možno spozorovať v nasledujúcich vetách:

„Si si istá, že tvoj manžel nechodí do nejakého tenisového klubu alebo niečoho podobného? Že je jeho intímnemu životu a fyzickej stránke naozaj navždy koniec? Muži len tak z jedného dňa na druhý neprestanú 'fungovať'.”⁷³

Stĺpčeky teda vo väčšine prípadov vykazujú liberálne a progresívne hodnoty, avšak možno v nich nájsť aj konzervatívne komentáre a to najmä v súvislosti so spoločenskými očakávaniami od romantických vzťahov, o rodičovskej autorite a dynamike v manželstve dvoch heterosexuálnych ľudí. Odpovede zriedkavejšie podporujú tradičné predstavy o štruktúre rodiny, rodových rolách a morálnych normách, no v mnohých ďalších prípadoch demonštrujú liberálne zmýšľanie a feministický pohľad na svet, z ktorého vychádzajú.

⁷² <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000ffj3>

⁷³ <https://www.bbc.co.uk/programmes/m000p7j8>

3.2.5 Work Friend (The New York Times) - Roxane Gay

Roxane Gay je americká spisovateľka, publicistka a univerzitná profesorka, ktorá sa vo svojej tvorbe venuje najmä témam feminizmu, štandardom krásy, fatfóbie, rasizmu a nerovnostiam v spoločnosti. Českí čitatelia ju môžu poznať vďaka jej memoáru *Hlad* (2019), medzi ďalšie publikácie patrí napríklad zbierka esejí *Bad Feminist* (2014) či *Difficult Women* (2017). V americkom denníku The New York Times vedie Gay už svoj druhý poradenský stĺpček; po úvodnej poradni *Ask Roxane*, ktorú ukončila v roku 2018, v súčasnosti píše stĺpček *Work Friend* (v preklade Kamarát z práce), v ktorom odpovedá na otázky a problémy súvisiace so zamestnaním a kariérou. Gay je osoba tmavej pleti, ktorá je navyše otvorenou bisexuálkou a úprimnou a ráznou advokátkou za práva a reprezentáciu menšín a intersekcionalitu v spoločnosti. Tieto aspekty a hodnoty sa jasne premietajú do jej odpovedí v stĺpčekoch a čiastočne aj vďaka nim si získala širokú škálu čitateľov, ktorí sa na ňu obracia s podobnými problémami. Ako to už bolo spomenuté, Gay je autorkou autobiografie, v ktorej je nadmieru úprimná a otvorená a v stĺpčekoch takisto neraz priznáva vlastné pozitívne či negatívne skúsenosti.

Vybrané stĺpčeky:

- 19. februára 2021: „Pracujem ako manažér - som biely muž v strednom veku - a nová, mladá kolegyňa práve požiadala HR oddelenie, aby jej namiesto mňa šéfovala žena... Z genderového hľadiska rozumiem nepriaznivej situácii žien na pracovisku, no ako mám na to zareagovať?“⁷⁴
- 2. apríla 2021: „Naša nová zamestnankyňa nás v deň podpísania zmluvy pravdepodobne oklamala, tvrdiac že má lepšiu ponuku inde, a poprosila si o 5000 dolárov ročne viac...“⁷⁵
- 5. februára 2021: „Trpím obezitou a pracovné stretnutia, na ktorých je vždy konzumuje veľa jedla vo mne vyvolávajú úzkosť, pretože moje (štíhlejšie) kolegyne vždy začnú rozprávať o diétach, a viem, že to, ako vyzerám, je ich

⁷⁴ <https://www.nytimes.com/2021/02/19/business/roxane-gay-work-friend-male-managers.html>

⁷⁵ <https://www.nytimes.com/2021/04/02/business/roxane-gay-work-friend-diversity-inclusion.html>

nočná mora...⁷⁶

- 24. decembra 2020: „Odmalička viem, že som transgender a že chcem písať, no ukončil som technickú vysokú školu a svoju prácu v obore neznám. Potrebujem príjem na tranzíciu, no nemôžem to vydržať, čo mám robiť?“⁷⁷
- 11. decembra 2020: „S priateľom bývame u mojich rodičov a obaja pracujeme z domu – a hoci ho milujem, zistila som, že je naozaj zlý kolega...“⁷⁸
- 13. novembra 2020: „Po pätnástich rokoch som si našla prácu, ktorá ma baví, a kolektív je pomerne genderovo vyvážený, no mám pocit, že ženy do tímu vkladajú viac úsilia a starostlivosti a jednému kolegovi som sa to snažila povedať...“⁷⁹
- 10. júla 2020: „V práci vediem dvoch mužov, ktorým to zatiaľ veľmi nejde, no ani raz ma nepoprosili o pomoc. Čo mám robiť?“⁸⁰

⁷⁶

<https://www.nytimes.com/2021/02/05/business/my-new-job-did-a-salary-bait-and-switch-and-i-want-out.html>

⁷⁷

<https://www.nytimes.com/2020/12/24/business/roxane-gay-work-friend-column-bad-boundaries.html>

⁷⁸

<https://www.nytimes.com/2020/12/11/business/roxane-gay-work-advice-masks-in-office.html>

⁷⁹

<https://www.nytimes.com/2020/11/13/business/man-babies-at-work.html>

⁸⁰

<https://www.nytimes.com/2020/07/10/business/social-media-stupidity.html>

Súhrnná analýza

Stĺpček *Work Friend*, ako to už samotný názov napovedá, je viazaný na problémy súvisiace s prácou a kariérou. Náтура otázok však často zachádza do širšieho celospoločenského kontextu – rasizmus, sexizmus, sebavedomie a férovosť sú len niektoré z tém, na ktoré Gay reaguje, často pomerne ostrým, priam až drzým tónom.

Z pohľadu genderovej optiky je táto poradňa už svojou podstatou zaujímavá; feministické prúdy dvadsiateho storočia boli predsa len kľúčovými aktérmi v zmene situácii žien na pracovisku a rozšíreniu ich kariérnych možností. Férové pracovné podmienky, rovnaké platy, prístup k vzdelaniu a kariérnemu rastu, eliminácia diskriminácie a sexizmu sú len niektoré z kľúčových aspektov, za ktoré bojovali feministky už od prvej vlny.

Gay je otvorene nahnevaná feministka, takže kritika akýchkoľvek antifeministických prejavov nielen na pracovisku a často aj mužov ako takých, respektíve toxickej maskulinity, je neprehliadnuteľná, ako to možno vidieť v analyzovaných úryvkoch:

„Po prvé, koho zaujíma, či váš mužský kolega súhlasí s tým, ako hodnotíte jeho správanie? Nemá žiadne právo diktovať situáciu tak, aby mu povoľovala jeho nezmysly.”⁸¹

Podobne je tomu aj v liste mladšej nadradenej ženy, ktorej feministickou optikou radí, aby sa sústredila na seba a nie na uspokojenie mužov s krehkým egom:

„Vaši zamestnanci sú dvaja dospelí muži v profesionálnom prostredí. Prestaňte ich kočíkovať ako malé deti! ... Prestaňte sa maznať s dospelými mužmi. Uprednostňujte svoju prácu a ambície nad týmito detinskými osobami.”⁸²

Mužskému egu sa Gay venuje opakovane, aj v nasledujúcom liste atakuje krehké ego jedného čitateľa:

⁸¹ <https://www.nytimes.com/2020/11/13/business/man-babies-at-work.html>

⁸² <https://www.nytimes.com/2020/07/10/business/social-media-stupidity.html>

„Chápem, prečo vás hnevá spôsob, akým sa vaša kolegyňa k veci postavila, ale nahovára vám to vaše pomliaždené ego. Pofúkajte si modrinu a pokračujte vo svojej práci.“⁸³

O maskulinite sa Gay so sarkazmom vyjadruje aj v nasledujúcom výroku o mužských kolegoch, ktorí svoju šéfkú nechcú poprosiť o rady a ukázať tým svoju zraniteľnosť:

„Ak je ich maskulinita natoľko krehká, že vás nevedia poprosiť o pomoc, aby sa zlepšili vo svojej práci, ubezpečujem vás, že na trhu práce sú aj ďalší ľudia, ktorí nebudú potrebovať takéto profesionálne rodičovstvo.“⁸⁴

Gay takisto kritizuje nevyrovnaný pomer úsilia mužov a žien v pracovnom prostredí:

„Výskumy už dlho ukazujú, že na pracovisku na seba berú väčšiu zodpovednosť práve ženy. Je to frustrujúce, komplikované a jednoznačne to prispieva k syndrómu vyhorenia a k tomu, že ženy nemajú dostatok času a energie na dôležité aspekty práce, prípadne na tie, ktoré chcú uprednostniť. Musíte aktívne bojovať proti tomu, aby ste na seba spolu s vašimi kolegyňami nebrali neprimerane veľkú zodpovednosť za administratívny a emocionálny náklad.“⁸⁵

V iných prípadoch je však autorka menej expresívna a nestavia sa apriórne na stranu žien, ak je presvedčená o opaku:

„Viem úplne pochopiť, prečo by nejaká žena nechcela muža manažéra, ak mala v minulosti negatívne skúsenosti s nadriadenými mužskými kolegami. Ale máte pravdu, ide o neakceptovateľnú požiadavku.“⁸⁶

Gay teda opakovane vyjadruje vo svojich stĺpkoch liberálne hodnoty, akými je autonómia jednotlivcov, rovnosť a meritokracia, tj. vláda najschopnejších jedincov na základe ich zásluh. Obhajuje spravodlivé zaobchádzanie s jednotlivcami bez ohľadu na

⁸³ <https://www.nytimes.com/2021/04/02/business/roxane-gay-work-friend-diversity-inclusion.html>

⁸⁴ <https://www.nytimes.com/2020/07/10/business/social-media-stupidity.html>

⁸⁵ <https://www.nytimes.com/2020/11/13/business/man-babies-at-work.html>

⁸⁶ <https://www.nytimes.com/2021/02/19/business/roxane-gay-work-friend-male-managers.html>

pohlavie a spochybňuje tradičné mocenské hierarchie. Okrem kariérnych tém však Gay zachádza aj do otázok medziľudských vzťahov, zmeny pohlavia či sebavedomia, ako je vidieť napríklad v nasledujúcom úryvku:

„Dúfam, že váš vzťah prežije momentálne nepriaznivé okolnosti, no len pod podmienkou, že sa k vám váš partner začne správať ako k seberovnej, s rešpektom, ohľaduplnosťou a láskavosťou. Ak týchto vecí nebude schopný, prosím, nájdite si niekoho, kto bude schopný. Zaslúžite si to.“⁸⁷

Jednou z kľúčových tém, ktorým sa venuje Gay okrem poradne aj vo svojich knihách je spomínaná fatfóbia, teda strach z tuku a obezity. Hoci sa tento termín v diskurze v našom prostredí zatiaľ nedostal na popredné miesto, v západnej Európe a Spojených štátoch amerických patrí medzi často diskutované a kontroverzné témy, a čiastočne sa prelína aj s feministickou optikou. Fatfóbiou označujeme spoločenské predsudky, diskrimináciu a zaujatosť voči osobám, ktoré sú vnímané ako osoby s nadváhou či trpiace obezitou. Tieto negatívne postoje, stereotypy a stigmatizácia zameranú na ľudí na základe ich telesnej veľkosti sa môže prejavovať v rôznych formách, vrátane spoločenskej stigmy, diskriminácie (na pracovisku, v školách atď.), rodovej štrukturálnej nerovnosti, telesných noriem prezentovaných v médiách a malému zastúpeniu týchto osôb v mediálnom prostredí.

Množstvo štúdií o fatfóbii v profesionálnom prostredí preukázalo, že osoby s nadváhou sú opakovane diskriminované svojimi nadriadenými aj kolegami. V jednom prieskume medzi ženami s nadváhou a obezitou (N = 2 249) 25 % účastníčok uviedlo, že zažili diskrimináciu v zamestnaní kvôli svojej hmotnosti, 54 % respondentiek uviedlo, že ich kolegovia stigmatizujú za ich hmotnosť a 43 % respondentiek uviedlo, že ich stigmatizujú aj zamestnávateľa a nadriadení.⁸⁸

Gay kritizuje takéto zmýšľanie a propaguje pozitívne vnímanie tela a sebaaprijatie bez ohľadu na štandardy krásy diktované kultúrou a spoločnosťou. V jednom liste na túto tému odpovedá nasledovne:

⁸⁷ <https://www.nytimes.com/2020/12/11/business/roxane-gay-work-advice-masks-in-office.html>

⁸⁸ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1038/oby.2008.636#b9>

„Koho však zaujíma, či ste najtučnejšia osoba v miestnosti? Máte plné právo zaberat' priestor a cítiť sa vo svojom tele pohodlne a sebedommo. Naučiť sa prijímať sa takých, akí sme, milovať sa a rešpektovať sa bez neustáleho ospravedlňovania sa okoliu je základ – a táto predstava je radikálna, pretože spoločnosť a kultúra nám diktuje, že by sme sa ako tuční ľudia mali ospravedlňovať a hanbiť za svoje telo a považovať ho za problém, ktorý je potrebné vyriešiť.“⁸⁹

Diskriminácia na základe výzoru a telesnej hmotnosti je takisto jednou z kľúčových tém intersekcionalného feminizmu, čoho sa dotýka aj Gay; teda myšlienkového prúdu, ktorý poukazuje na prelínanie viacerých faktorov, pre ktoré bývajú osoby diskriminované. Okrem genderu patrí medzi hlavné faktory vek, rasa, sexuálna orientácia, príslušnosť k istej socioekonomickej triede, vierovyznanie, zdravotný stav, resp. zdravotné znevýhodnenie a výzor.⁹⁰ Gay ako žena tmavej pleti s nadváhou sa v americkom mediálnom priestore stala jednou z kľúčových osôb posúvajúc tieto témy do mainstreamu a jej stĺpček je len jedným z nástrojov, ktorý k tomu využíva.

Work Friend teda možno považovať za maximálne progresívny, liberálny a feministický stĺpček s jasným, neoblopným tónom jeho autorky, ktorý sa pretavuje do všetkých analyzovaných odpovedí.

⁸⁹

<https://www.nytimes.com/2021/02/05/business/my-new-job-did-a-salary-bait-and-switch-and-i-want-out.htm>

⁹⁰

<https://www.amnesty.sk/prava-zien/>

3.2.6 Ask Polly (New York Magazine) - Heather Havrilesky

Heather Havrilesky je americká spisovateľka, esejistka a publicistka, ktorá sa v mediálnom priestore preslávila práve svojimi poradenskými stĺpčkami. Okrem niekoľkých rokov písania televíznej a umeleckej kritiky začala Havrilesky svoju prvú poradňu už v roku 2001, a od roku 2014 do 2021 viedla populárny stĺpček *Ask Polly* v magazíne *The Cut* (súčasť *New York Magazine*). Po ukončení publikovania v *The Cut* svoj stĺpček presunula na platformu Substack, kde je možné bezplatne publikovať autorské texty s možnosťou ľubovoľného príspevku autorovi. Okrem novinárskej práce Havrilesky takisto vydala päť kníh vrátane memoáru *Disaster Preparedness* (2010), či zbierky vybraných stĺpčekov, *Ask Polly's Guide to Your Next Crisis* (2017). Texty Havrilesky sú charakteristické svojim osobným, empatickým a priateľským tónom, ktorým komunikuje s čitateľmi.

Vybrané stĺpčky:

- 3. februára 2021: „**Chcem už chodiť len s mužmi, ktorí si prešli terapiou. Je to oprávnená požiadavka?**”⁹¹
- 2. decembra 2020: „**Zakaždým, keď v práci mlčím, mi kolegovia tvrdia, že som snobská a povýšenecká...**”⁹²
- 16. septembra 2020: „**Mám 27 rokov a hanbím sa za svoje minimálne (a hlavne negatívne) romantické skúsenosti...**”⁹³
- 7. apríl 2021: „**Môj priateľ sa odmieta zmeniť**”⁹⁴
- 3. marec 2021: „**Môj otec zomrel a bojím sa, že ma čaká rozvod**”⁹⁵
- 8. júl 2020: „**Je otvorený vzťah s mojim bývalým priateľom dobrý nápad?**”⁹⁶
- 10. jún 2020: „**Som si istá, že môj priateľ je zamilovaný do svojej kolegyne**”⁹⁷

⁹¹

<https://www.thecut.com/2021/02/i-only-want-to-date-men-whove-been-through-therapy.html?regwall-newsletter-signup=true>

⁹² <https://www.thecut.com/2020/12/people-tell-me-i-seem-like-a-snob-whenever-im-quiet.html>

⁹³ <https://www.thecut.com/2020/09/my-brief-experience-with-love-has-been-totally-humiliating.html>

⁹⁴ <https://www.thecut.com/2021/04/my-boyfriend-refuses-to-change.html>

⁹⁵ https://www.thecut.com/2021/03/my-dad-died-and-now-im-worried-im-headed-for-divorce.html#

⁹⁶ <https://www.thecut.com/2020/07/ask-polly-is-an-open-relationship-with-my-ex-a-bad-idea.html>

⁹⁷ <https://www.thecut.com/2020/06/im-sure-my-boyfriend-is-secretly-in-love-with-his-co-worker.html>

Súhrnná analýza

Stĺpček *Ask Polly* pod vedením autorky Heather Havrilesky, je svojou formou a lingvistickým štýlom najosobnejším a najpodrobnejším poradenským stĺpčekom analyzovaným v tejto práci. Havrilesky sa čitateľom prihovára štýlom, ako by boli jej blízki priatelia a je známa práve týmto osobným tónom plným emócií, ako aj svojou otvorenosťou a zraniteľnosťou. Autorka do svojich odpovedí vkladá množstvo osobných skúseností (a to pozitívnych aj negatívnych), a čitateľom preukazuje úprimný súcit, záujem a empatiu.

Havrilesky sa otvorene hlási k feminizmu a vybrané stĺpčky sa jasne zhodujú s feministickými princípmi; otázky rodovej nerovnosti, diskriminácie a spoločenských očakávaní kladených na jednotlivcov na základe ich pohlavia sú prítomné takmer v každej jej odpovedi. Autorka sa zameriava na posilnenie postavenia žien, chce, aby sa presadili vo vzťahoch aj zamestnaní a hlása rovnosť v rôznych aspektoch svojho života. Patriarchálne normy a postoje sú kritizované a Havrilesky ženám neustále pripomína, aby prehodnotili tlaky spoločnosti a kultúry a oslobodili sa od očakávania okolia.

Autorka sa však niekedy prikláňa k rodovým stereotypom, ktoré potom dokonca spätne kritizuje; napríklad v odpovedi žene, ktorej partner je emocionálne vzdialený, sa snaží vyhnúť čiernobielej optike:

„Aj podľa mojich skúseností je väčšina mužov pomerne vyhýbavá, avšak rozmýšľať o mužoch ako o buď úplne vyhýbavých/nedostupných alebo úplne dostupných, otvorených a citlivých je obmedzujúce. Pravda nie je natoľko čiernobiela. Chcem vás varovať pred tým, aby ste tieto označenia používali na opis len jednej dimenzie a toho, čo chcete dokázať, kým väčšina mužov spadá niekde uprostred týchto dvoch extrémov.“⁹⁸

V odpovedi 27-ročnej žene s minimálnymi romantickými skúsenosťami sa však zasa vracia k stereotypom:

98

<https://www.thecut.com/2021/02/i-only-want-to-date-men-whove-been-through-therapy.html?regwall-newsletter-signup=true>

„...jedna vec, ktorú opakovane vnímam je to, ako sú mnohí heterosexuálni muži pomalí, vyhýbaví, ako odmietajú akýkoľvek risk a najmä sa boja akéhokoľvek dlhšieho zapletenia sa čo i len mierne asertívnou ženou“.⁹⁹

Túto stereotypizáciu autorka nakoniec priznáva slovami:

„Vo väčšine prípadov sa pomerne jasne staviam na stranu žien. Čo na to povedať? Mám svoje predsudky, všetci nejaké máme.“¹⁰⁰

Tento subjektívny tón ide ruka v ruku s ideologickým presvedčením Havrilesky, ktorá vníma svet a modernú spoločnosť ako miesto, ktoré v súčasnosti prechádza rapidnými zmenami. Autorka dáva dôraz na potrebu odnaučiť sa mnohé nevhodné a zastaralé vzorce správania, ktoré nám kultúra diktuje od narodenia a ktoré môžu viesť k negatívnym tlakom na výkon, na istý životný štýl, na genderové roly a podobne. Tieto tlaky podľa nej pociťujú ženy viac, než muži, a musia preto vynaložiť viac úsilia bojovať proti nim. V liste čitateľke, ktorá je v práci sebavedomá a kolegovia ju preto vnímajú ako povýšeneckú, píše nasledovné:

„Nemeňte na sebe nič. Zostaňte taká, aká ste, a všimnite si, koľko sebaistoty ľudia očakávajú od pokojnej ženy. Myslíte si, že je vašou povinnosťou maznať sa s vašim okolím a zabrániť im, aby podrástli nad rámec svojho obmedzeného zmýšľania? Nie. Vašou úlohou je ostať presne na svojom mieste. [...] Keď ostanete na svojom mieste, namiesto toho, aby ste ustúpili a potešili iných, veľa sa toho naučíte!“¹⁰¹

Havrilesky v listoch ženám opakovane apeluje na silu slobody, radikálneho seba prijatia a na konanie podľa vlastných predstáv, čo považuje za kľúčový krok pre ženy smerom k sebavedomiu a plnohodnotnému životu, a teda ide o feministickú hodnotu:

„Keď budete mať jasno v tom, kým ste, keď prijmete samu seba a spoznáte svoj vkus a

⁹⁹ <https://www.thecut.com/2020/09/my-brief-experience-with-love-has-been-totally-humiliating.html>

¹⁰⁰ <https://www.thecut.com/2020/09/my-brief-experience-with-love-has-been-totally-humiliating.html>

¹⁰¹ <https://www.thecut.com/2020/12/people-tell-me-i-seem-like-a-snob-when-ever-im-quiet.html>

svoje túžby a akceptujete ich, bude pre vás oveľa ľahšie milovať a byť milovaná. Musíte viac akceptovať samu seba.”¹⁰²

V súlade s feministickým zmýšľaním autorka takisto zdôrazňuje dôležitosť výberu správneho romantického partnera/partnerky, ako vidieť aj v nasledovnom úryvku:

„Myslím si, že nastal perfektný čas na to, aby ste si napísali všetko, čo chcete od svojho romantického partnera. Chcete skutočného partnera, ktorý vás počúva a učí sa od vás? Alebo chcete niekoho obdivovať len z diaľky, no vnútri byť opustená a odmietnutá?”¹⁰³

Podobne je tomu aj v nasledujúcej vete:

„Na samom začiatku manželstva je dobré otvorene a neobľomne si od partnera žiadať to, čo potrebujete.”¹⁰⁴

Aj na osi liberalizmu-konzervativizmu sa odpovede Havrilesky javia ambivalentne; v diskusii o polygamii bez akejkoľvek objektívnej argumentácie tvrdí, že je „jednoznačne za monogamiu”, v ďalších odpovediach sa prikláňa k liberálnym hodnotám a vyzdvihuje dôležitosť sebavedomia žien, ako napríklad v liste žene, ktorú kolegovia považujú za snobskú, pretože je sebaistá:

„Myslíte si, že je vašou povinnosťou maznať sa s vašim okolím a zabrániť im, aby podrástli nad rámec svojho obmedzeného zmýšľania? Nie. Vašou úlohou je ostať presne na svojom mieste”.¹⁰⁵

Autorka často vkladá do odpovedí svoje subjektívne názory a neraz sa priznáva aj so zlyhaniami, ako vidieť napríklad v nasledujúcom úryvku:

¹⁰² <https://www.thecut.com/2021/03/my-dad-died-and-now-im-worried-im-headed-for-divorce.html#/>

¹⁰³ <https://www.thecut.com/2021/04/my-boyfriend-refuses-to-change.html>

¹⁰⁴ <https://www.thecut.com/2021/03/my-dad-died-and-now-im-worried-im-headed-for-divorce.html#/>

¹⁰⁵ <https://www.thecut.com/2020/12/people-tell-me-i-seem-like-a-snob-when-ever-im-quiet.html>

„Ani ja som nemala zostať so svojím omnoho starším priateľom, no táto skúsenosť ma veľa naučila. Viem, že to vzhľadom na môj metaforický monokel nezníe presvedčivo; nechcela by som, aby sa niekto iný vydal rovnakou cestou ako ja. Ale pravda je, že milujem svoj život a ani svoje najhoršie rozhodnutia dnes neľutujem. Rozporuplné a ambivalentné pocity sú súčasťou života.“¹⁰⁶

Všetky uvedené rozporuplné hodnoty a výroky súvisiace s genderom a genderovými rolami, ktoré vidieť v skúmaných stĺpčekoch, Havrilesky akceptuje a v rozhovore pre denník The Guardian z roku 2016 priznáva, že sama je „veľmi emocionálna a náladová a realitu často vníma skreslene“¹⁰⁷. Je teda na mieste brať uvedené rady, normy a hodnoty s čiastočnou rezervou, avšak možno práve táto ambivalentnosť je tou najvernejšou reprezentáciou ľudskosti a úprimného, premenlivého života.

¹⁰⁶ <https://www.thecut.com/2020/07/ask-polly-is-an-open-relationship-with-my-ex-a-bad-idea.html>

¹⁰⁷ <https://www.theguardian.com/us-news/2016/jul/14/ask-polly-advice-column-heather-havrilesky>

3.2.7 Poradňa v magazíne Svět ženy

Svět ženy je český dámsky lifestyleový časopis, ktorý vychádza každý mesiac v tlačenej aj digitálnej podobe. Cieľovou skupinou čitateľiek sú ženy vo veku od 30 do 45 rokov a z obsahovej stránky možno v časopise nájsť klasický repertoár prevažne ženských tém, počnúc zdravím, krásou, receptami, rozhovormi s celebritami ako aj radami do domácnosti a príbehmi čitateľiek. V magazíne sa nachádza aj psychologická poradňa, v ktorej počas rokov 2020 a 2021 na problémy odpovedala párová psychologička, špeciálna pedagogička, koučka a autorka Charlotte Benátská.

Vybrané stĺpčky

- 24. septembra 2021: **„Keď muž odíde mimo domova, prestávam preňho existovať...“**¹⁰⁸
- 22. marca 2021: **„Chcela som spoznať minulosť priateľa, no tvrdo som narazila...“**¹⁰⁹
- 2. februára 2021: **„Mám 38, chcem dieťa, ale partner mi po ôsmich rokoch vzťahu povedal nie. Hoci ho milujem, zvažujem, že urobím niečo, čo ho zničí“**¹¹⁰
- 18. januára 2021: **„Partner za mnou prišiel s nezvyčajným návrhom, že by som mala ísť na plastickú operáciu, čo vo mne vyvolalo komplexy. Napriek tomu o tom premýšľam. Aká je rada psychológa?“**¹¹¹
- 25. januára 2021: **„Milujem svojho manžela. Čakám bábätko, len ma desí predstava, koho bude volať táto...“**¹¹²

¹⁰⁸

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/poradna-kdyz-muz-odjede-mimo-domov-prestavam-pro-nej-existovat-misa>

¹⁰⁹

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/poradna-chtela-jsem-znat-minulost-pritele-ale-tvrde-jsem-narazila-petra-45>

¹¹⁰

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/poradna-chci-dite-ale-partner-mi-po-osmi-letech-vztahu-rekl-ne-zvazuji-ze-udelam-neco>

¹¹¹

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/eva-27-partner-za-mnou-prisel-s-nezvyklym-navrhem-ktery-ve-mne-vyvolal-komplex-presto-o>

¹¹²

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/petra-31-miluju-sveho-manzela-cekam-miminko-jen-me-desi-predstava-komu-bude-rikat-tato>

- 9. januára 2021: „Náhodou som manželovi prišla na dlhoročné tajomstvo. Zistila som, že má syna — niečo také som nečakala...”¹¹³
- 7. januára 2021: „S manželom sme už 17 rokov spolu a krutú pravdu o jeho podvádzaní som sa dozvedela na silvestrovskej oslave. Môj život sa od základov zmenil. Aký je názor psychológa?”¹¹⁴

113

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/helena-51-nahodou-jsem-manzelovi-prisla-na-dlouholete-tajemstvi-neco-takoveho-jsem>

114

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/milada-38-krutou-pravdu-jsem-se-do-zvedela-na-silvestrovske-oslave-muj-zivot-se-od>

Súhrnná analýza

Prvý analyzovaný stĺpček z českého prostredia, psychologická poradňa v dámskom časopise *Svět ženy*, formou aj obsahom zodpovedá typickej predstave o poradenskom stĺpčeku v dámskom magazíne. Autorka Charlotte Benátská je v porovnaní s doposiaľ skúmanými anglosaskými stĺpčkami, primárne psychologičkou a pedagogičkou a až v druhom rade autorkou a publicistkou. Jej rady sú písané vecne a prakticky a autorka dáva dôraz na obsah viac než na literárnu formu svojich odpovedí.

Stĺpček vykresľuje genderové roly maximálne tradičnou, konzervatívnou optikou, a to najmä v kontexte romantických vzťahov a rodinnej dynamiky. Autorka opakovane zovšeobecňuje a stereotypizuje ženy a mužov vetami ako:

„Muži neznášajú komplikované riešenia, radšej idú priamou, jednoduchou cestou. Často rozmýšľajú v duchu: ak by sa stalo niečo dôležité, zareagovali by. Vypisovať si o pocitoch a o tom, kto čo robil, nie je ich šálka kávy. Chápem, že chcete vnímať svojho muža ako parťáka na každý deň, ale dôležitejšie je vedieť, že vás miluje a keby ste to potrebovali, nasadne na koňa a príde Vás zachrániť.“¹¹⁵

Podobné zmýšľanie vidieť aj v nasledujúcom úryvku;

„Ženy bývajú niekedy netrpezlivé, skáču z témy na tému, vyčítajú a zahlcujú muža informáciami...“¹¹⁶

ako aj vo výroku:

„Muži často nechcú diskutovať o niečom, čo je už preč, nevidia zmysel v tom, aby o tom hovorili. ... Muži veľmi ocenia odpoveď typu: „Jasné, chápem to“. Upokojuje ich skutočnosť, že žena je akceptujúca a chápajúca.“¹¹⁷

¹¹⁵

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/poradna-kdyz-muz-odjede-mimo-domov-prestavam-pro-nej-existovat-misa>

¹¹⁶

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/poradna-kdyz-muz-odjede-mimo-domov-prestavam-pro-nej-existovat-misa>

¹¹⁷

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/poradna-chtela-jsem-znat-minulost-pritele-ale-tvrde-jsem-narazila-petra-45>

Autorka zdôrazňuje rozdiely v komunikačných štýloch medzi mužmi a ženami, pričom muži sú vykreslení ako rezervovanejší a orientovaní na riešenie, zatiaľ čo ženy sú zobrazené ako expresívnejšie a citlivejšie bytosti. Podporuje tradičné genderové roly a očakávania, ktoré od osôb spoločnosť má; napríklad verí tomu, že ženy vnútorne uprednostňujú rodinu a deti, zatiaľ čo mužom záleží na nezávislosti, kariére a nekomplikovaných vzťahoch. Mužov opakovane vykresľuje ako tých, ktorí nechcú príliš diskutovať o minulých vzťahoch či pocitoch, zatiaľ čo ženy sú vyobrazené ako tie, ktoré vo svojich vzťahoch hľadajú emocionálne porozumenie. Benátská dáva dôraz na úlohu ženy udržať v romantických vzťahoch stabilitu a harmóniu, často na úkor autonómie a svojich vlastných túžob.

Na osi liberalizmu-konzervativizmu je Benátská konzervatívna; témy vernosti, oddanosti a tradičných rodinných štruktúr sú v stĺpčekoch často prítomné a jej odpovede sa približujú zaužívaným patriarchálnym normám s minimálnym priestorom na ich kritické prehodnotenie. Autorka vychádza z predpokladu, že takmer všetky ženy hľadajú životné naplnenie predovšetkým v romantických vzťahoch s mužmi a vo svojom potomstve, čo vidieť v nasledujúcich úryvkoch:

„Váš priateľ nesmie nadobudnúť pocit, že príchodom dieťaťa sa dostane na druhé miesto... Musí vo vašich očiach ostať jasnou jedničkou, a ak to tak bude, nie je možné, aby sa tento príbeh skončil inak, ako dobre. ...

Materinské inštinkty nemožno potlačiť. Pre ženy sú deti a rodina zásadnou vecou, zmyslom života, zdrojom radosti, pilierom, o ktorý sa môžu oprieť. Musím však zdôrazniť, že to neplatí pre všetky ženy; niektoré ženy nepovažujú starostlivosť o svoje potomstvo a manžela za životnú hodnotu, ale realizujú sa iným spôsobom, a to je v poriadku.”¹¹⁸

V odpovedi žene, ktorá si nie je istá, kto bude otcom jej dieťaťa Benátská okamžite zavrhuje možnosť potratu a tvrdí, že primárna úloha žien je stať sa matkou:

118

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/poradna-chci-dite-ale-partner-mi-po-osmi-letech-vztahu-rekl-ne-zvazuji-ze-udelam-neco>

„Chcem vyzdvihnúť, že sa nesnažíte riešiť situáciu potratom. Dieťa je tu z nejakého dôvodu a žena by ho mala vnímať predovšetkým ako dar, aj keď sú okolnosti života zdanlivo nepriaznivé.“¹¹⁹

Zriedkavým prípadom, kedy Benátská podporuje ženy v uprednostňovaní seba je vidieť v odpovedi partnerky, ktorej priateľ navrhol plastickú operáciu:

„Neuprednostňujte túžbu potešiť partnera pred svojou vlastnou. Váš životný partner by mal byť niekto, kto vás prijíma takú, aká ste, bez výhrad.“¹²⁰

Avšak v rovnakom stĺpčeku, opäť patriarchálnou optikou usilujúcou sa najmä o uspokojenie muža, tvrdí aj nasledovné:

„Možno vás to prekvapí, ale muži veľmi oceňujú prirodzenosť u žien, hoci sa, samozrejme, radi kochajú pohľadom na to, čo je upravené, naaranžované alebo dokonca vyzývavé.“¹²¹

Ďalším genderovým aspektom, ktorý možno vidieť v odpovediach Benátskej, sú jej praktické rady ženám o tom, ako komunikovať s mužmi. Takéto komentáre nemusia byť apriórne stereotypizujúce a zovšeobecňujúce, keďže jej priateľským úmyslom bolo pomôcť danej žene v komplikovanej situácii, avšak niektorí čitatelia by ich bezpochyby mohli považovať za mierne sexistické:

„Manželova reakcia bude pravdepodobne búrlivá. Odporúčam vám, aby ste konali citlivo, ale vecne, ak je to možné, bez emocionálnych prejavov, ktoré by ešte viac podnietili pocity ľútosť,

119

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/petra-31-miluju-sveho-manzela-cekam-miminko-jen-me-desi-predstava-komu-bude-rikat-tato>

120

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/eva-27-partner-za-mnou-prisel-s-nezvyklym-navrhem-ktery-ve-mne-vyvolal-kompl-ex-presto-o>

121

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/eva-27-partner-za-mnou-prisel-s-nezvyklym-navrhem-ktery-ve-mne-vyvolal-kompl-ex-presto-o>

skľúčenosti alebo naopak hnevu či agresie. Na otázku 'Čo chceš robiť?' neodpovedajte slovami NEVIEM."¹²²

Podobne dvojako by sa dal interpretovať aj záverečný úryvok o tom, že muži sú v niektorých svojich vlastnostiach nemenní a je potrebné ich akceptovať takých, akí sú:

„Niektorí muži sú jednoducho takí. Ak cítia, že by niekde mohol byť problém a nevedia, ako ho riešiť, vyhýbajú sa mu... Možno si manžel nebol istý, ako budete reagovať, či s ním vôbec ostanete. Mal pochybnosti a rozhodol sa o tom nehovoriť. ... Otvorila rana, ktorú mi môžete pomôcť zahojiť tým, že budete mať pochopenie."¹²³

Na záver analýzy tejto psychologickkej poradne možno zhodnotiť, že predkladané hodnoty a normy Charlotte Benátskej v poradni v magazíne Svět ženy sú takmer výlučne konzervatívne a genderové roly vníma autorka tradičnou, miestami až čiernobiellou optikou, s výnimkou niekoľkých uvedených príkladov. Benátská podporuje spoločenský status quo čo sa týka tém feminizmu a rodových noriem, čo je možným dôvodom toho, že s magazínom sa stotožňujú najmä staršie generácie žien v českom prostredí.

122

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/petra-31-miluju-sveho-manzela-cekam-miminko-jen-me-desi-predstava-komu-bude-rikat-tato>

123

<https://www.svetzeny.cz/psychologie/helena-51-nahodou-jsem-manzelovi-prisla-na-dlouholet-tajemstvi-neco-takoveho-jsem>

3.2.8 Poradňa v magazíne Vlasta

Magazín Vlasta je doposiaľ najdlhšie vychádzajúci dámsky magazín v Českej republike. Časopis bol založený už v roku 1947 ministerstvom informácií pro Radu československých žien na čele s Miladou Horákovou.¹²⁴ Medzi cieľovú skupinu čitateľiek Vlasty patria dospelé ženy v strednom a staršom veku a v rubrike psychologickéj poradne možno nájsť odpovede od rozličných psychoterapeutiek a psychoterapeutov, poradkýň a redaktoriek. V porovnaní s typickými poradenskými rubrikami je formát poradní vo Vlaste v niektorých prípadoch odlišný; namiesto priamej otázky a odpovede ide niekedy o komentár poradcu/ poradkyne na daný problém prezentovaný vo forme príbehu.

Vybrané stĺpčky

- 23. januára 2021: **„Moju dcéru zbalil môj bývalý priateľ. Ako jej mám povedať, že bol kedysi so mnou?”**¹²⁵
- 31. júla 2020: **„Neznášam svoju svokru no môj muž chce, aby u nás žila! Čo radí psychológ?”**¹²⁶
- 3. marca 2021: **„Nedokážem ho naveky odseknúť, hoci život s ním bol peкло”**¹²⁷
- 17. júla 2020: **„Rozmaznala som si rodinu. Odrazu mi došlo, že im robím služku”**¹²⁸
- 3. augusta 2020: **„Manžel vedie dva životy, má inú a meniť to nechce. Mám to trpieť?”**¹²⁹
- 18. mája 2021: **„Bola som tá najlepšia milienka na svete. Ale už nechcem len**

¹²⁴ Vlasta (časopis) – začátek 1947 – Femistory.cz. www.femistory.cz [online]. <https://www.femistory.cz/vlasta-casopis-zacatek-1947/#more-1512> [cit. 2024-02-22]

¹²⁵

<https://www.vlasta.cz/clanek/barbora-52-moji-dceru-sbalil-muj-byvaly-jak-ji-mam-rict-ze-byl-kdysi-se-mn-20250.html>

¹²⁶

<https://www.vlasta.cz/clanek/eva-49-let-nevyhazim-s-tchyni-a-manzel-chce-aby-s-nami-bydlela-20200730.html>

¹²⁷

<https://www.vlasta.cz/clanek/martina-54-let-neumim-ho-navzdy-odriznout-ackoli-zivot-s-nim-byl-peklo-20250525.html>

¹²⁸ <https://www.vlasta.cz/clanek/elena-48-rozmazlila-jsem-si-rodinu-a-pak-vsem-vytrela-zrak-20250525.html>

¹²⁹ <https://www.vlasta.cz/clanek/lucie-64-let-muj-manzel-vede-dvoji-zivot-a-menit-to-nechce-20250525.html>

dávat¹³⁰

- 2. septembra 2020: „**Som závislá na zľavách, riešim tým svoje smútky**“¹³¹

¹³⁰

<https://www.vlasta.cz/clanek/kamila-50-byla-jsem-ta-nejlepsi-milenka-na-svete-ale-uz-nechci-jen-davat-2025052.html>

¹³¹ <https://www.vlasta.cz/clanek/jarmila-54-slevy-se-staly-moji-vasni-20200719.html>

Súhrnná analýza

Poradňa v dámskom magazíne Vlasta sa čiastočne odlišuje od predošlých analyzovaných rubriek, pretože na otázky čitateľov (v závislosti od prezentovaného problému) odpovedajú kvalifikovaní odborníci z oblasti psychológie, medicíny a poradenstva. Z obsahového hľadiska možno povedať, že ide o najobjektívnejší stĺpček skúmaný v tejto diplomovej práci, keďže pod odpoveďami sú podpísaní praktizujúci odborníci, ktorí odpovedajú maximálne nestranne. Z lingvistického hľadiska nie sú stĺpčeky primárne publicistickými či literárnymi dielami, ale pragmatickým komentárom na stanovený problém.

Stĺpčeky vykresľujú genderové roly síce citlivo, avšak pomerne tradičnou optikou; ženy sú často zobrazované ako matky a opatrovatelky, ako tie, ktoré sú zodpovedné za riadenie rodinných vzťahov a ich emocionálnu stránku. Muži sú zasa zobrazovaní ako emocionálne vzdialení a nedostupní, pričom sa kladie dôraz na ich racionalitu a schopnosť riešiť problémy chladnou hlavou. Naprieč stĺpčkami sa opakuje téma žien, ktoré obetovali svoje vlastné potreby a túžby v prospech rodiny, zatiaľ čo muži sú zobrazovaní ako tí, ktorí uprednostňujú a realizujú svoje vlastné sny a potreby.

Hodnoty, ktoré prezentuje poradňa vo Vlaste však nie sú výlučne konzervatívne; môžeme tu nájsť kombináciu liberálnych aj konzervatívnych hodnôt. Jazyk a lingvistické prostriedky výrazne prispievajú k tvorbe noriem, ktoré sa následne v kultúre ustália. Napríklad v stĺpčeku o žene, ktorej dcéra začala chodiť s bývalým svojej matky priateľom, psychologička Kolajová stereotypne opisuje tohto dospelého muža ako jednoduchšiu bytosť:

„Aj Libor možno zmúdreľ a dospel do veku, keď sa možno chce usadiť a pochváliť sa kamarátom, o koľko je žena vedľa neho mladšia. Ale možno zotráva v rovnakom režime ako za mlada a chce si len nezáväzne užívať a uloviť ďalšiu korisť do svojej zbierky. To všetko sú len dohady a jednotliví aktéri vedia viac.“¹³²

132

<https://www.vlasta.cz/clanek/barbora-52-moji-dceru-sbalil-muj-byvaly-jak-ji-mam-rikt-ze-byl-kdysi-se-mn-20250.html>

Danú ženu zasa vykresľuje ako matku, ktorá toho v živote príliš viac nechcela:

„...O to viac, že matka nemala vo svojom živote iný významný cieľ, než byť dobrou matkou”.¹³³

V iných odpovediach však možno nájsť odlišný prístup k tradičným genderovým rolám a dôraz na autonómiu žien a na ich životné naplnenie mimo romantických vzťahov, prípadne kritiku mužského správania, ako píše napríklad psychológ Čadil:

„Eva a Honza sú partneri a v príbehu cítim istú nezrelosť, keď sa Honza stavia na stranu matky a bagatelizuje Evine potreby. Ak by sa Honza jasne postavil za svoju ženu, je viac ako pravdepodobné, že matka by sa pohybovala v hraniciach toho, čo je pre všetky strany únosné.”¹³⁴

Opäť vo feministickom duchu odpovedá Čadil v liste žene, ktorá zistila, že jej dlhoročný manžel má už dekády aj druhú priateľku:

„Život je o tom, aby sme sa naučili rozhodovať za seba a žiť ho tak, ako chceme my, a nie tak, ako nám diktujú iní. Netvrdím, že to vždy funguje tak, ako chceme, to by asi tiež bola nuda, ale ak svoj život nenaplníme my, tak ho naplní naše okolie, ako je to v prípade Lucie. Celá situácia je na nej a osobne si myslím, že Lucie má šancu vytvoriť si vlastný život a začať si ho poriadne užívať. Je tu šanca a príležitosť postaviť sa na vlastné nohy, naučiť sa nové veci a konečne byť na tomto svete aj sama za seba.”¹³⁵

Podobne reaguje psychologička Hyblerová v príbehu o žene, ktorá si podľa vlastných slov rozmaznala rodinu a zdôrazňuje dôležitosť stanovenia si hraníc a uspokojenia svojich vlastných potrieb, čo patrí medzi hlavné feministické hodnoty:

¹³³

<https://www.vlasta.cz/clanek/barbora-52-moji-dceru-sbalil-muj-byvaly-jak-ji-mam-rikt-ze-byl-kdysi-se-mn-20250.html>

¹³⁴

<https://www.vlasta.cz/clanek/eva-49-let-nevychazim-s-tchyni-a-manzel-chce-aby-s-nami-bydlela-20200730.html>

¹³⁵ <https://www.vlasta.cz/clanek/lucie-64-let-muj-manzel-vede-dvoji-zivot-a-menit-to-nechce-20250525.html>

„Táto situácia jej pomohla začať viac vnímať samu seba a uvedomiť si svoje vlastné potreby, nielen potreby svojich mužov. Elena sa potrebuje naučiť vnímať samu seba vo vzťahoch, naučiť sa stanoviť si hranice a udržiavať ich. Je to tiež príležitosť pre celú rodinu vytvoriť zdravšie vzťahy, v ktorých si každý uvedomuje potreby toho druhého, vzťahy, ktoré nie sú založené len na poskytovaní služieb a starostlivosti, ale vzťahy, v ktorých sa vytvára skutočná vzájomnosť.“¹³⁶

A znova v podobnom duchu odpovedá Čadil:

„Predpoklad, že ak budeme hájiť svoje potreby, vzťah sa rozpadne, nie je v tomto prípade na mieste. Existuje veľká šanca, že otvorenou komunikáciou môžeme spoločne nájsť riešenie celej situácie.“¹³⁷

Empatický tón možno nájsť aj v nasledujúcom úryvku, ktorý je dobrou ilustráciou priateľského, neodsudzujúceho prístupu, ktorým odborníci odpovedajú nešťastne zamilovanej žene:

„Pani Martina mala opakovane vzťah s mladším mužom, ktorý nie je práve vzorom zodpovednosti či iných cností. Sama o ňom hovorí ako o úplnom asociálovi. Bohužiaľ, takíto ľudia majú často isté kúzlo osobnosti, ktorému je ťažké odolať. Hoci konajú zásadne vo svoj prospech, nedodržiavajú žiadne pravidlá a v podstate nie sú schopní skutočnej lásky, môžu byť zábavnými spoločníkmi, ktorí dokážu ostatných presvedčiť takmer o čomkoľvek.“¹³⁸

Poradňa vo Vlaste je teda zaujímavým príkladom, v ktorom sa prelínajú konzervatívne a liberálne hodnoty, patriarchálne aj čiastočne feministické myšlienky. Odpovede vychádzajú z predpokladu tradičných genderových rolí a noriem typickým pre české prostredie, ktoré však niekedy spochybňujú a niekedy potvrdzujú.

136 <https://www.vlasta.cz/clanek/elena-48-rozmazlila-jsem-si-rodinu-a-pak-vsem-vytrela-zrak-20250525.html>

137

<https://www.vlasta.cz/clanek/eva-49-let-nevychazim-s-tchyni-a-manzel-chce-aby-s-nami-bydlela-20200730.html>

138

<https://www.vlasta.cz/clanek/martina-54-let-neumim-ho-navzdy-odriznout-ackoli-zivot-s-nim-byl-peklo-20250525.html>

3.2.9 Poradňa „Jak to vidí chlap” v dámskom online magazíne Proženy.cz

Josef Hausmann (nar. 1953) je český biofyzik, nezávislý politický kandidát a spisovateľ známy svojimi provokatívnymi názormi, šovinizmom a odporom k feminizmu, niekedy nazývaný až zástancom antifeminizmu a antisemitizmu (Štěpařová, 2020, s. 35). Je autorom piatich kníh; *Základy mužského šovinismu*, *Nahota feminismu*, *Mužský šovinismus pro pokročilé*, *Ženy na dosah* a *Totalitní ideologie feminismu*. Netají sa svojim pohrdaním ženami, ktoré nazýva napríklad „jedovatými hadmi”¹³⁹ a podobnými kontroverznými komentármi, ako napríklad „Ideálna žena sa sekundu po ejakulácii zmení na sadu pív a partiu kamarátov”¹⁴⁰. Hausmann je známou provokatívnou osobnosťou v českom mediálnom priestore no napriek tomu (či práve vďaka tomu) už niekoľko rokov vedie poradenskú rubriku v dámskom online magazíne Proženy.cz s názvom *Jak to vidí chlap*, ktorá slúži ako akási antitéza tradičným poradenským stĺpčekom vedeným ženami.

Vybrané stĺpčky

- 16. decembra 2021: „**Pribrala som a manžel je na mňa sprostý**”¹⁴¹
- 25. novembra 2021: „**Muži ma nechcú, pretože mám malé dieťa**”¹⁴²
- 28. októbra 2021: „**Klamal mi, že chodí do práce, pritom žiadnu nemá**”¹⁴³
- 11. novembra 2021: „**Muž sa nevie hádať, vždy odíde spať preč**”¹⁴⁴
- 16. septembra 2021: „**Manžel chce mňa aj milenku**”¹⁴⁵
- 2. septembra 2021: „**Píše si s inou a klame. Chcem sa rozviesť**”¹⁴⁶
- 8. júla 2021: „**Po 12 rokoch chce, aby som si oholila intímne partie**”¹⁴⁷

¹³⁹

https://www.lidovky.cz/relax/od-zen-chceme-hlavne-pochvalu-rika-sovinista-hausmann.A100207_134320_v_ztahy_mev

¹⁴⁰ tamtiež

¹⁴¹ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-ztloustla-jsem-a-manzel-je-na-me-sprosty-70537>

¹⁴² <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-muzi-me-nechteji-protoze-mam-male-dite-76629>

¹⁴³ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-lhal-mi-ze-chodi-do-prace-zadnou-nema-76002>

¹⁴⁴ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-muz-se-neumi-hadat-vzdy-odejde-spat-pryc-76334>

¹⁴⁵ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-manzel-chce-me-i-milenku-74995>

¹⁴⁶

<https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-pise-si-s-jinou-a-lze-chci-se-rozvest-74664?timeline--pageItem=93932>

¹⁴⁷ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-po-12-letech-chce-abych-si-vyholila-klin-73435>

Súhrnná analýza

Stĺpček Josefa Hausmanna je, ako by to očakával každý čitateľ oboznámený s touto osobou, plný kontroverzných a priam drzých komentárov, ktoré posilňujú tradičné genderové roly a očakávania od romantických vzťahov. Hausmann nie je vo svojich odpovediach len konzervatívny, priam zachádza do mizogýnie. Ženy sú zobrazované primárne ako osoby zodpovedné za svoju fyzickú krásu, ktorú si musia neustále udržať, aby uspokojili svojho partnera. Muži sú zasa vykreslení ako autoritatívne bytosti, ktoré sa môžu naplno seberealizovať a mať na svoje manželky rôzne nároky a požiadavky, ktoré im budú splnené či ospravedlnené.

Mladej mamičke, ktorá po pôrode pribrala, radí nasledovne:

„Vášmu manželovi sa z pochopiteľných dôvodov nechce maznať s hrboľatými špekmi, ale ak sú výsledkom tehotenstva, ktoré (spolu)spôsobil, mal by sa tiež podieľať na úsilí o ich odstránenie a nenechať to len na vás. Ako? Možno tým, že vám poskytne dve hodiny denne, ktoré môžete stráviť behom alebo v posilňovni. [...] Čo sa týka vás, znepokojuje ma veta „*Cvičím, keď mám príležitosť.*“ Sú ženy, ktoré s dvoma malými deťmi dokázali hrať volejbal alebo vystupovať na divadelných doskách. Dokázali si však zorganizovať svoj rozvrh.“¹⁴⁸

Následne pokračuje natoľko provokatívnymi slovami, že je náročné brať ho vážne:

„Podľa všetkého ste ešte mladá. Možno by ste mala byť rada, že vás manžel týmto hrubým, surovým a bezcitným spôsobom tlačí do chudnutia.“¹⁴⁹

Objektifikujúci Hausmann sa natoľko sústreďí na dôležitosť fyzickej krásy a štíhlosť žien, ktoré si chcú nájsť či udržať partnera, že túto skutočnosť predpokladá aj od čitateľky, ktorá sa naňho obrátila s iným problémom a o vlastnom výzore sa vôbec nezmiemala:

¹⁴⁸ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-ztloustla-jsem-a-manzel-je-na-me-sprosty-70537>

¹⁴⁹ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-ztloustla-jsem-a-manzel-je-na-me-sprosty-70537>

„Odpusťte mi moju dobre myslenú poznámku o nevyhnutnosti športových aktivít, ktoré kultivujú telo – hlavná akvizícia ženy. Možno nadváha nie je zrovna váš problém, ale ako si vysvetliť to, že sa svojho nápadníka nespýtate nič v zmysle: „Čo si vlastne zač?“ Ženy s peknou postavou majú vždy lepšiu možnosť výberu, takže skôr na ne vyjdú tí pracovníci a aspoň trochu úspešní muži.“¹⁵⁰

Hausmannovo čiernobiele vnímanie genderových rolí a pozícií vidieť aj v nasledujúcich komentároch:

„Rozdiel medzi mužským a ženským myslením, hoci mainstreamovo popieraný, je obrovský. To, čo sa zdá žene nepochopiteľné („... v tej chvíli nie je schopný sa hádať“), môže byť pre muža nestráviteľné.“¹⁵¹

Nasledujúci odstavec je vynikajúcim uceleným príkladom Hausmannovej mizogýnej filozofie a drzosti:

„Tridsaťdvaročná žena by už príliš vyberavá byť nemala. Ženy, počúvajúc svoj genetický príkaz, teda to, čo sa im už tisícročia vypláca, veľmi presne detekujú u muža jeho schopnosť zabezpečiť manželku a rodinu a podľa toho sa rozhodujú. Teda, ak majú na výber. Starostlivo skúmajú zdroj a výšku mužových príjmov, jeho ochotu deliť sa o svoj majetok a podľa veľkosti jeho darov posudzujú mužovu štedrosť. Preto muži, aby si získali priazeň žiadúcich žien, vystavujú na obdiv znaky svojho bohatstva, moci a veľkorysosti. ... Odpusťte mi moju dobre myslenú poznámku o nevyhnutnosti športových aktivít, ktoré kultivujú telo – hlavná akvizícia ženy. Možno nadváha nie je zrovna váš problém, ale ako si vysvetliť to, že sa svojho nápadníka nespýtate nič v zmysle: „Čo si vlastne zač?“, namiesto strachu, že budete musieť odmietnuť aj tých pár, ktorí majú záujem?“¹⁵²

¹⁵⁰ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-lhal-mi-ze-chodi-do-prace-zadnou-nema-76002>

¹⁵¹ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-muz-se-neumi-hadat-vzdy-odejde-spat-pryc-76334>

¹⁵² <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-lhal-mi-ze-chodi-do-prace-zadnou-nema-76002>

Na osi konzervativizmu-liberalizmu je Hausmann jednoznačne radikálne konzervatívny a tradičný, priam odmietajúci a atakujúci modernú európsku kultúru:

„Je mi jasné, že sa budete odvolávať na zvyky a súvislosti európskej kultúry (odrazu je dobrá!), kde má žena rovnoprávne postavenie, ktoré jej umožňuje nielen nadávať na muža a vyčítať mu veci. Väčšina mužov, vrátane mňa, je postihnutá touto našou tradičnou kultúrou, že sa viac zaoberá Havlíčkovým svojráznym výkladom Koránu: „A Mohamed povedal: Maj toľko žien, koľko chceš, ale nepi žiadne víno – dobre vieš, že triezvemu viac než jednu mať nenapadne.“ Váš manžel sa tohto varovania zjavne nebál. Koniec koncov, alfa samci sú stvorení na strach. Ale ženám imponujú, že?...“¹⁵³

Podobne čiernobielo vysvetľuje (či až *mansplainuje*) geneticky dané povahové rozdiely medzi mužmi a ženami aj v úryvku nižšie:

„Rozdiel medzi mužským a ženským myslením, hoci mainstreamovo popieraný, je obrovský. To, čo sa zdá žene nepochopiteľné môže byť pre muža nestráviteľné. Žena má tendenciu konať pod tlakom okamžitého emocionálneho vzplanutia (niekedy nazývaného hystéria), a muž skôr tiahne k racionálnej logike veci. Hádavosť bola pre ženy po tisícročia evolučne výhodnou vlastnosťou – okrem zvýšenia výkonnosti živateľa, hádky boli aj spôsobom, ako zistiť, ako ďaleko možno zájsť so svojimi nárokmi.“¹⁵⁴

Hausmann opakovane odkazuje na konzervatívnych autorov, kritizuje moderné médiá a zavrhuje akékoľvek prehodnocovanie ustálených noriem:

„Mediálna masáž je dnes cielene zameraná na rozvrátenie všetkých klasických hodnôt... V mainstreamových rádiách dnes už nepočuť klasickú hudbu ani džez, klasickému hnutiu pre rodinu sa dostala na sociálnych sieťach stopka, klasické osnovy vo vzdelávaní boli zlikvidované, klasický otec je takmer nadávka (patriarcha), dokonca aj klasický pohľad na pohlavie je

¹⁵³ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-manzel-chce-me-i-milenku-74995>

¹⁵⁴ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-muz-se-neumi-hadat-vzdy-odejde-spat-pryc-76334>

spochybnený.¹⁵⁵

Hausmannova mizogýnia sa síce opakuje naprieč celou jeho tvorbou, no je potrebné skonštatovať, že je neprestajne pozoruhodná. Hausmann sa pravdepodobne miestami vyjadruje až s extrémnym pohrdaním ženami preto, aby bol vtipný či zaujímavý, respektíve preto, že sa takéto komentáre stali súčasťou jeho mediálneho obrazu a čitatelia to dnes už od jeho stĺpčekov očakávajú:

„Takže moja rada znie: ... Nezahľtíte potenciálneho partnera podrobným opisom všetkých činností so synom, akoby nič iné pod slnkom nemalo cenu. Vy ženy k tomu mávate tendenciu – akonáhle na mňa na stretávke nejaká spolužiačka vytiahne fotky jej „smradu“ utekám preč.“¹⁵⁶

Za jedinú progresívnu myšlienku, avšak aj tá je progresívna iba z mužského hľadiska, možno považovať autorov komentár spochybňujúci monogamiu žene, ktorú manžel začal podvádzať a zvažuje preto rozvod:

„A ruku na srdce. Keby ste bola vy v pozícii tajnej milenky, možno by ste bigamiu tak prísne neodsudzovali. Umožnila by vám vystúpiť z ilegality, chodiť na dovolenky, mať legitímne deti, mať čiastku dedičstva a nemusela by ste sedieť pri vianočnom stromčeku sama. To všetko, samozrejme, na čiastočný úkor primárnej manželky, ale aj tá by zhrabla nejakú kompenzáciu vo forme polovičnej práce pri praní, žehlení, varení a celkovo domácich prácach. Dokonca aj tá nenávidená povinnosť žien „pripraviť mu matrac“ by sa znížila na polovicu. Na vašom mieste by som si ten rozvod rozmyslel.“¹⁵⁷

¹⁵⁵ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-po-12-letech-chce-abych-si-vyholila-klin-73435>

¹⁵⁶ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-muzi-me-nechteji-protoze-mam-male-dite-76629>

¹⁵⁷ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-manzel-chce-me-i-milenku-74995>

Hausmann si je dobre vedomý svojho nepopulárneho stanoviska a kritiky zo strany feministiek, čo priznáva v mnohých rozhovoroch. Azda ako obranný mechanizmus preto využíva iróniu pri tvrdení kontroverzných výrokov, ako vidieť v nasledujúcich dvoch úryvkoch:

„Ak by muži na rozvodových súdoch dostávali deti do starostlivosti vo väčšej miere ako dnes, na zoznamovacom trhu by bolo viac slobodných otcov. Paradoxne, práve tu sa moderné privilegovanie žien obracia proti nim...“¹⁵⁸

„Správanie svojho manžela nazývate pubertou pravdepodobne preto, že potrebujete nájsť termín, ktorý ho poníži a zároveň mu (alebo skôr vám?) dá šancu z toho vyrásť. Ale jediné, čo je na tom pubertálne, je amatérstvo, s akým predviedol celkom bežný mužský výboj, keď ste sa o ňom dozvedeli aj vy. Mohli ste jeho správanie presnejšie (hoci beznádejnejšie) opísať ako správanie štatisticky priemerného muža. [...] A nemyslíte si, že eventuality ďalší chlap bude iný. Pretože má s vašim spoločného pradedu Prapútnika. Z podobného dôvodu si manžel nepolepší, keby si chcel nájsť ženu, ktorá nie je žiarlivá a hašterivá.“¹⁵⁹

Na záver je však zaujímavé dodať, že rozhovore pre magazín Lidovky.cz z roku 2010 na otázku, či je na ženách vôbec niečo dobré, predsalen priznáva, že „My muži nedokážeme žiť bez úsmevu a duševného pohladenia ženy. Bez pochvaly.“¹⁶⁰

¹⁵⁸ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-muzi-me-nechteji-proti-mam-male-dite-76629>

¹⁵⁹ <https://www.prozeny.cz/clanek/jak-to-vidi-chlap-pise-si-s-jinou-a-lze-chci-se-rozvest-74664?timeline--pageItem=93932>

¹⁶⁰ https://www.lidovky.cz/relax/od-zen-chceme-hlavne-pochvalu-rika-sovinista-hausmann.A100207_134320_vztahy_mev

3.3 Výsledky analýzy

Hneď na začiatku výsledkov analýzy je potrebné poznamenať, že hoci si práca dala za cieľ zvoliť široké spektrum médií, zvolených deväť stĺpciek pochopiteľne nereprezentuje všetky médiá tohto typu; poradenské rubriky možno nájsť aj v magazínoch pre teenagerov, online publikáciách s rozličným zameraním a cieľovými skupinami, televíznych reláciách a podobne, a bezpochyby by sa výsledky obsahovej analýzy z pohľadu genderovej otázky mohli líšiť od prezentovaných výsledkov. Zovšeobecniť uvedenú vzorku na médiá ako také nie je možné, ide o isté skreslenie, avšak úmyslom tejto diplomovej práce bolo pokryť čo najširšiu škálu rôznorodých publikácií vychádzajúcich v rozličných mediálnych systémoch a krajinách.

Predstavená obsahová analýza teda skúmala deväť rôznych poradenských rubriek z novín (ako mienkotvorných tak aj bulvárnych), digitálnych aj printových magazínov a rádia, a to z prostredia Veľkej Británie, Spojených štátov amerických a Českej republiky. Jej cieľom bolo preskúmať obsahovú stránku týchto poradenských stĺpciek či rozhlasových segmentov s dôrazom na otázku genderu, feminizmu a rodových rolí ako aj ich predkladané hodnoty a normy na pomyselnéj osi konzervativizmu-liberalizmu.

Čitatelia by pravdepodobne mohli predpokladať, že západné mienkotvorné denníky, magazíny a rádia vykazujú viac liberálnych a feministických črt a bulvárne médiá či české dámske magazíny zasa väčšinou patriarchálne a konzervatívne normy. Výsledky uvedenej analýzy ukázali, že tento predpoklad sa vo väčšine prípadov potvrdil, hoci aj v bulvárnych článkoch a dámskych magazínoch sa našli feministické prvky či v britských národných médiách zasa konzervatívne myslenie.

Za najkonzervatívnejší zvolený stĺpec možno jednoznačne považovať rubriku *Jak to vidí chlap* od kontroverzného šovinistu Josefa Hausmanna v českom online dámskom magazíne *Proženy.cz*. Hausmann sa netají svojím otvoreným zavrňovaním progresívnej európskej kultúry a feminizmu a zo žien opakovane robí sexuálny objekt, ktorého jedinou úlohou je ukojiť túžby svojho muža. Hausmann však ide v svojej antifeministickej rétorike ešte ďalej, často za hranice slušnosti. Ženy objektifikuje a otvorene sa z nich vysmieva, napríklad čitateľke, ktorá sa cíti neistá ohľadom svojej váhy a výzoru drzo tvrdí, že jej manželovi sa „pochopiteľne nechce maznať s hrboľatými špekmi“ a pokračuje v maximálne kontroverznom chlácholení, že daná žena by mala rada, že ju jej manžel „týmto hrubým, surovým a bezcitným spôsobom tlačí do chudnutia.“ V Hausmannovom stĺpčeku

teda vidíme sklony ku objektifikácii žien, k ich ponižovaniu, pohrdaniu, vysmievaniu sa z nich, k vyvyšovaniu mužov ako tých dôležitejších, silnejších, múdrejších a schopnejších; ako osoby, ktoré majú nárok na isté romantické partnerky, na ktoré môžu klásť rôzne požiadavky počnúc ideálnym výzorom, správaním a starostlivosťou. Hausmann vníma rodové roly binárne a táto genderová dvojité optika sa opakuje naprieč celou jeho rubrikou.

Za konzervatívny stĺpček presadzujúci patriarchálne postoje možno považovať aj poradňu v českom dámskom magazíne *Svět ženy*, v ktorom autorka odpovedí, psychologička Charlotte Benátská, pravidelne zdôrazňuje apriórne genderové rozdiely. Benátská stereotypizuje roly mužov a žien, sebavedomo tvrdí, čo je a nie je mužská „šálka kávy“ (v prípade mužov ide, napríklad, o komunikáciu o svojich pocitoch a emóciách, v prípade žien zasa o netrpezlivosť, materinské inštinkty a komplikovanú povahu) a nenecháva priestor akémukoľvek prehodnoteniu ustálených noriem.

Na pomedzí konzervativizmu a liberalizmu sa ocitajú tri analyzované rubriky; *Dear Deidre* v britskom bulvárnom denníku *The Sun*, britská rozhlasová poradňa *Grill Graham* z dielne *BBC Radio 2*, a poradňa v českom dámskom magazíne *Vlasta* vykazujú kombináciu progresívnych aj tradičných hodnôt a ambivalentný pohľad na otázku genderových rolí.

Deidre Sanders v *Dear Deidre* napríklad zavrhuje prácu v sexuálnom priemysle no plne akceptuje túžbu transsexuálnej osoby zmeniť svoje pohlavie. Autorka svoje názory bližšie neodôvodňuje, prezentuje ich stručne a vecne no vyhýba sa genderovej stereotypizácii.

Poradňa vo *Vlaste* vychádza z konzervatívnych predpokladov o svete, v ktorom sú genderové roly jasne rozdelené, avšak v istých momentoch apeluje na dôležitosť autonómie žien a rozhodovanie podľa svojich vlastných túžob, čo je vo všeobecnosti považované za feministickú hodnotu.

Graham Norton vo svojej rozhlasovej poradni *Grill Graham* zasa vychádza z liberálnej, progresívnej perspektívy, avšak niekedy v nej možno nájsť konzervatívne ladené komentáre a stereotypné vnímanie rodových rolí.

Za rýdzo liberálne a progresívne stĺpčky presadzujúce výlučne feministické myslenie môžeme považovať rubriky *Dear Mariella* v britskom denníku *The Guardian*, *Dear Dolly* v britskom denníku *The Times*, *Work Friend* v americkom denníku *The New York Times* a *Ask Polly* v americkom magazíne *New York Magazine*. Všetky štyri autorky sa aktívne hlásia k feminizmu aj vo svojej tvorbe mimo týchto poradenských stĺpčekov.

Dear Mariella napríklad jednej čitateľke entuziasticky navrhuje polygamiu, v ostatných listoch opakovane ženám pripomína, že neexistuje jeden správny model romantického vzťahu a že spoločenské tlaky od okolia musia byť ignorované, a priateľsky poukazuje na rôzne alternatívy, akými môžu osoby bez ohľadu na pohlavie či sexuálnu orientáciu existovať v 21. storočí.

Dear Dolly je podobne ako Mariella radikálne feministická a progresívna, pozitívne sa stavia napríklad k práci v sexuálnom priemysle, ktorú vníma ako feministický akt, či k opätovnému skúmaniu vlastnej sexuality v odpovedi 27-ročnej neistej čitateľke.

Roxane Gay v stĺpčeku *Work Friend* zasa ostro kritizuje akékoľvek kočikovanie mužských kolegov zo strany žien a očakáva rovnocenné podmienky na pracovisku. Gay sa takisto dotýka témy intersekcionalného feminizmu, konceptu, ktorý skúma systém diskriminácií žien a jeho jednotlivé úrovne (tj. na základe politického či náboženského presvedčenia, spoločenskej triedy atď).

Heather Havrilesky v *Ask Polly* priateľským, jemným tónom neustále apeluje na ženskú autonómiu a dôležitosť uspokojenia vlastných potrieb, a to najmä v romantických vzťahoch.

Z genderovej optiky teda podávajú zvolené stĺpčky ambivalentný obraz o svete; každá rubrika sa k téme genderu a rodovej stereotypizácie (aspoň čiastočne) vyjadruje a vychádza z istého presvedčenia, ktoré očakáva aj od svojich čitateľov. Niektoré stĺpčky a ich autori/autorky priznávajú istú elasticitu svojich argumentov (*Grill Graham, Dear Dolly*), iní/é zasa argumentujú bez zaváhania (*Work Friend, Dear Deidre, Jak to vidí chlap*).

Pri tejto obsahovej analýze je takisto dôležité posúdiť, nakoľko určujúca je ideológia daného média v porovnaní s vlastným ideologickým presvedčením autora/ky konkrétneho stĺpčeka. Takmer všetci autori a autorky zvolených stĺpčekov (s výnimkou psychológov v magazíne *Vlasta a Svět ženy*) boli známymi novinármi/kami, publicistami/kami či spisovateľmi/kami so špecifickým hlasom a štýlom ešte pred začatím poradenskej rubriky; je teda pravdepodobné, že boli zvolení do daného média s vedomím redakcie o ich tóne či ideologickom/ politickom presvedčení. V prípade provokatívneho Josefa Hausmanna, ráznej Roxane Gay či humorného a niekedy až sarkastického Grahama Nortona je možné, že boli zvolení čiastočne na základe týchto kvalít, ktoré potom pretavujú do svojich odpovedí.

Čo sa týka geopolitického hľadiska, je možné spozorovať isté rozdiely medzi tuzemskými médiami a médiami zo západného anglosaského prostredia, a to ako v otázke genderového pojatia, tak aj v otázke liberalizmu/konzervativizmu. Radikálne feministické rubriky boli nájdené len v médiách z Veľkej Británie a Spojených štátoch amerických, tuzemské tituly zasa vykazovali veľkú mieru konzervatívnych komentárov a odmietanie feministického zmýšľania. Čo sa týka rozdielov v závislosti od typu média, výsledky analýzy nie sú natoľko kontrastné, avšak v bulvárnej tlači a komerčných dámskych magazínoch možno spozorovať viacero patriarchálnych a konzervatívnych komentárov, než v štátnych denníkoch, magazínoch či rádiu.

Na záver analýzy možno konštatovať, že zvolená vzorka, vzhľadom na svoju šírku a rôznorodosť, vyobrazuje rozličné, priam až opozičné prístupy k otázke genderu, rodových rolí, feminizmu, progresívnych či konzervatívnych noriem a vzorcov správania. Tieto hodnoty sú predkladané priamo autormi a autorkami rubriek a niekedy sú podporené vedeckými faktami, štúdiami či argumentmi tretích strán. Iba v prípade psychologických poradní v českých dámskych časopisov *Vlasta* a *Svět ženy* na problémy odpovedajú kvalifikovaní psychológovia a odborníci, vo zvyšných prípadoch sú to práve novinárky, publicistky, spisovateľky či rozhlasoví a televízni moderátori, ktorí sa laicky no s nadšením chopili úlohy poradiť a pomôcť svojim čitateľom a čitateľkám vo svojich rozličných problémoch a životných úskaliach.

Záver

Táto diplomová práca si dala za cieľ preskúmať publicistický žáner poradenských stĺpčekov, ktorému sa na akademickej pôde doposiaľ nevenovalo príliš veľa pozornosti. Prvý poradenský stĺpček vznikol už v roku 1690 pod vedením redaktora Johna Duntona vo Veľkej Británii; novinové a časopisové poradne teda nie sú ničím novým, priam naopak. Zakrátko po úvodných vydaniach sa však stĺpčky stali súčasťou najmä dámskych magazínov a ustálili sa ako typicky ženský publicistický žáner. Ženské časopisy boli aj sú adekvátnym zrkadlom spoločnosti (respektíve aspoň jej polovice) a spätne spoločnosť a kultúru dotvárajú, avšak tieto magazíny zároveň vykazujú mnoho negatívnych stereotypov. Úmyslom práce bolo preskúmať tieto poradne z pohľadu genderových rolí, hodnôt a feministickej optiky.

Práca analyzuje celkom deväť rôznych poradenských rubriík z prostredia Veľkej Británie, Spojených štátov amerických a Česka a Slovenska. Rubriiky boli úmyselne vybrané z rozličných médií; vo vzorke možno nájsť štátne mienkotvorné denníky, bulvárnu tlač, magazíny bez konkrétneho zamerania, špecificky dámske časopisy ako aj rádio. Cieľom bolo zachytiť čo najširšiu škálu rôznych médií, aby nedošlo k skresleniu výsledkov.

V historickom úvode k tematike práca približuje dejiny poradenských stĺpčekov v anglosaskom aj českom a slovenskom prostredí od ich vzniku po súčasnosť. Kapitola načrtáva dobové spoločenské a geopolitické podmienky a stĺpčky tak zasadzuje do širšieho historického kontextu.

Druhá kapitola o teoretických východiskách a metodológii práce objasňuje myšlienkové prúdy, z akých práca vychádza, teda genderovú teóriu a feminizmus v širšom zmysle slova. Nasledujúca podkapitola približuje niekoľko existujúcich štúdií o poradenských stĺpčekoch a smery, ktorým mierili svoj výskum; ich vzorky, výskumné otázky a výsledky.

Praktická časť diplomovej práce skúma deväť zvolených poradenských rubriík; štyri z Veľkej Británie - Dear Mariella (The Guardian), Dear Dolly (The Times UK), Dear Deidre (The Sun) a Grill Graham (BBC Radio 2), dve zo Spojených štátov amerických - Work Friend (The New York Times) a Ask Polly (New York Magazine) a tri z Českej republiky - Psychologická poradňa v magazíne Svět ženy, Poradňa v magazíne Vlasta a

poradňa Jak to vidí Chlap (Proženy.cz). Z každej rubriky bolo analyzovaných sedem konkrétnych príkladov, kým nenastala teoretická saturácia, spoločne teda práca analyzovala 63 ucelených stĺpčekov. Dve hlavné výskumné otázky, ktoré práca kládla, sú: 1) Ako forma a obsah stĺpčeka vykresľuje genderové roly? a 2) Aké hodnoty či ideologické inklinácie možno vyčítať zo stĺpčekov z pohľadu osí liberalizmus–konzervativizmus a feminizmus–patriarchát?

Výsledky výskumu ukázali, že zvolené stĺpčeky demonštrovali širokú škálu genderových výrokov a hodnôt a jednotlivé úryvky sa umiestnili po celej pomyselnj osi liberalizmu-konzervativizmu. Za najkonzervatívnejší, priam antifeministický stĺpček možno považovať rubriku Jak to vidí chlap od českého šovinistu Josefa Hausmanna v magazíne Proženy.cz, za najprogressívnejšie a radikálne feministické možno považovať stĺpčeky Work Friend a Dear Mariella. Kľúčové predpoklady sa však potvrdili; väčšina anglosaských médií vykazovala väčšiu mieru feministických, progressívnych a liberálnych hodnôt a noriem, než stĺpčeky médiách z českého prostredia a mienkotvorné denníky a magazíny takisto presadzovali liberálne myslenie viac, než bulvárna tlač či dámske časopisy.

Zvolené stĺpčeky sa takisto ocitajú pozdĺž celej škály zvolených presvedčacích stratégií, lingvistických prostriedkov a tónu hlasu; niektoré autorky a autori odpovedí v poradniach sú stručné a vecné, ako napríklad Deidre Sanders v poradni v britskom bulvárnem denníku The Sun, iné sú plné emocionálnych detailov a osobných priznaní, ako napríklad odpovede spisovateľky Heather Havrilesky v americkom časopise New York Magazine. V poradniach v českých magazínoch Svět ženy aj Vlasta odpovedajú kvalifikovaní odborníci a psychológovia, ktorí prezentujú svoje odpovede s väčšou autoritou a presvedčivosťou, než napríklad moderátor a humorista Graham Norton v rozhlasovej poradni Grill Graham. Práve Graham aj Havrilesky si niekedy vo svojich odpovediach paradoxne protirečia, respektíve priznávajú elasticitu svojich argumentov, Mariella Frostrup v denníku The Guardian či Roxane Gay v novinách The New York Times sú vo svojich odpovediach zasa rozhodné a neoblomné.

Feministické myšlienkové prúdy a mnohé progressívne, liberálne hodnoty sa na našom území z historického hľadiska nemali možnosť rozrásť natoľko, ako tomu bolo v západnom svete, čo sa ukázalo aj vo výsledkoch predloženej analýzy. Je však dôležité

pripomenúť, že ani zvolená vzorka, napriek svojej šírke, neobsiahla celú škálu médií a teda nemožno povedať, že všetky české dámske magazíny a teda celá česká kultúra a spoločnosť je výlučne konzervatívna a antifeministická a všetky anglosaské médiá a západný svet ako taký je iba liberálny.

Na záver je vhodné konštatovať, že poradenské stĺpčky ako sondy do zmýšľania a problémov ľudí mali po celé storočia - a dodnes majú - miesto v mediálnom priestore, a to aj napriek rapídny premenám médií či vzniku Googlu, kde si človek môže okamžite nájsť odpovede na svoje otázky bez akéhokoľvek úsilia. Tento žáner je relevantným odrazom nielen noriem a hodnôt, ale podstaty ľudskosti a teda spoločnosti ako takej a práca verí, že aj v mediálnych a genderových štúdiách by poradenské stĺpčky mali aj naďalej mať svoj priestor.

Summary

The purpose of this thesis was to analyze advice columns as a genre of journalism that has been present in media history since the 17th century. As a genre of media that has been relatively less examined compared to others, this thesis wanted to analyze a broad spectrum of advice columns from the United Kingdom, the United States as well as Czech republic, ranging from those published in daily newspapers, tabloids, women's magazines and even a radio station, with a focus on the question of gender and feminism.

The thesis outlined the history of advice columns in both the English-speaking world and Czech republic and Slovakia, followed by a brief methodological chapter explaining the theoretical basis of the study (gender ideology and feminism) and an introduction to other studies in this field.

Two key questions were analyzed in a total of 63 specific examples coming from 9 different advice columns. The said questions were how the form and content of the columns depict gender roles and what values, norms and ideological inclinations can be found in the columns, especially on the axis of conservatism-liberalism and feminism-patriarchy.

The results were partially as expected; British and American columns showed greater inclination towards feminist principles and progressive ideologies, whereas Czech columns leaned towards conservative values, some, such as a column lead by an infamous Czech chauvinist Josef Hausmann even openly rejecting feminism. There was a lesser yet existing distinction between tabloid and women's magazines compared to national newspapers and radio; the Dear Deidre column in the tabloid newspaper *The Sun*, for example, depicted both feminist values and sometimes slightly more traditional beliefs, as did the advice column in the Czech women's magazine *Vlasta*. However, almost every column presented at least a few comments and ideas that could be analyzed as both feminist and conservative, leaning slightly towards one side or the other.

Zoznam použitej literatúry

BALLASTER, Ros et al.: *Women's worlds: ideology, femininity and the woman's magazine*. Houndmills: Macmillan, 1991. ISBN: 9780333492352

BEDNAŘÍK, Petr: *Dějiny českých médií Od počátku do současnosti, 2., upravené a doplněné vydání*. Grada, 2019. ISBN 978-80-271-1144-2.

BERGER, John: *Ways of Seeing*. London: Penguin Books, 1972. ISBN: 0140216316

BERRY, Helen: *Gender, society, and print culture in late Stuart England: the cultural world of the Athenian mercury*. London: Routledge, 2016 - 2003, 1 online resource (279 pages). ISBN 1-315-25455-7. Dostupné z: doi:10.4324/9781315254555

CAREY, Tanith: *Never Kiss a Man in a Canoe: Words of Wisdom from the Golden Age of Agony Aunts*. Pan Macmillan, 2009. ISBN: 0752226827

CHAMBERS, Deborah, Linda STEINER a Carole FLEMING: *Women and journalism*. New York: Routledge, 2004, vii, 278 s. ISBN 0-415-27445-1.

CONRADIE, Marthinus Stander: *Constructing femininity: A critical discourse analysis of Cosmo*. Southern African Linguistics and Applied Language Studies, University of the Free State, 2011. 29(4), 401-417.

CVIKOVÁ, Jana, Jana JURÁŇOVÁ a Lubica KOBOVÁ: *Žena nie je tovar: komodifikácia žien v našej kultúre*. Bratislava: Aspekt, 2005, 434 s. : fot. ; 21 cm. ISBN 80-85549-50-6.

DANGERFIELD, Cadence: *What is the Female Gaze in Literature?* Williams Honors College, Honors Research Projects, 2022.

DE BEAUVOIR, Simone: *The second sex*. Penguin Books, Harmondsworth, Middlesex, U.K., 1949. ISBN: 748988416

DIJK, Teun Adrianus van: *Discourse studies*. Los Angeles: SAGE, 2007, 5 sv. ; 25 cm. ISBN 978-1-4129-3617-0.

DOWNING, Lisa: *Fuckology: critical essays on John Money's diagnostic concepts*. University of Chicago Press, Chicago, 2015. ISBN: 978-0-226-18658-0.

EHRENREICH, B. & ENGLISH, D.: *For Her Own Good: 150 Years of the Experts Advice to Women*. London: Pluto Press. 1978. ISBN: 978-0-307-76416-4

ERJAVEC, Karmen: *How to have good sex? The Cosmopolitan's construction of common sense and consensual view of sexuality*. 41-62. Media Research: Croatian Journal for Journalism and Media, 2006. 12(2), 41.

ESKELSON, Tyrel C.: *States, Institutions, and Literacy Rates in Early-Modern Western Europe* [online]. Faculty of Education, Hokkaido University, Sapporo, Japan, 2021 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1290524.pdf>

FORSTER, Laurel & HOLLOWS, Joanne: *Women's Periodicals and Print Culture in Britain, 1940s-2000s : The Postwar and Contemporary Period*. Edinburgh University Press. 2020. ISBN: 9781474469982

FRIEDAN, Betty: *The Feminine Mystique*. New York: Norton, 1963. ISBN 9780140136555.

GILL, Rosalind: *Mediated intimacy and postfeminism: a discourse analytic examination of sex and relationships advice in a woman's magazine*. Discourse and Communication vol.3. 2009. s. 345-369.

GLADIŠ, Marián: *Prvé slovenské ženské časopisy: Dennica, Živena, Slovenská žena (1898 – 1923)* [online]. Košice, 2021 [cit. 2022-05-19]. Monografia. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

GOLIA, Julie: *Newspaper Confessions: A History of Advice Columns in a Pre-Internet Age*. Oxford University Press Inc., 2021. ISBN: 9780197527788

GUDELUNAS, David: *Confidential to America*. Transaction Publishers, 2008. ISBN: 9781138508439

GUPTA, A. E. a kolektív.: *Relationship advice in the top selling women's magazine, Cosmopolitan: A content analysis*. Journal of Couple & Relationship Therapy: Innovations in Clinical and Educational Interventions, 2008. 7(3), 248-266.

HENDL, Jan: *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2008. Praha: Portál. ISBN: 9788073674854

HEMMANN, Kathryn: *The Female Gaze in Contemporary Japanese Literature*. 2013. University of Pennsylvania.

HORLEY, James & CLARKE, Jan: *Experience, Meaning, and Identity in Sexuality: A Psychosocial Theory of Sexual Stability and Change*. Springer, 2016. ISBN: 9781137400963

JINDŘICHOVÁ, Jana: *Lingvistická analýza časopisů určených pro dívky*. 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a katedra české literatury. Vedoucí práce Holanová, Radka.

KADLECOVÁ, Kateřina: *Ideologická perspektiva na stránkách ženských exkluzivních časopisů*. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií, 2010. Dizertační práce, vedoucí Šebesta, Karel.

- KAUPPINEN, Kati: *At an intersection of post feminism and neoliberalism: A discourse analytical view of an international women's magazine*. CADAAD Journal, 2013. 7(1), 82–99.
- KLEINBERG, S. Jay & RITCHIE, Rachel & HAWKINS, Sue & PHILLIPS, Nicola: *Women in Magazines (Research, Representation, Production and Consumption)*. New York: Routledge. 2016.
- KURTZ, Irma: *My Life in Agony: Confessions of a Professional Agony Aunt*, Alma Books, 2015. ISBN: 9781846883118
- LIGURSKÁ, Martina: *Český feministický časopis Ženské listy*. Olomouc, 2015. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
- LLOYD, Amy J.: *Education, Literacy and the Reading Public*. British Library Newspapers. Detroit: Gale, 2007.
- LORENSET, C. C.: *Visual and lexicogrammatical analysis of websites of women's magazines*. The International Gender and Language Association. Universidade Federal de Santa Catarina - UFSC, 2012
- LULU, R.A. & ALKAFF, S.N.H: *A Cross-Cultural Study of Persuasive Strategies in Relationship Advice Articles in Women's Magazines*. 2019. GEMA Online Journal of Language Studies. Vol. 19(2), 15-32. ISSN 1675-8021
- MACHIN, D. & THORNBORROW, J.: *Branding and discourse: the case of Cosmopolitan*. Discourse & Society, 2003. 14(4), 453–471.
- MCCRACKEN, Ellen: *Decoding women's magazines: From Mademoiselle to Ms*. New York. St. Martin's Press, 1993.
- MULVEY, Laura: *Visual pleasure and narrative cinema*. Screen, Volume 16, Issue 3, Autumn 1975, Pages 6–18. <https://doi.org/10.1093/screen/16.3.6>
- NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, Marie: *České ženy v 19. století*. Praha: Janua, 1999.
- NORTH, Louise: *The Gender of "Soft" and "Hard" News*. Journalism Studies, 2014. 17(3), 368–369. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.987551>
- NOSÁLKOVÁ, Tereza: *Pohled na ženu první republiky prizmatem časopisů Eva a Rozsevačka*. 2006. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Jonáková, Anna.
- OSVALDOVÁ, Barbora: *Česká média a feminismus*. Praha: Libri, 2004
- PENKALOVÁ, Lenka: *Rubriky pro ženy v denním tisku 20.let 20.století a jejich autorky: Olga Fastrová, Marie Fantová, Milena Jesenská, Staša Jílovská a Zdena Wattersonová*.

2011. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Köpplová, Barbara.

PHILLIPS, Angela: *Advice columnists. Pulling Newspapers Apart: Analysing Print Journalism*. Abingdon, UK: Routledge, 2008, s. 97-106. ISBN 0-203-63070-X.

SILVERMAN, David: *Ako robíť kvalitatívny výskum*. 2005. Bratislava: IKAR. ISBN 9788055109046

SPENCER, David R.: *The Yellow Journalism*. Medill School of Journalism: Northwestern University Press Evanston, Illinois, 2007. ISBN 978-0-8101-2331-1.

ŠROLOVÁ, Kristýna: *Časopis "Módní svět" a "Lada" v kulturním kontextu*. 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav etnologie. Vedoucí práce Štěpánová, Irena.

TRAMPOTA, T. & VOJTĚCHOVSKÁ, M.: *Metody výskumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál. 2010, 296 s. ISBN 978-80-7367-683-4

WELTER, Barbara: *The Cult of True Womanhood: 1820 - 1860*. Hunter College, American Quarterly, 1966. 18 (2): 151–174. doi:10.2307/2711179

ZOONEN, Liesbet van: *Feminist media studies*. London: SAGE, 1994, vi, 173 s. : il. ISBN 0-8039-8554-1.

Články

MANGAN, Lucy. *A brief history of agony aunts*. The Guardian [online]. 2009 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2009/nov/13/agony-aunts>

ROBB, Alice: *Don't ask, don't tell: Advice columns are thriving – but they're still useless* [online]. 2016 [cit. 2021-12-27]. Dostupné z: doi:<https://www.newstatesman.com/culture/2016/06/advice-columns-are-thriving-are-they-actually-doing-any-good>

Teze Diplomové práce

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Grestyová Natália Jane

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2020/2021

E-mail diplomantky/diplomanta:
11282223@fsv.cuni.cz

Studijní obor/forma studia:
Žurnalistika - navaz. magistr (J20ZN1219)

Název práce v češtině:

História a súčasnosť poradenských stĺpčekov a 'agony aunts' v anglosaskej a tuzemskej žurnalistike s prihliadnutím na otázku genderu

Název práce v angličtině:

The history and current status of advice columns and 'agony aunts' in both English and Czech & Slovak journalism with a focus on the question of gender

Předpokládaný termín dokončení

LS 2021/2022

